

cijena 1.5 EUR

petak, 19. oktobar 2018.

MONITOR

CRNOGORSKI NEZAVISNI NEDJELJNIK

Broj 1461 godina X

vlast, gorivo i službeni automobili MILIONI TEKU IZ NAŠIH DŽEPOVA U NJIHOVE

**zelenašenje spojilo
vladajuće i kriminalne krugove**
**KAMATAŠI BEZ STRAHA,
ŽRTVE BEZ NADE**

**28 godina
monitora**

ZA SJEME

FOKUS**VLAST, GORIVO I SLUŽBENI AUTOMOBILI:**Milioni teku iz naših džepova u njihove
(Predrag Nikolić)

8

DANAS, SJUTRA

Sjeme (Esad Kočan)

11

MONITORING**NAŠA ANKETA:**

Svjetonik evropske Crne Gore (Veseljko Koprivica)

12

JAVNI SERVIS, NEZAVISNOST I PATRIOTIZAM:

Premijera za direktora RTCG (Milena Prović-Korać)

16

DRUŠTVO**ZELENAŠENJE SPOJILO VLADAJUĆE****I KRIMINALNE KRUGOVE:**

Kamataši bez straha, žrtve bez nade (Zoran Radulović)

18

ALTERVIZIJA

Pars pro toto (Milan Popović)

21

DRUŠTVO**MEDIJSKE BITKE SRBIJE I CRNE GORE:**

Od ajkula do patrijarha (Miloš Bakić)

22

REŽIMSKE IGRE - BOGETIĆI ZA VALDANOS,**METAR ZA METAR:**

Probni balon? (Mustafa Canka)

26

OKO NAS**ANDRIJEVICA - KOŽNA GALANTERIJA,****FABRIKA KOJE NEMA:**

Tekovine AB revolucije (Tufik Softić)

32

KOLAŠIN - MUKE S PODIZVOĐAČIMA NA AUTO PUTU:

Obećanja od srijede do petka (Dragana Šćepanović)

34

INTERVJU**BOŽIDAR IVANOVIĆ, VELEMAJSTOR:**

Između sporta, igre i politike (Zoran Radulović)

36

REGION**REZULTATI IZBORA U BAVARSKOJ:****LOŠE VIJESTI ZA ANGELU MERKEL:**Pad tradicionalnih konzervativnih ljevičarskih partija
(Milan Bošković)

48

Prošlogodišnji budžet je za gorivo predviđao 8,7 miliona eura, ovogodišnji je taj iznos pojačao na 8,9 pa redom za službena putovanja 5,9... Dok je za ovu godinu budžetom za dječje dodatke, recimo, predviđeno 4,5 miliona. Prioriteti su jasni i glasni, a potrošnja i bahaćenje sa naše grbače još uvijek tajni

STR
8-10

12. oktobar 2018.
broj 1460.

5. oktobar 2018.
broj 1459.

OD AJKULA DO PATRIJARHA

Jednako su vjerovatne i nevjerovatne mogućnosti da Srbi, medijskim bitkama skreću pažnju sa Kosova, kao i one da srpske i crnogorske vlasti združeno djeluju da bi držale građane Crne Gore u vječitom mraku identitetskih pitanja

STRANA 22

PROBNI BALON?

Kako ne mogu da masline uzgajaju u Bogetićima kraj Nikšića u firmi *MN invest* su se dosjetili da bi mogli - u Ulcinju. Na pjenu od mora, gdje stotinama godina postoji najveći zasad starih maslina na Jadranu. Ako se zna da je ukupna površina oduzete imovine od 204 ulcinjske familije i vjerskih organizacija iznosila skoro milion metara kvadratnih, čak dvije trećine tog prostora bi moglo, blagoslovom državnih organa, biti ustupljeno firmi koja je osnovana lani

STRANA 26

OBEĆANJA OD SRIJEDE DO PETKA

Splitska firma *Sladgradnja* već pola godine ne uspijeva da izmiri obaveze prema Kolašincima u čijim su kućama smješteni njihovi radnici. Stanodavci kažu da su se naslušali obećanja, ali da mjesecima ne mogu da dođu do svog novca. Splitski duguju i radnicima, koje su sezonski angažovali

STRANA 34

BOŽIDAR IVANOVIĆ, VELEMAJSTOR IZMEĐU SPORTA, IGRE I POLITIKE

Moji sportski rezultati i moje stečeno pravo, po osnovu zvanja vrhunskog sportiste, sada se pokušava uniziti. I, uopšte, odavno primjećujem neki otklon prema meni. Moguće da je povod za to bio moj politički angažman 2013. godine na Cetinju, kada sam prihvatio da, kao nestranačka ličnost, promovisem i zastupam politiku koju je predstavljao Miodrag Lekić

STRANA 36

U izradi ovog broja, osim gdje je drugačije naznačeno, korištene su fotografije iz arhive Monitora i Vijesti.

Izdavač:
"MONITOR" d.o.o.
Podgorica

Nedjeljnik MONITOR
Podgorica, Trg Republike bb
<http://www.monitor.co.me>
E-mail: monitor@t-com.me
Prvi broj crnogorskog nezavisnog nedjeljnika "Monitor" izašao je u Titogradu, 19. oktobra 1990.
Utemeljivači nedjeljnika: dr Miodrag Perović i Stanislav Čano Koprivica

Predsjednik Odbora direktora:
dr Miodrag Perović

V.d. izvršna direktorica:
Milena Perović-Korać

Glavni i odgovorni urednik:
Esad Kočan

Redakcija:
Veseljko Koprivica (šef deska), Zoran Radulović (ekonomija), Marijana Bojanić, Mustafa Canka, Tamara Kaliterna, Petar Komnenić, Milka Tadić-Mijović, Predrag Nikolić, Milena Perović-Korać, Branka Plamenac, Nastasja Radović, Tufik Softić, Radmila Stojanović, Olivera Lakić, Miodrag Vukmanović
Kolumnisti:
Ferd Muhić, Milan Popović, Filip Kovačević, Gradimir Gojer, Zoran Pusić

Grafički urednik:
Dragan Lučić

Organizacija i distribucija:
Slobodan Dedić

Telefon:
020/404 641; 404 645; 069 327 727
Fax:
020/242 306

Rukopise ne vraćamo
List izlazi petkom
List je registrovan kod Republičkog sekretarijata za informisanje Crne Gore pod brojem 64.
Pretplata za Crnu Goru: šest mjeseci 39 €, godina 78 €. Sva obavještenja o pretplati možete dobiti na telefone 404 641; 404 645 i 069 327 727
Pretplata na račun broj: 510-2839-59 kod CKB
Podgorica u korist nedjeljnika: "Monitor", Podgorica

Pretplata za inostranstvo na šest mjeseci
SAD USD 138
AUSTRALIJA AUD 230
EVROPA EUR 95
ŠVAJCARSKA SHF 161
Detaljnije informacije o pretplati na strani 64

Priprema:
Studio "MOUSE" - Podgorica

Štampa:
"Daily press" - Podgorica

Distribucija:
„S PRESS!-Podgorica

BOX 4 PAKET

Postani korisnik BOX 4 paketa i dobijaš najbolje od svega u super kombinaciji! Uživaj u Internetu, televiziji, fiksnoj i mobilnoj telefoniji uz mjesečnu pretplatu od samo 19,99 eura i poklon telefon Alcatel A3!

PRETPLATA
19,99
EURA
prvih 12 mjeseci

100GB
mobilnog interneta
5000 minuta
u m:tel mreži

PREKO
200
TV KANALA

INTERNET BRZINE
100Mb

500
MINUTA
ka svim fiksnim
mrežama u CG
~~~~~

POKLON
TELEFON
ALCATEL A3
~~~~~

www.mtel.me / info line: 1600

Promotivna kampanja se odnosi na sve nove korisnike BOX all 4 paketa, uz potpisivanje ugovora na 24 mjeseca. Akcija traje do isteka zaliha ili do 31.10.2018.

BEMAXU NAJVEĆI DIO KOLAČA

Kompanija *Bemax* je dobila poslove vrijedne čak 234 miliona eura ili skoro 30 odsto od ukupne ugovorene cijene dionice autoputa Smokovac–Mateševo, podaci su *Monteputa* iz apstrakta ugovora, dostavljeni *Mreži za afirmaciju nevladinog sektora* (MANS).

Tri i po godine od zvaničnog početka izgradnje dionice autoputa Smokovac–Mateševo, vrijednost podizvođačkih ugovora dostigla je 404 miliona eura, što je polovina ugovorene cijene radova.

Ugovorom o izgradnji dionice autoputa Smokovac–Mateševo, propisano je da kineska kompanija „CRBC“ angažuje domaće kompanije kao podizvođače, i to u obimu od najmanje 30 odsto od ugovorene cijene, što je iznos od 242 miliona eura.

Procedura podrazumijeva da kineska kompanija odredi podizvođača, zatim za njega traži saglasnost Ministarstva saobraćaja i kada je dobije, onda pristupa zaključenju podizvođačkog ugovora.

Na osnovu Zakona o slobodnom pristupu informacijama, MANS je od *Monteputa* dobio 73 takozvana apstrakta ugovora, koje je kineska kompanija zaključila sa podizvođačima kao samostalnim firmama ili kao konzorcijumima.

Analiza dostavljene dokumentacije pokazuje da je sredinom 2018. godine vrijednost podizvođačkih radova dostigla 404 miliona eura ili polovinu vrijednosti Ugovora za cijelu dionicu.

Čak 90% tog iznosa ili 367 miliona eura ugovoreno je sa šest podizvođača.

Najveći dio kolača pripao je podgoričkoj kompaniji *Bemax*, koja je dobila više od 234 miliona eura vrijednih poslova, što je 29 odsto u odnosu na ukupnu cijenu Ugovora o izgradnji dionice Smokovac–Mateševo, ili 58 odsto od vrijednosti svih podizvođačkih ugovora.

Na drugom mjestu je firma *Skladgradnja* iz Splita, čiji su podizvođački ugovori vrijedni 42 miliona eura. Slijedi podgorička kompanija *Cijevna komerc* sa 36 miliona i 600 hiljada eura, pa nikšićki *Ramel* sa 24 i po miliona. *Montenegro petrol* iz Podgorice ugovorio je poslove vrijedne 21 milion eura. Na posljednjem mjestu su *Putevi* iz Užica, sa osam miliona i 700 hiljada eura ugovorenih radova.

foto: bemax.me

Nova generacija elektronskog bankarstva za pametne telefone
Erste mBanking

- Do 3 besplatna mToken-a - Opcija Slikaj i plati - Mogućnost personalizacije ekrana - Pregled stanja svih računa, kartica, transakcija - Opcija e-Uplatnica
- Besplatno preuzimanje aplikacije sa

www.erstebank.me

ERSTE Bank

Važno je koja je Vaša banka.

ZAHTEJEV DIJELA BOŠNJAČKE DIJASPORE

ZABRANITI NJEGOŠA I KIŠA U ŠKOLAMA

Više bošnjačkih organizacija iz dijaspele zatražilo je od regionalnih, a posebno crnogorskih vlasti da zabrane i iz obavezne lektire uklone *Gorski vijenac* Petra II Petrovića Njegoša i *Peščanik Danila Kiša*, ocjenjujući da se radi o „nacionalističkim djelima prema islamu i muslimanima“.

Posebno su od crnogorskog Ministarstva kulture zahtijevali i ukidanje *Njegoševe nagrade*.

Iako su vladama Crne Gore i zemalja bivše SFRJ dali rok od 100 dana na reakciju, odgovor zvanične Podgorice stigao je odmah.

„Ministarstvo kulture neće ukinuti *Njegoševu nagradu*, kao najveće međunarodno priznanje za južnoslovensko književno područje“, poručili su iz resora **Aleksandra Bogdanovića**. Ističu da je taj resor „važno i mjerodavno jedino mišljenje stručne književne kritike, a ona Njegoša i njegovo djelo, posebno *Gorski vijenac*, svrstava u sam vrh južnoslovenske književnosti“. „Takvim ga u svojim stručnim razmatranjima smatraju i referentni tumači koji pripadaju Bošnjačkom nacionalnom korpusu“, zaključili su iz Ministarstva kulture.

Ni za Ministarstvo prosvjete nije prihvatljiva ova

inicijativa: „Crna Gora je multikulturalna i multietnička zemlja koja se ponosi upravo svojim različitostima, a čijem razvoju nastavni plan i program do sada nije bio prepreka, već naprotiv“, rečeno je *Vijestima* iz resora Damira Šehovića.

Zahtjev za zabranu dva pisca potpisuju KSPD Sandžak u Sloveniji, Bošnjačko-američka nacionalna asocijacija (BANA), *Pravda* iz BiH, Kongres Bošnjaka Sjeverne Amerike i Institut za istraživanje genocida Kanada.

Tvrde da će se „ako ne bude preduzet pozitivan potez“, obratiti Evropskoj uniji, Ujedinjenim nacijama, Stejt departmentu...

„Svojom mržnjom prema islamu i muslimanima - Bošnjacima, pomenuta djela su godinama izvor mržnje i sukoba između naroda koji žive na tlu bivše SFRJ... Ne smijemo nikako zaboraviti rasističke teme iz navedenih djela; preko njih su se 'odgajale' generacije i generacije srpske i crnogorske djece. Ta priča o osveti, klanju, ubijanju, mržnji prema muslimanima - instalirana je u obrazovni sistem kao kulturni kod i ona uvijek i nanovo priprema buduće 'junake' koji će joj bez ikakvih moralnih zadržki slijediti“, tvrde potpisnici zahtjeva.

HETA ASSET RESOLUTION

Poslovna zgrada u Baru na izuzetnoj lokaciji 2690 m2

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me

OPTUŽBE BELGIJSKIH
ISTRAŽNIH VLASTI PROTIV
UGLJEŠE JANKOVIĆA

SUMNJIČE PROFESORA FPN ZA PRANJE NOVCA

Belgijski istražni organi sumnjiče **Uglješu Jankovića** i njegovu majku da su umiješani u pranje novca zarađenog namještanjem utakmica i spornim fudbalskim transferima.

To je *Vijestima* potvrdio pravni zastupnik porodice Janković - advokat **Velibor Marković**.

Janković je profesor na Fakultetu političkih nauka u Podgorici. Njegov brat **Uroš Janković** - fudbalski menadžer, uhapšen je nedavno u Beogradu, takođe po nalogu belgijskih vlasti i zbog sumnje da je član kriminalne organizacije koja je prala novac.

Iz Specijalnog državnog tužilaštva (SDT) potvrđeno da je Uglješa Janković saslušan u toj instituciji i da su mu računi blokirani.

Marković tvrdi da je Janković negirao bilo kakvo učešće u izvršenju tog krivičnog djela i da je odbacio sve navode belgijskih organa.

Belgijske vlasti sumnjaju da je fudbalski menadžer Uroš Janković prao novac za **Mateju Kežmana**, nekadašnjeg fudbalera reprezentacije Jugoslavije i Partizana, piše *Blic*.

Marković je rekao da vjeruje da istražni organi Kraljevine Belgije nemaju dovoljno dokaza protiv Uglješe Jankovića i njegove majke, s obzirom na to da u odnosu na njih ne postoji raspisana potjernica.

Njegov brat Uroš, međutim, čeka na izručenje Belgiji u ekstradicionom zatvoru u Beogradu.

Materijali
koji
pokreću
magiju

CEROVO Pokreće život
www.cerovo.com / 030 550 500

KARAVAN ZDRAVLJA

05.10 NIKŠIĆ
Gradski trg 11.00 - 16.00

12.10 Tivat
Ploče Montenegro 11.00 - 16.00

18.10 PODGORICA
Mali ul Montenegro 11.00 - 16.00

Promocije, edukacije i besplatni palpatori pregledi. Sve da biti u redu.

JEDAN CILJ
POBIJEDITI KARCINOM DOJKE

Za karcinom dojke postoji tretman koji se ostavlja posljedica. **PREVENCIJA**. Prati nas na Facebook grupi **ZA NAJ** i budi u toku sa najnovijim informacijama iz sfere borbe protiv karcinoma dojke.

CRNA GORA U PREVENCIJI KARCINOMA DOJKE

Za NaJ
Kampanja za borbu protiv raka dojke u Crnoj Gori

MILANKA STIJOVIĆ, humanitarka iz Herceg Novog, svakodnevno obezbjeđuje obroke za više od 53 siromašne porodice u Herceg Novom. I ove jeseni Stijovićeva jepokrenula akciju *Hvala na toploj zimi*, pa su zahvaljujući njoj i ljudima koji su odlučili da se pridruže njenoj inicijativi, obezbijedena drva za 12 porodica.

„Akciju *Hvala na toploj zimi* organizujem već četvrtu godinu. Tu sam kao prioritet ubacila prvo najteže slučajeve, stare i bolesne ljude koji su nažalost zaboravljeni od najmilijih i od onih koje su njihove ruke podnjivile. Onda, tu su i samohani roditelji koji se bore po cijeli dan radeći dva posla, a podstanari su pa ne mogu da obezbijede djeci osnovne uslove“, izjavila je Stijovićeva za FOS media.

PLUS

OSNOVNI SUD U PODGORICI osudio je Kotoranina **Laza Đurića** (55) zbog krivičnog djela nasilje u porodici na četiri mjeseca zatvora, a određena mu je i mjera obaveznog psihijatrijskog liječenja u zdravstvenoj ustanovi. Đurić je 5. jula na Rimskom trgu u Podgorici tukao suprugu, naočigled građana. Kod njega je policija prilikom lišenja slobode pronašla nož

na rasklapanje. Supruzi je odmah nakon pomenutog događaja ukazana pomoć, a u Urgentnom centru su joj konstatovane tjelesne povrede. Nakon ovog događaja, sudija za istragu je odredio Đuriću pritvor, koji mu se ima računati u vrijeme izrečene kazne. Sa druge strane, protiv građana koji su pretukli Đurića kako bi odbranili njegovu suprugu neće biti pokrenut postupak.

Dosadašnja praksa sudova bila je da se nasilnici kažnjavaju novčanom najčešće sa 150 eura, a zatvorske kazne se izriču tek u svakom sedamdesetom slučaju nasilja nad ženama.

POLICAJCI u Baru legitimisali su čak i one koji se protive uništenju školskog dvorišta. Đaci su se u znak protesta okupili ispred ograde gradilišta vrtića u dvorištu barskih srednjih škola. Rečeno im je da je ovakvo ispoljavanje nezadovoljstva trebalo biti najavljeno.

Učenici, pored kojih je legitimisano i nekoliko starijih Barana koji su došli da ih podrže, na ogradi su postavili transparente: „400 vozila - 60 stabala?“, „Vazduh je precijenjen“, „Ubiti uspomene“, „Đe ćemo sad“, „Ne damo krug“...

Na okupljanju je bilo oko 40 učenika. Nakon što su dijelu učenika i građana uzeli podatke, policajci su otišli, a grupa učenika je ostala nakon toga još nekih desetak minuta. Iz policije su saopštili da je „sve odrađeno u skladu sa zakonom jer skup nije bio najavljen“.

MINUS

ODBOBNICI PODGORIČKE SKUPŠTINE kriju imovinu. Agencija za sprečavanje korupcije tri nedjelje, *Vijestima* ne odgovara da li su četiri odbornika u Skupštini Glavnog grada prekršila Zakon o sprečavanju korupcije. U registru Agencije nema imovinskih kartona za tri predstavnika Demokratske partije socijalista (DPS) Marjana Junčaja, Janka Žujovića i Dušana Kovačevića i predstavnice Socijalističke narodne partije (SNP) Radmile Čagorović koje su morali podnijeti 30 dana po stupanju na mjesto odbornika.

Ovim odbornicima su mandati verifikovani na sjednici Skupštine Glavnog grada 6. jula, što znači da je, prema zakonu, do 6. avgusta trebalo da Agenciji dostave imovinske kartone. Ukoliko Agencija potvrdi da oni nisu predali kartone, biće kažnjeni novčano od 500 do 2.000 eura.

VLAST, GORIVO I SLUŽBENI AUTOMOBILI

Milioni teku iz naših džepova u njihove

Prošlogodišnji budžet je za gorivo predviđao 8,7 miliona eura, ovogodišnji je taj iznos pojačao na 8,9 pa redom za službena putovanja 5,9... Dok je za ovu godinu budžetom za dječje dodatke, recimo, predviđeno 4,5 miliona. Prioriteti su jasni i glasni, a potrošnja i bahaćenje sa naše grbače još uvijek tajni

Sem što svakodnevno vidimo službene limuzine na drumovima diljem domovine nam, o tome koliko koštaju, ko ih sve vozi, koliko se troši na gorivo i održavanje malo se zna.

Još jedna godina stabilizacije počela je tako što je u januaru MUP kupio tri *mercedesa* za potrebe premijera **Duška Markovića**. Prema ugovoru o kupovini, sklopljenom sa firmom *Ljetopis automotive*, vozila su kupljena direktnom pogodbom, bez raspisivanja javnog tendera. Cijena sitnica – samo euro manje od 200.000 eura!

Iako bi građani morali bar da imaju uvid u to kako se troše njihove pare, to još uvijek nije praksa – kada odete na sajt Vlade i ukucate *Spisak službenih vozila* o posljednjoj trgovini nema ni slova. Generalni sekretarijat Vlade je spisak vozila ažurirao posljednji put prije tačno godinu dana. Na spisku stoji da Sekretarijat raspolaže sa

ukupno 22 automobila – sem jednog *rovera* iz 2001. sve automobili njemačke proizvodnje – najviše *mercedesa* i *audiya*, jedan *pasat* i tri *golfa*. Znaju u Vladi za onu *narodnu* da je za naše drumove najbolji njemački kvalitet.

Potpredsjednik Vlade **Milutin Simović** koristi *mercedes* E 200 iz 2010, njegov kolega po funkciji **Rafet Husović** istu marku samo E 250 iz 2009. godine, generalna sekretarka Vlade **Nataša Pešić** i njen zamjenik **Nikola Dedeić** – *mercedese* E 280, oba iz 2008. godine. Šef kabineta premijera **Dragoljub Bulatović** *Audi* A3 iz 2011. godine. I redom sve tako, što se tiče godine proizvodnje, skroman vozni park.

Prema ranijim podacima Ministarstva unutrašnjih poslova, novije je teško naći, u Crnoj Gori registrovano je 3.721 službeno vozilo. Skraćenicu CG ili MN ima blizu 3.000 vozila, dok se ostatak vozi „inkognito”.

Najviše ih je registrovano pod okriljem Uprave

policije i to 470. Valjda zbog ogromnog voznog parka posljednji javno dostupni podatak Ministarstva unutrašnjih poslova o broju službenih vozila je neupotrebljiv jer datira od 2014. godine.

Ministarstvo unutrašnjih poslova je u periodu od 2013. do 2017. godini utrošilo 1.394.100 eura za nabavku novih vozila, dok je u 2015. godini zaključen ugovor za nabavku 146 vozila putem finansijskog lizinga od 1.895.550,84 eura.

Ministarstvo unutrašnjih poslova, kojim rukovodi **Mevludin Nuhođić**, za održavanje voznog parka ove godine potrošio 689.501 euro, od čega će najveći dio otići na servis vozila i to 357.501 eura, a auto-dje-love 250.000.

ANB je već precizirala da će naredne godine potrošiti 125 hiljada eura na gorivo za službene automobile, mjesečno maksimalno 10.401 eura.

Kad se sve sabere – ministarstva i Generalni sekretarijat Vlade tokom ove godine potrošio čak 2.730.900 eura za održavanje i gorivo službenih automobila.

Broj službenih vozila tajna je i u Ministarstvu odbrane. Ranije je objavljeno da će tokom ove godine to ministarstvo, na čelu sa **Predragom Boškovićem** najveći izdatak imati za gorivo i to 325.000 eura, a ukupno njihov vozni park će građane koštati 520.000 eura.

Javne podatke o broju službenih vozila nije objavilo ni Ministarstvo poljoprivrede. Planovi su da ovo ministarstvo kojim rukovodi **Milutin Simović**, za svoj i vozni park institucija pod njegovom ingerencijom utroše 493.470 eura.

Na sajtu Ministarstva nauke, ministarka **dr Sanja Damjanović**, nabrojana su samo dva službena automobila, a isto toliko i ima i Ministarstvo za ljudska i manjinska prava, ministar **Mehmed Zenka**. Skromno je i Ministarstvo sporta **Nikole Janovića** – samo

četiri službena automobila: Premda ovo ministarstvo na svom sajtu nije navelo godinu proizvodnje vozila, kao ni Ministarstvo prosvjete, **Damira Šehovića**, koje raspolaže

Prema ranijim podacima Ministarstva unutrašnjih poslova, u Crnoj Gori registrovano je 3.721 službeno vozilo. Skraćenicu CG ili MN ima blizu 3.000 vozila, dok se ostatak vozi „inkognito“

sa pet službenih automobila. Isto tako nema godine proizvodnje za pet vozila Ministarstva finansija. Ministar **Darko Radunović** koristi mercedes E 350.

Sa najviše vozila raspolaže Ministarstvo održivog razvoja i turizma 31, plus šest Direkcije javnih radova i osam Agencije za zaštitu prirode i životne sredine. Zanimljivo je da po dokumentu ažuriranom prvog dana ove godine, ministar **Pavle Radulović** koristi *toyotu prius* iz 2010. godine, dok direktor Agencije za zaštitu životne sredine **Nikola Medenica** koristi *škodu super b* iz 2015.

Ministarstvo vanjskih poslova

– sedam službenih automobila, po dostupnim podacima iz februara 2017, Ministarstvo pomorstva i saobraćaja 23, a Ministarstvo pravde – 43 vozila. Ministar pravde **Zoran Pažin** koristi *audi A 6* iz 2015 a u ovom ministarstvu nabrojano je i najstarije vozilo u Vladinom voznom parku – teretni *mercedes 711*, bez tablica, iz 1986, koje se, kako piše, koristi za kuhinju.

Ministarstvo rada i socijalnog staranja, na čijem je čelu **Kemal Purišić**, ima 10 vozila. Najnovija je *dacia duster*, koja je prošle godine kupljena iz sredstava CEB-a za potrebe projekta Regionalni stambeni program.

Ministarstvo zdravlja posjeduje šest vozila. U septembru prošle godine kupljeni su *škoda kodiaq* za ministra **Kenana Hrapovića** i *škoda octavia* za državnog sekretara **Milovana Vujovića**. Za tu trgovinu potrošeno je preko 40.000 eura. A ministarstvo je insistiralo da vozila budu metalik, da imaju grijače prednjih sjedišta, dvozonsku klimu, grijane spoljne retrovizore... Iako se dosta kritikovala ova kupovina, ispostavilo se da je ministru i sekretaru to bilo neophodno, oni su bukvalno u vozilima dan–noć. Tako barem govore posljednji dostupni putni nalozi s kraja maja ove godine – prema kojima je ministar Hrapović za devet mjeseci uspio da pređe preko 12.000 kilometara, što je za obične smrtnike, pa čak i pojedine

• NAJREVNOSNIJI U AŽURIRANJU PUTNIH NALOGA: Ministar pravde Zoran Pažin

taksiste, možda previše, ali ne i za ostale funkcionere. Državni sekretar Vujović je za isto vrijeme prešao čak 28.000 kilometara!

Državni sekretar Milovan Vujović je toliko revnosan da je u putnom nalogu od 25. maja sa puta u Beograd, prijavio i putarinu od 0,84 eura. Pomenuti put sekretara u Beograd koštao je inače, samo što se tiče prevoznih troškova, 194,52 eura.

U vozačkim umijećima ističe se i direktor Poreske uprave **Miomir M. Mugoša**. On je, sudeći po putnom nalogu iz maja, za samo četiri dana uspio da po lokalnu u Podgorici pređe 340 kilometara. Veće domete uspijevaju da dosegnu samo ministri.

Tako je sudeći po putnom nalogu iz septembra ove godine – *audi A 6* koji koristi ministar pravde Zoran Pažin, u periodu od 3. Szeptembra do kraja mjeseca uspio da utroši 178 litara goriva i prođe 1.548 kilometra samo po Podgorici.

Inače, Ministarstvo pravde je jedino koje uredno svaki mjesec postavlja putne naloge na svoje sajtu. Ostala ministarstva su po sili Zakona o finansiranju političkih subjekata i izbornih kampanja, bila u obavezi da sedmodnevno objavljuju sve putne naloge od dana raspisivanja do dana održavanja izbora, tokom ove godine za predsjedničke i lokalne podgoričke izbore. Međutim, oni koji su zaduženi da sprovode zakone ovaj ne poštuju ili to rade selektivno.

MUP je na sajtu objavio samo jedan putni nalog za period od 5. do 11. marta ove godine. Ministarstvo ekonomije – nijedan. Oni su ispoštovali svoju obavezu samo za parlamentarne izbore 2016. Ministarstvo kulture na sajtu takođe nema objavljenih putnih naloga za ovu godinu.

I oni koji su ispoštovali zakon i objavili putne naloge uglavnom su ih popunjavali kako im čefne. Primjetno je da nema jedinstvenog obrazca za putne naloge pa svako ima svoj. Ono što je glavni problem je što se većina rubrika ne popunjava. Uglavnom se upisuju vozači, a u koloni *Relacija* upisuje se *Po potrebi*,

ima i onih kreativnijih koji napišu *Lokal, Slobodna, Neograničena, PG – otvoreni put, Crna Gora – Evropa...* Pored toga što se ne navode podaci o kretanju, učestalo je i da se ne navodi količina utrošenog goriva.

Tako, na primjer, na putnom nalogu s kraja maja ministar Osman Nurković, koristi *tojotu land cruiser* – piše da se nalog izdaje na sedam dana. Precizira se u nastavku da je ministar Nurković vozio na relaciji Podgorica – Rožaje, dva puta, ali se ne upisuje koliko je goriva natočeni i potrošeno. Sve po potrebi.

To je praksa koja je pogoršana od izbora 2016. godine kada skoro deset odsto putnih naloga nije objavljeno na sajtovima institucija, a od ukupnog

broja objavljenih gotovo dvije trećine nijesu sadržale podatke o kretanju vozila ili utrošku goriva prilikom korišćenja službenih auta.

Kako nema ko drugi, na ova nepočinstva počelo je da reaguje tužilaštvo. Dobro ne baš na ova – izviđaju pronevjeru preko stotinu hiljada eura na račun putnih naloga u Skupštini, tokom 2015. i 2016. godine. Državna revizorska institucija je utvrdila da su po spornim nalogima pojedini bivši poslanici bili u isto vrijeme na dva različita mjesta. Da su putovali na naznačene duple lokacije, poslanici su saznali tek kada su saslušani u tužilaštvu. Kako je došlo do fiktivnih putnih naloga i gdje su završile pare, tužilaštvo još izviđa.

Skupština je u međuvremenu prestala da javno objavljuje svoje putne naloge, posljednji dostupni su iz 2016.

Sva je sreća da se prema Uredbi o korišćenju državnih vozila, prevozno sredstvo koje je u posjedu Crne Gore ne može koristiti u privatne svrhe. Postoje i sankcije kojima se ukoliko se to desi, oduzima ovlaštenje za korišćenje a protiv prekršioca se preduzimaju mjere, građani čak mogu i sami prijaviti zloupotrebe. Sve to je, naravno, neophodno jer odavno se iznosi računica da Crna Gora sa 600.000 stanovnika ima oko 4.000 službenih automobila, dok Njemačka sa 80 miliona ima oko hiljadu službenih auta, a Švedska sa preko osam miliona stanovnika oko desetak službenih automobila. U toj istoj Švedskoj zabilježena su i čuda da pojedini ministri odlaze na posao biciklom.

Prošlogodišnji budžet je za gorivo predviđao 8,7 miliona eura, ovogodišnji je taj iznos pojačao na 8,9, pa redom za službena putovanja 5,9, usluge prevoza 1,9, neprecizirane ostale usluge 11 miliona... Puno rasipanja, dok je za ovu godinu budžetom za dječje dodatke, recimo, predviđeno 4,5 miliona. Prioriteti su jasni i glasni, a potrošnja i bahaćenje sa naše grbače još uvijek tajni. Njih nema ko da izviđa.

Predrag NIKOLIĆ

Iako se dosta kritikovala kupovina automobila ministra zdravlja Kenana Hrapovića, ispostavilo se da je to bilo neophodno, on je bukvalno u vozilu dan-noć. Prema dostupnim putnim nalogima Hrapović je za zadnjih devet mjeseci uspio da pređe preko 12.000 kilometara

Sjeme

Piše: Esad KOČAN

» Đukanović i njegovi ne mogu biti pobjednici dok u Crnoj Gori ne zatrebu potrebu za slobodom. Mi ne možemo pristati da trajemo kao obamrle kreature. Prevelika je to cijena. *Monitor* će čuvati sjeme slobode. Nicalo je u našim njedrima

Te jeseni devedesete još nisu bile zgasle sve nade. Krv se tek slutila. Još se mogla spasiti Jugoslavija, promijeniti njeno uređenje. Još smo se mogli mirno rastati. Mnogi su mislili da smo dotakli dno i da će se građani i narodi

Jugoslavije prenuti i otrgnuti iz mraka koji ih je obavijao. Bili su okupljeni oko Anta Markovića, premijera i njegovih reformskih ideja. Crna Gora je osamdeset osme i osamdeset devete već bila slomljena, upregnuta da samoubilački služi zlu. Od svih tadašnjih nasilja, najstrašnije je bilo nasilje laži. Bepomoćnost pred orkestriranom hajkom stopljenih vođa i masa koji su pjevali mržnju. Biti na bilo koji način u manjini, značilo je biti izložen linču. Biti sam. Ukinut.

Monitor je nastao kao krik nepristajanja. Tog 19. oktobra probili smo zvučni zid samoće. Pružili ruke i pokazali drugima da i oni mogu da ih pruže jedni

drugima. Pozvali ih da izađu iz mentalnog obruča. Da sumnjaju, da pitaju, da očekuju odgovore. Da pogledaju u sebe i da vide: ono od čega novi gospodari traže da se odreknu najbolji je dio njih. Pokazalo se da je dno mnogo dublje. Sve bitke smo izgubili. Samo ne tu. *Monitor* je bio i ostao glas onih koje su htjeli da ušutkaju. Svjedok svih onih mogućnosti koje su silnici osujetili da bi stvarnost koju su oni proizvodili izgledala kao jedina moguća. Kad se priklanjao većini, *Monitor* je počeo da gubi dušu.

Nismo ga dali. Danas je tu. Istestirani smo.

Na samoću. Na uzaludnost. Na strah. Kad god naši progonitelji i neistomišljenici postanu žrtve moći i za njih smo tu. Pruženom rukom. Kad god se naši nekadašnji antiratni istomišljenici i žrtve režima priklone sili, u ime domovine i ostalih preuzvišenih ciljeva, opet smo tu. Na crti. Bez popusta.

Monitor nismo samo mi, novinari, naši tekstovi i tekstovi naših briljantnih kolumnista. *Monitor* je cjelina. *Monitor* su i naši čitaoci. Dobri udžbenici uče da novinari moraju poštovati nepotpisani ugovor o lojalnosti sa čitaocima. Ne, ni sa kim drugim. To je u redu. Samo, za nas i naše čitaoce to je premalo. Mi smo Jedno. Druga obala. To se tako desi.

Obično ljudi hvale *Monitorovu* hrabrost iz devedesetih, jer je, kažu, tada bilo najteže. Vrijeme je da se taj mit razbije. Mi, koji smo sve godine ovdje, znamo - danas je teže. Zlo je mutiralo. Zamaskiralo se. Uklopilo se u trend. Režim se ispraksao u proizvodnji mraka. Profesionalniji su. Krvave i prljave ruke su navukle bijele okovratnike i evropske odore. Oni su naših *jedan posto* - zgrnuli su više bogatstva nego što imaju svi ostali zajedno.

Mnogi su pristali da služe. Vlast organizuje društvo kao arene u kojima se njihove žrtve međusobno bore za pregršt milosti. Ono što se nama dešavalo devedesetih bilo je simptom, znak bolesti svijeta. Aveti su tu. Oni koji su nekad sve činili da Crne Gore ne bude, sada joj ubijaju smisao.

Opet proizvode samoću. Mi smo državni neprijatelji, bili i ostali. To je u redu. Oni nemaju izbora. Đukanović i njegovi ne mogu biti pobjednici dok u Crnoj Gori ne zatrebu ime slobode i potrebu za njom. Mi ne možemo pristati da trajemo kao emotivno i moralno obamrle kreature. Prevelika je to cijena. Nemamo kud. Čuvaćemo to sjeme slobode. Nicalo je u našim njedrima.

Svjetionik evropske

Staša Zajović, osnivačica i koordinatorka mreže *Žene u crnom*, Beograd
Misija slobodarstva i ljudskosti

- *Monitor* će ostati zapamćen u prvom redu po svom dosljednom i odvažnom suprotstavljanju ratnohuškačkoj politici i agresivnim ratovima koje su – i uz aktivno učešće Crne Gore – početkom devedesetih godina sprovodili Miloševićev režim i zločinačka JNA. I nakon uspostavljanja primirja i normalizacije *Monitor* je nastavio sa traženjem odgovornosti za ratove i ratne zločine, čime je na sebe navukao bijes svih onih kojima ne odgovara suočavanje s mračnim stranama nedavne prošlosti, postavši predmet demonizacije.

Monitor je takođe odigrao veoma važnu ulogu u uspostavljanju pretpostavki za suštinsku demokratizaciju Crne Gore, stalno gradeći duh kritičkog građanstva, vodeći se principom **Rose Luxemburg** „Sloboda je sloboda za one koji misle drugačije“. Time je dat izuzetno vrijedan doprinos oslobađanju Crne Gore od autoritarnosti i patrijarhalnog mentaliteta, te otvaranju prostora feminističkoj teoriji i praksi. *Monitor* je otvorio i prostor alterglobalističkim alternativama današnjem neoliberalnom poretku, ne upadajući pri tom u zamke dogmatizma. I, konačno, moram pomenuti beskompromisno zalaganje za vrijednosti antifašizma,

Šta je nedjeljnik *Monitor* značio za Crnu Goru u proteklih dvadeset osam godina

koje posebno dobijaju na važnosti ako uzmemo u obzir da živimo u vremenima dominacije istorijskog revizionizma.

Uz najtoplije čestitke povodom 28. godišnjice, izražavam nadu da će *Monitor* i u budućnosti nastaviti svoju dragocjenu misiju buđenja i očuvanja kritičke svijesti, slobodarstva i ljudskosti.

Esad Bajtal, sociolog iz Sarajeva
U duhu profesionalne etike

- Samo ime *Monitor* – opominjač, savjetnik, onaj koji poučava, dovoljno govori o njegovoj društvenoj (CG) ulozi, značaju i značenju.

Kao društveni fenomen, javni glas i glas javnosti, *Monitor* je svih tih godina činio upravo ono na šta ga ime i profesionalna etika obavezuju. Jer, ništa nije tako savršeno da nije bilo podložno poučavanju, kritici i savjetovanju. A prije svega društvo, kao konglomerat nagomilanih slabosti pojedinaca i grupa. U tom smislu, svaka je kritika, kao racionalno-opominjući, trezveni pogled na društvene manjkavosti, spasonosno ozdravljujuća. I – dobro došla.

Ukratko, uz sve unutarnje, čisto egzistencijalne probleme, s kojima se borio da bi opstao, *Monitor* je,

zahvaljujući kritičkoj otvorenosti, istrajnosti i hrabrosti svojih urednika, novinara i saradnika, nalazio snage i načina da odgovori svojoj društvenoj, ljudskoj i moralnoj obavezi. Utoliko više što se radilo o veoma burnim, kontradiktornim, prevrtljivim i (ne) ljudski prljavim vremenima.

Duško Kovačević, blogger
Kritički i angažovan medij

- Dvadeset osam godina postojanja *Monitora* – gotovo trodecenijske tradicije jednog ozbiljnog političkog i kulturnog nedjeljnika. Vrsnik rekordne vladavine **Mila Đukanovića** i njegov oponent od prvih dana paralelnog stasavanja, dok još uvijek namjerava da izlazi, slavi jubileje, živi.

Prema tome, Đukanovićeva Crna Gora i nije neka diktatura. Šalim se, naravno. Jubilej traži opušteniji izraz,

- Još otkad se na kioscima pojavio prvi broj *Monitora*, pratio ga je „zao glas“ da je naš „prozor u svijet“. Sa čim se ja, naravno, nijesam slagala. Za mene je *Monitor* bio prozor kroz koji je Svijet „uskakao“ ka nama. Zato što:

Imala sam dovoljno godina, ma kako mlade bile, da budem umorna od inferiornosti koja je pažljivo njegovana u Crnoj Gori; znate ono: centri su Zagreb, Beograd... (Čega to centri?)... Ma, što mi rekoste!

Osim inferiornosti, ubijala me je, sa namjerom odabrana, uloga periferije, palanke... iako nikada niko u CG, ni stanovništvo posljednjeg sela – de ni Gospod ne svraća, nije o sebi mislio drugačije do kao o plemenitom rodu i krvi plavoj.

Zato, kada sam u ruke uzela nedjeljnik koji je svjedočio o tome da postojimo i ja i moja sestra i brat, i moj komšija i moj susjed, i ona

Crne Gore

zar ne?

Dvadeset osam godina - to je već period dovoljan za historijsko konstituisanje jedinstvene ere, za njen osoben duh, za reminiscenciju na vrijeme koje držimo za nepovoljno; (oko)ratno, autokratsko, oktroisano i teško.

Sve te silne godine *Monitor* će biti kritički i angažovan medij, u isto vrijeme i neko ko će na osebujan način braniti čast, čak i takvih vremena, iako to zvuči paradoksalno.

I u najtamnijim trenucima noći jedne društvene konfuzije, postoje tačke otpora na koje će se nadovezati

arhitektura nade, ali i na njih pozvati režim kada bude objašnjavao da njegovo doba i nije bilo toliko tragično.

U Crnoj Gori to su bili nezavisni mediji, prije svega usamljeni i na brisanom prostoru - *Monitor*! Tek kasnije će se pojaviti *Vijesti*, *Dan*, *Televizija Vijesti*.

Iskrene čestitke!

Nastasja Radović, novinarka iz Beograda **Reprezentativna istorija novinarske hrabrosti**

- *Monitor* je osnovan od strane građana ondašnje Socijalističke Republike Crne Gore koji su se zalagali za vrednosti liberalne demokratije. Bio je to potez kojim se Crna Gora priključila, ali i ušla u prve redove, borbe za demokratizaciju još postojeće SFRJ.

Do toga nije došlo...Kada su počeli ratovi, *Monitor* je postao jedan od retkih glasila na jugoslovenskom informativnom i političkom prostoru koji se bio već raspao de facto, koja su mogla svojoj uređivačkoj politici

u ljudski rod.

Monitor je sve ove godine, ne samo medijska, moralna vertikala, od koje i ja mogu u određenim periodima i različitim razlozima da se udaljavam ili joj se približavam, ali smjer nam ostaje isti. Ne moramo razmišljati isto, niti na iste teme, bože sačuvaj, ali je vrlo zgodno kada, čitajući tekstove *Monitorovih* novinara shvatite da niste sami i da glib svakodnevice nije dotakao ni donove, a kamoli glave ljudi u čiju profesionalnost, pismenost, čestitost i integritet vjerujete.

I, konačno:

Što je to, pa taj „svijet“? Isto mjesto kao Crna Gora, samo nešto šire, prostranije... Dakle, ne dodijavajte mi, jednako je i vama kao meni - lijepo, tužno, svirepo, posno, usko, široko, plemenito i - besudno. Valjda zbog toga i postoje novine.

dodati tada rizičan i nepopularan epitet „antiratnih“. Tonije bio samo načelni pacifizam i nekakav humanizam, „opšte prakse“, već oštra kritika politike koja je dovela jugoslovenske narode u dotad nezamisliva stradanja. Ta jasno adresirana poruka odgovornima, odlika je uređivačke politike *Monitora* do danas. Posebno je ono što je *Monitor* uradio na novinarskom istraživanju zločina počinjenih nad ljudima progonjenim i stradalim zbog svog imena ili prezimena. Onima čija bi stradanja i smrti ostala anonimna u ogromnom vrtlogu nasilja koji je zahvatio ex-yu građane.

Okrenut najviše crnogorskim temama, otvoreno je podržavao opciju nezavisne Crne Gore kao građanske države, u kritičnim momentima otpora prevlasti režima **Slobodana Miloševića** u zajedničkoj SRJ, ali se već posle maja 2006. okrenuo oštroj borbi sa domaćim problemima, posebno sa sivom zonom vlasti, zalažući se za meritokratičnost a ne klijentelizam, okupljajući ne samo domaću, već i regionalnu meritokratsku i avangardnu elitu. *Monitorov* značaj prevazilazi i crnogorske i regionalne okvire, i prošlost i sadašnjost, jer je on već deo najreprezentativnije istorije novinarske hrabrosti u najtežim i najsloženijim stanjima u kojima se ljudsko društvo može naći. Na ljudima je da to iskoriste za svoju budućnost.

Novak Adžić, istoričar **Kičmeni stub nezavisne Crne Gore**

- Iskreno čestitam jubilej 28 godina rada nezavisnog crnogorskog nedjeljnika *Monitora*. U svojoj dosadašnjoj djelatnosti *Monitor* je časnno vršio ne samo ulogu objektivnog i profesionalnog novinarstva, već je snažno doprinio savremenoj kulturno-civilizacijskoj, državotvornoj, nacionalnoj, građanskoj

Nada Bukilić, novinarka **Medijska vertikala**

crkva desno i ona džamija lijevo, onaj most i onaj spomenik, da nijesam spavala i sanjala već živjela u zemlji koja baštini plemenitost i bratstvo, ma kako besudna, svirepa, surova i posna bila, vjerovala sam i mogla se zaklet' da postojim i da spadam

i demokratskoj emancipaciji Crne Gore, boreći se odvažno, prkosno i ponosno da Crna Gora i njeno društvo postanu istinski slobodni, demokratski i da zažive u njoj principi slobodnog i građanskog društva i multietničke i viševjerske harmonije.

Monitor, njegovo uredništvo, novinari i saradnici su hrabro i dostojanstveno djelovali i djeluju i učinili su da *Monitor* postane, traje... Živi je kao svjetionik izvorne i prave, slobodne i evropske Crne Gore. Naročito tokom devedesetih godina, a i znatno kasnije, *Monitor* je bio proganjan od strane ondašnjeg režima i njegovih velikosrpskih agentura i saveznika, zbog svoje antiratne aktivnosti, te privrženosti Crnoj Gori i njenom pravu na postojanje, zbog svoje djelatnosti protiv ratnih zločina i zločinaca, odupirući se kriminalizaciji društva u Crnoj Gori i privatizaciji države od strane konvertitske vladajuće klase. Istorijsku ulogu u obnovi nezavisne Crne Gore *Monitoru* niko ne samo da ne može negirati, već je ona bila toliko duhovno, identitetski, prosvjetiteljski značajna da predstavlja jedan od njenih kičmenih stubova.

Šerbo Rastoder, istoričar
**Autentičan
istorijski izvor o
„Drugoj Crnoj Gori“**

- Vjerovatno će neki istoričari novinarstva dati potpuniji odgovor na ovo pitanje. Ne treba biti kurtoazan pa već sada ne reći: *Monitor* je originalna i autentična pojava na medijskoj sceni Crne Gore.

To je autentičan istorijski izvor o „Drugoj Crnoj Gori“. Izraz „Druga Crna Gora“ može biti izveden analogno izrazu „Druga Srbija“, gdje se misli na intelektualan i zaokružen krug

(Beogradski krug) intelektualaca, koji su odbili da slave „rat i zločin“ početkom devedesetih godina XX vijeka. Jedan od osnivača *Beogradskog kruga*, uz **Miladina Životića i Nebojšu Popova, Radomir Konstatinović**, kasnije je tvrdio da je „*Beogradski krug osnovan u otporu nacionalizmu, koji je okupirao većinsku svest Srbije, ali kome se stavila na raspolaganje i većina srpske inteligencije*“ te je veoma važno razumjeti da je jednoga dana i u Crnoj Gori postojalo alternativno mišljenje

Svetlana Broz, direktorka
NGO GARIWO, Sarajevo
Bastion istine

- Više od četvrt veka *Monitor* predstavlja bastion istine i pravdoljubivosti u najmračnijem periodu istorije Crne Gore, što znači i ogledalo u kojem korumpirani vlastodršci ne žele da gledaju svoja nakazna lica i najradije bi ga razbili kada ga se i razbijenog ne bi plašili.

Bio je i ostao kompas svim čestitim građanima Crne Gore i regije da u sveopštem posrnuću ostanu na pravoj strani. Trebalo je to izdržati. Bravo „monitorovci“!!!

vladajućem i da će ono protokom vremena dobijati na značaju, kao što su danas intelektualci „Druge Srbije“. Isto tako, „Druga Crna Gora“ koja možda nije imala intelektualni potencijal poput onog u Srbiji bi bila prosto „fusnota“ da nije bilo *Monitora*.

Uostalom, zamislite da nije bilo *Monitora* da svjedoči da li bi se znalo za stavove: **Pavla Mijovića, Jevrema Brkovića, Radoslava Rotkovića, Dragoja Živkovića, Vojislava P. Nikčevića, Dušana Gvozdenovića, Danila Radojevića, Ilije Vujoševića, Sretena Zekovića, Miodraga Vukmanovića, Momira M. Markovića, Boža Nikolića, Esada Kočana, Željka Ivanovića, Velizara Brajovića, Velibora Čovića**, braće **Cerović** i mnogih drugih koje nijesam pomenuo? Dakle, bez *Monitora* slika crnogorskog društva bi bila jednobojno siva i kao takva nerealna i silom konstruisana. Zato je za mene *Monitor* mnogo više od nedjeljnih novina, jer je u prethodnih 28 godina svjedočio o mnogo čemu što bez njega ne bismo znali?

Balša Brković, pisac i
saradnik *Monitora* od 1991.
Kuća koja se ne ruši

- *Monitor* je kuća koja se ne ruši. Prošli su uragani i tajfuni, danas pokušavaju drugim načinima da sruše tu kuću. Ali, *Monitor* je kuća koja se ne ruši!

Ozbiljnim nije lako u vrijeme paradije.

Dan izlaska prvog broja *Monitora* trebalo bi imenovati Nacionalnim danom slobodnog novinarstva. U gotovo tri decenije *Monitor* uglavnom prevazilazi i prostor i doba koji su ga zapali.

Pripremio:
Veseljko KOPRIVICA

LOVČEN BANKA^{AD}

Stambeni kredit ***sa 12 mjeseci grejs perioda***

- do €150.000
- NKS od 3,75% (fiksna)
- EKS od 3,96%
- rok otplate do 240 mjeseci

Reprezentativni primjer: Ukupan iznos kredita: 60.000 € / Rok otplate: 180 mjeseci / Nominalna kamatna stopa: 3,75% (fiksna) / Efektivna kamatna stopa: 3,96% / Administrativna naknada: do 1% ukupnog iznosa kredita / Anuitet: 477,12 € / Ukupan iznos koji potrošač treba da plati: 80.156,25 € / Ukupni troškovi za potrošača: 20.156,25 €*

*Ukupni troškovi predstavljaju zbir kamata za cijeli period trajanja kredita, administrativne naknade (do 1% ukupnog iznosa kredita), naknade za mjesicu (2€), upita u Kreditni biro CIBCG (3,5€). U obračun EKS, obračun ukupnih troškova i ukupnog duga nije uključen trošak za pribavljanje lista nepokretnosti, premije osiguranja i procjene nekretnosti, koji će biti uključeni u konačni obračun.

Premijera za direktora RTCG

Progresiju komercijalizacije medijskih sadržaja prati regresija analitičkih, istraživačkih i edukativnih, što se umnogome odrazilo i na nivo stručne osposobljenosti i erudicije novinara, pa se nerijetko dešava da novinar ima ulogu pukog prezentera informacija, u kojoj je sve manje autorske prepoznatljivosti i inventivnosti", besjedio je ovih dana ministar kulture i medija **Aleksandar Bogdanović** na konferenciji na kojoj je glavna tema bila nezavisnost javnih servisa uopšte. Ne našeg samo, jer na kraju, naš je najzad oslobođen. Od opozicije, civilnog sektora, građana i ostalih izdajnika i nepatriota.

Šta je Bogdanović tačno htio da kaže, manje je važno, spram činjenice da nije lako prisustvovati skupu na kom hoće da vas ubijede da je vladajuća partija, kojoj Bogdanović pripada, nosilac reformi koje će ne samo osloboditi sve novinare i dati im krila da postanu autorski prepoznatljivi i poraditi na njihovoj *erudiciji*, nego će RTCG učiniti BBC-jem. Nakon što su je pokorili.

U Vladi ubuduće neće bar morati da brinu o jednom – da li se u RTCG-u ustaje kad zasniva himna. Na nogama će sasvim izvjesno biti svi prisutni na kolegijumu redakcije Prvog programa, kojom od ovog

Možda bi stvarno bilo najbolje da se poništi konkurs za generalnog direktora/cu RTCG-a. Pa da se, kao što je iz Vlade uvezena urednica Prvog programa te medijske kuće, propiše i da je premijer po automatizmu - generalni direktor državne televizije. Da odahnemo

mjeseca rukovodi **Mila Vuković**, donedavno na poziciji savjetnice ministra sporta **Nikole Janovića**. Vukovićeva je prije Vlade radila kao novinarka RTCG.

Mediji su objavili i nezvaničnu informaciju da je ona, odmah po dolasku na novo radno mjesto urednice Prvog programa državne televizije, na koje je stigla mimo konkursa, tokom kolegijuma navodno najavila da „neće tolerisati da novinari RTCG-a imaju kontakte sa opozicijom, pojedincima i organizacijama koje ruše temelje države”. Do danas niko tu informaciju nije demantovao.

Ostalo je međutim nerazjašnjeno, da li je Vukovićeva svojim zaposlenim dala spisak pojedinaca „koji ruše temelje države”. Ili bar neke upute kako da ih prepoznaju.

NVO *Media centar* reagovao je zbog zapošljavanja Vukovićeve na tu poziciju, tvrdeći da je, zbog toga što za to uredničko mjesto nije raspisan konkurs, prekršen zakon.

„Popunjavanje slobodnih radnih mjesta lica sa posebnim ovlaštenjima isključivo može biti obavljeno nakon sprovedenog javnog konkursa, što jasno propisuje najveći opšti akt u RTCG-u. Statut RTCG-a ne

dozvoljava korišćenje drugih oblika zapošljavanja za najodgovornija mjesta u RTCG-u. Ovo znači da nije dozvoljeno preuzimanje zaposlenih na osnovu sporazuma poslodavaca, jer da je to moguće, onda bi i direktor Radija i direktor Televizije mogli da budu preuzeti iz Vlade Crne Gore”, reagovao je **Goran Đurović**, direktor *Media centra*, i bivši član Savjeta RTCG-a.

S obzirom na to da je konkurs za generalnog direktora/cu RTCG-a u toku, možda bi bilo najbolje poništiti ga, pa da se, kao što je iz Vlade uvezena urednica Prvog programa te medijske kuće, propiše i da je premijer po automatizmu – generalni direktor državne televizije. Da ne brinemo više o državi. I da Vukovićeva odahne.

Šalu na stranu, vlastima kao da nije dovoljno što su u potpunosti povratili kontrolu nad RTCG-om, iz Savjeta istjerali nepodobne, uklonili menadžment, sklonili sa uređivačkih pozicija cijeli tim koji je bio tu dok su televizijom

• BDI NAD DRŽAVOM:
Mila Vuković

rukovodili **Andrijana Kadija** i **Vladan Mićunović**, a iz Vlade uvezli kadrove da čuvaju da se ne desi da u program kroči opozicija, civilni sektor i ostali državni neprijatelji, nego su u toku nove izmjene zakona o javnim servisima, kojima se cijeli pokušaj transformacije RTCG-a u javni servis, i na papiru, vraća na početak.

Kako je nedavno saopštio Željko Rutović iz Direktorata za medije u Ministarstvu kulture Vlada planira u medijske zakone da vrati rješenja koja je prethodno izbacila poput upravnog odbora koji se bavio finansijama i poslovanjem.

Takođe, sudeći po najavi Rutovića, planira se da se maksimalno pooštri proceduru ulaska u upravljačka tijela RTCG-a. Valjda da se ne mora posle **Sreten Radonjić** mučiti da iz Savjeta izbacuje one koje je civilni sektor uspio da tamo

U Vladi ubuduće neće bar morati da brinu o jednom – da li se u RTCG ustaje kad zasvira himna. Na nogama će sasvim izvjesno biti svi prisutni na kolegijumu redakcije Prvog programa, kojom od ovog mjeseca rukovodi **Mila Vuković**, donedavno na poziciji savjetnice ministra sporta **Nikole Janovića**

delegira, da pokušaju da urade nešto po pitanju transformacije RTCG-a u javni servis. Kako je Rutović, saopštio RTCG će po novom zakonu finansijski izvještaj podnositi Skupštini, dok će članove Savjeta predlagati Agencija za elektronske medije (AEM), a birati skupština.

Novim rješenjima, rekao je Rutović, članovi Savjeta moraće da imaju pet godina relevantnog iskustva, a osim „jake biografije”, i obaveznog intervjua u Skupštini, kriterijum za izbor predstavnika NVO sektora bio bi osim broja organizacija koje ga podržavaju i

• VLADA I
ZAKONOM
ZAKLJUČAVA
SAVJET ZA
NEPODOBNE:
Željko Rutović

Vlastima kao da nije dovoljno što su u potpunosti povratili kontrolu nad RTCG-om i postavili kadrove da čuvaju da se ne desi da u program kroči opozicija, civilni sektor i ostali državni neprijatelji, nego se i novim izmjenama zakona cijeli pokušaj transformacije RTCG-a u javni servis, i na papiru, vraća na početak

njihova relevantnost. Ko će i kako utvrđivati relevantnost, vidjećemo.

Prevod Rutovića na maternji nije uvijek lak, ali čini se da su sada stvari jasne: u stvari se onemogućava da nepodobni iz civilnog sektora ikad više privre u Savjet RTCG-a. Možda bi ipak bilo najjednostavnije da se članovi Savjeta biraju na Glavnom odboru Demokratske partije socijalista.

Media centar reagovao je i zbog zakonskih rješenja koja se planiraju najnovijim izmjenama zakona o RTCG-u. Đurović je ocijenio da su promjene koje se pripremaju u tom smjeru korak unazad. Vlada, opet, tvrdi da smo i dalje na evropskom putu.

Zbog toga se valjda, u Vladi pripremaju budući novinarski kadrovi. Ministarstvo kulture saopštilo je prethodne sedmice da su organizovali obuku za novinare na temu slobode izražavanja. Predavači su **Aneta Spaić** sa Fakulteta političkih nauka i **Ranko Vujović**, iz Medijskog savjeta za samoregulaciju. Spaićeva se svojevremeno zalagala da se u medijske zakone uvrsti norma kojom se brani čast pravosuđa od slobodne riječi. Vujović je već odavno na zadatku regulacije onih medija koje vlast ne kontroliše.

Sloboda riječi – zagarantovana.

Milena PEROVIĆ-KORAĆ

ZELENAŠENJE SPOJILO VLADAJUĆE I KRIMINALNE KRUGOVE

Kriminalci bez straha, žrtve bez nade

Izgleda da je izvjesno: tužiocu Višeg tužilaštva u Podgorici **Gruju Radonjiću** sudiće se zbog zelenašenja. Radonjić je optužen da je podgoričkom preduzetniku **Danilu Pejoviću**, „iskoristivši njegove teške prilike i nuždu“, u aprilu 2014. pozajmio 30 hiljada eura uz mjesečnu kamatu od 3,33 odsto (hiljadu eura mjesečno). I na taj način zaradio nešto manje od 45 hiljada eura (glavnica duga ostala je ista).

Nakon višemjesečnih provjera i kalkulacija, kotorsko Osnovno tužilaštvo nedavno je prelomilo i podiglo optužnicu, a Osnovi sud u Podgorici je potvrdio. Potrebno je još samo pronaći sudsko vijeće spremno da se prihvati ovog posla.

Već je dvoje sudija Osnovnog suda u Podgorici, kojima je ovaj predmet dodijeljen tzv. principom slučajne dodjele predmeta, tražilo izuzeće zbog prijateljskog odnosa sa optuženim. To bi, pretpostavlja se, mogli uraditi manje – više sve sudije tog suda, pošto je Radonjić godinama radio u podgoričkom Osnovnom tužilaštvu. Zato je, u konačnom, od Vrhovnog suda zatraženo da ovaj predmet premjesti („delegira“) u neki drugi sud u Crnoj Gori.

Paralelno, pravosudnim kuloarima kruže spekulacije da je crnogorskim pravosuđem zavladao strah od mogućnosti da

Da li makar nekoga grize savjest što su ovdašnji zelenaši, nakon ulica, lokala, sportskih borilišta i policijskih stanica svoj rad proširili na sudnice i zatvorske ćelije? Ili je i to cijena tranzicije bez kraja i pravila

Grujo Radonjić, braneći sebe, otvori *pandorinu kutiju*, u najmanju ruku, *neobičnih* finansijsko-savjetodavnih odnosa između pojedinih sudija, tužilaca, advokata i notara sa jedne strane i manje-više kontroverznih, ali uticajnih i moćnih - ljudi iz biznisa i politike koji su višak svog novca, često bez elementarnih dokaza o njegovom legalnom porijeklu, plasirali u biznis sa nekretninama i ilegalne finansijske operacije na sivom tržištu. U narodu poznate kao zelenašenje (kamatarenje).

Zato se, navodno, i na odluku o podizanju optužnice protiv Radonjića čekalo skoro godinu dana iako je tužilaštvo, zahvaljujući prisluškivanju optuženog, od prvog dana istrage imalo dovoljno dokaza protiv njega. Kao i protiv još nekoliko osoba (**Nikola Pajović**, **Aleksandar i Aleksandra Đurapčević**), nedavno

optuženih za zelenašenje na račun Danila Pejovića.

Sve su to, ponovimo, prije suđenja i presude – samo kuloarske glasine. Sem činjenice da je zelenašenje dugovječan i rasprostranjen biznis u Crnoj Gori.

O tome svjedoči još jedna skorašnja priča. Barska policija uhapsila je šest osoba za koje se sumnja da su zelenašile, saopšteno je početkom nedjelje iz Uprave policije. Policija je kao organizatora ove kriminalne grupe imenovala **Šćepana Bujića**, mladića koji je Crnu Goru *podigao*

na noge u februaru 2013. kada je, kao 22-godišnjak, ubio braću **Dejana** i **Ljubimira Gojčanina**. Zbog čega

je pravosnažno osuđen na 20 godina zatvora.

Policija je pretresom u Baru pronašla „veću količinu“ novca, dok je u Bujićevoj ćeliji nađena evidencija dužnika i njihovih uplata/isplata. „Sumnja se da su osumnjičena njemu bliska lica, za njegov račun, na ovaj način davala novac na tzv. zelenašku kamatu dok je on organizovao i osobe koje su se bavile preuzimanjem dobiti – kamate...“, saopšteno je iz Uprave policije.

Medijima nije trebalo mnogo da doznaju kako se među uhapšenima nalaze Bujićevi tast, tašta, svastika i supruga (**Trajko, Olivera, Milica Lutovac i Tamara Bujić**). A da je riječ o uhodanom *porodičnom biznisu* znaju svi koji nijesu zaboravili da je Šćepanov otac **Vasilije**

Bujić decenijama unazad, od ovdašnje policije, označavan kao navodni vođa jednog od šest barskih kriminalnih klanova, čija su specijalnost reket i zelena-šenje.

I pored toga, najstariji član familije Bujić vrijeme je, uglavnom, provodio na slobodi. Ako

se nije liječio od rana zadobijenih u nekom od brojnih vatrenih okršaja na barskim ulicama u kojima je učestvovao. O ekspeditivnosti policije i pravosuđa prema Vasiliju Bujiću svjedoči i to da je 2012. osuđen na godinu i tri mjeseca zatvora za ubistvo u pokušaju od prije sedamnaest godina (dobro ste pročitali -17). Precizno, iz 1995. godine. Treba li pominjati da najstariji član porodice dosuđenu kaznu nije izdržavao do kraja, pošto je u međuvremenu pomilovan (amnestiran)?

Da bi priča i u ovoj ravni imala prepoznatljiv kontinuitet – supruga i tzbina Šćepana Bujića je, nakon minimalnog zadržavanja u pritvoru, puštena da se brani sa slobode. Bez obzira na činjenicu da se većina procesa optuženima za zelenašenje završi tako što svjedoci i oštećeni tokom sudskog postupka, ako ne već u istrazi, promijene priču i „zaborave“ sve što bi moglo teretiti optužene.

A ni to nije slučajno. Teško da ste primijetili – objavljeno je jednom, „u dnu novina“: policajac kome je dokazano da je zelenaša pod istragom obavještavao o tome ko i kada dolazi da da iskaz u njegovom predmetu, kažnjen je premještanjem na drugo radno mjesto!?

Otud kao rezultat imamo više nego poraznu statistiku. Poslednje

• VODIO POSAO IZ ZATVORSKE
ĆELIJE: Šćepan Bujić

• TUŽILAC- KAMATAŠ?:
Grujo Radonjić

zvanične podatke o zelenašenju dobili smo od policije prije više od pet godina.

Tada je, u dokumentu *Procjena opasnosti od teškog i organizovanog kriminala u Crnoj Gori*, iznijeta procjena da se zelenašenjem u državi bavi „oko 200 ljudi”. Preciznije podatke dobili smo naredne godine, kada je direktor UP **Slavko Stojanović** rekao da policija u svojoj evidenciji ima 234 zelenaša, od čega su njih 37 označeni kao pripadnici organizovanih kriminalnih grupa.

Računica nije obuhvatala *utjerivače dugova* koji za račun *zajmodavaca* obilaze neredovne platiše i prijetnjama, pesnicama, a nerijetko i oružjem podsjećaju na dospjele obaveze. Koje iz mjeseca u mjesec, po pravilu, bivaju sve veće (prema podacima Uprave policije najveća prijavljena zelenaška kamata registrovana je u Nikšiću, i iznosila je 40 odsto mjesečno. Na zajam od 1000 eura dužnik je plaćao mjesečnu kamatu od 400 eura. Kad nije mogao da plaća prebijen je na ulici, pa je slučaj završio u policiji. Na pomen Nikšića, valja pomenuti kako se u medijskim arhivama ne može pronaći epilog slučaja iz 2015. kada je lokalni zelenaš od svoje žrtve – policajca, za zalog uzeo službeni pištolj.

Prema pet godina staroj *Procjeni* a to su, ponovimo, poslednji zvanični podaci na temu zelenašenja, ta ilegalna industrija u svakom trenutku okreće više od 30 miliona eura. A zelenaši i njihovi pomagači od svojih klijenata - milom ili silom – izvlače godišnji profit od približno 70 miliona eura!

Sve to izgleda mnogo manje dramatično kada se pogleda statistika tužilaštva. U Izvještaju o radu Tužilačkog savjeta i Državnog tužilaštva za prošlu godinu stoji da je zbog zelenašenja 17. prijavljeno 11 ljudi. Dok ih je godinu ranije bilo tri puta više (32 lica). Potom su državni tužioci odbacili polovinu (6) prijavljenih slučajeva. „Kod suda u radu bilo je optuženje protiv 12 lica“, navodi se u Izvještaju, „protiv tri lica donijeta je osuđujuća presuda, od

Zelenašenje kroz crnogorsku istoriju

Istoričari se slažu da procvat zelenaštva u Crnoj Gori počinje u vrijeme vladavine dinastije Petrović. Eru **Petra II Petrovića Njegoša** obilježili su i zelenaški poslovi njegovog brata **Pera Tomova**, predsjednika tadašnjeg crnogorskog Senata koji je, prema istorijskim zabilješkama, bio jedan od najsurovijih kamataša u podužoj istoriji ovog posla u Crnoj Gori. „Vladika Rade se uporno borio protiv tog velikog zla, jer su rokovi pozajmljivanja novca bili kratki, a kamate veoma visoke, što je korisnike kredita često lišavalo sve pokretne i nepokretne imovine, a ponekad i golog života“, piše Vasilije Milić u knjizi *Novac i banke u Crnoj Gori*. I konstatuje da je Njegoš „u tome imao malo uspjeha“.

O nastavku porodičnog biznisa u vrijeme knjaza **Danila** pisao je u *Monitoru* istoričar **Dragutin Papović** (*Crnogorski karteli i tajkuni*) „Kao i u vrijeme vladavine Petra II, Crnom Gorom se upravljalo po principu složne braće i odanih moćnika“, piše Papović, „na vlasti se nalazio apsolutni gospodar, knjaz Danilo, a sve trgovačke i zelenaške radnje je preuzeo njegov brat, vojvoda i predsjednik Senata **Mirko Petrović** (otac kralja **Nikole**)“.

Papović navodi kako su vojvoda Mirko i njegov sin Nikola, tadašnji knjaz, 1864. osnovali *Založnicu crnogorsku*, prvi novčani zavod u Crnoj Gori. „Poslove koje je vodio vojvoda Mirko nakon njegove smrti 1867. godine preuzeli su knjaz Nikola i njegova tajkunska družina, koju su činile brojne ustaničke i dvorske vojvode“. Papović je u *Monitoru* detaljno opisao zasluge i imetak vojvoda **Boža Petrovića**, **Petra Vukotića**, **Novice Cerovića**, **Maša Vrbice** i **Marka Miljanova**. Ipak, piše on „ borbu za nezavisnu Crnu Goru najbolje je naplatio pivski vojvoda **Lazar Sočica**, koji je uspio da za dvije decenije stekne 15 mlinova i valjaonica, preko 1.000 grla sitne i krupne stoke i preko 1.500 rala zemlje. Sve to je stekao beskrupuloznim zelenašenjem uglavnom pivskih seljaka“.

Kao najmoćnijeg zelenaša s kraja XIX i početka XX vijeka istoričari navode nikšićkog popa **Đoka Mijuškovića**. Ogromno bogatstvo, kao i veze na dvoru, omogućili su mu da sina Lazara školuje u Parizu. **Lazar Mijušković** je 1905. godine postao predsjednik prve ustavne vlade.

Istoričari navode da je masovno iseljavanje ugnjetene i obespravljene sirotinje iz Crne Gore – prvo u Srbiju, a onda u Ameriku – bilo jedna od posljedica „zelenaške ekonomije“.

Sami zaključite šta se u međuvremenu promijenilo. I da li je išta.

čega protiv dva lica kazna zatvora, a protiv jednog lica rad u javnom interesu“.

Prema slovu zakona, predviđena zatvorska kazna za zelenašenje kreće se od jedne do osam godina zatvora. Uz dodatnu novčanu kaznu. Sudovi, ipak, i u rijetkim slučajevima kad osude kamataše dosuđuju uslovne, ili zatvorske kazne kraće od godinu dana. I nikome ne pada na pamet da pokrene postupak ispitivanja porijekla novca koji je plasiran pod zelenaškim kamatama.

Možda je s tim u vezi: od osamostaljenja Crne Gore imali smo barem jedno ubistvo u kome optuženi

(arhitekta po struci) tvrdi da je ubio svog kamataša zbog bezizlazne situacije u kojoj se našao: pozajmio je sedam, vratio više od 100 hiljada eura a ubijeni mu je, tvrdi ubica, prijetio da će mu silovati ćerku i snimak objaviti, ukoliko ne proda vikendicu kako bi „izravnali račune“.

Ko će biti sljedeći unesrećeni? I, da li makar nekoga grize savjest što su ovdašnji zelenaši, nakon ulica, lokala, sportskih borilišta i policijskih stanica svoj rad proširili na sudnice i zatvorske ćelije. Ili je i to cijena trnazičije bez kraja i pravila.

Zoran RADULOVIĆ

Pars pro toto

Logika i ideologija

Piše: Milan POPOVIĆ

Ulogici kao nauci o ispravnom mišljenju, greška iz naslova ovog teksta, *pars pro toto*, označena je kao jedna od najčešćih. Ova greška čini se kada se deo pogrešno predstavlja kao celina, ili, to je najčešći oblik manifestovanja ove greške, kada se jedan od više delova preuveličava nauštrb ostalih delova ili faktora. A pošto je današnji svet, fizički, a posebno društveni, krajnje kompleksan, kontradiktoran i dinamičan, veoma je lako da se zaluta upravo u zabran ove greške. Kao kada se, u složenom odnosu, preplitanju i interakciji između ekonomije, politike i kulture, umesto odgovarajućeg multifaktorskog pristupa, mere i balansa, zapadne u jednostrani ali zavodljivi ekonomizam ili nacionalizam, da ovde podsetimo samo na dve greške koje su čak i u društvenoj nauci, o ideologiji i politici da i ne govorimo, najčešće.

Ali se sa ideologijom, stvar logike i nauke dodatno kompleksifikuje i komplikuje, najblaže rečeno. Što je u logici i nauci greška, u ideologiji je funkcija, akcija i produkcija. Nesvesna, polusvesna i svesna, u srazmeri i miksu koji nikada nisu isti. Greška *pars pro toto* u ideologiji postaje mehanizam, i to jedan od naj(zlo)upotrebljavanijih, najmoćnijih i najefikasnijih. Jer on ne izmišlja, ne izokreće i ne izvrće u potpunosti, nego „samo“ deformiše, izobličava i preteruje, pa tako, makar kod onih koji su manje pažljivi, dobija na uverljivosti.

U jednom od svojih ranijih tekstova, ovaj mehanizam, označio sam i kao sporednifikaciju. Pojačavajući na taj način ulogu svesti, svesnosti, svesne zloupotrebe, u onoj složenoj mešavini svesti, polusvesti i nesvesti, koja ispunjava svaku ideologiju. Pažnja javnosti, a posebno pažnja žrtava sistema, sporednifikacijom se, sa multifaktorskog, prebacuje na monofaktorski, sa glavnog na sporedni teren. Ili, da to ilustrujemo najraširenijim i najpoznatijim oblikom sporednifikacije, sa ekonomsko-socijalnog odnosno klasnog,

na identitetski teren.

Daleko od toga da identiteti nisu važni, naprotiv, ideologija je u negativnom smislu te reči, međutim, kada se ovi svesno, namerno i organizovano koriste, da bi se iz vidnog polja javnosti, u potpunosti, ili makar u najvećoj meri, eliminisali svi ostali, posebno klasni faktori. Bez kojih se, uostalom, ne mogu valjano razumeti ni sami identiteti. Bolje od bilo kakve dalje teorijske elaboracije, međutim, ovo će objasniti jedna živa, konkretna i aktuelna ilustracija.

U poslednjih trideset godina, došlo je do zastrašujućeg povećanja ekonomsko-socijalnog odnosno klasnog jaza između 10 posto najbogatijih i 90 posto onih drugih, i to ne više samo na zaostaloj periferiji, u Crnoj Gori i na Zapadnom Balkanu, nego i u najrazvijenijim centrima svetskog kapitalističkog sistema, u SAD i EU. Ovo je već i statistički dokazano u najnovijim studijama Tome Piketija i Džozefa Stiglica, da i ovde pomenemo samo dvojicu najpoznatijih. Umesto da se upali crveno svetlo, da se ovo i ovako pogoršano ekonomsko-socijalno odnosno klasno stanje stavi u sam vrh društvene agende, kao makar jednako značajno kao što je pitanje identiteta, međutim, od strane vladajućih, prava zavera ćutanja, ili, u najboljem slučaju, sporednifikacija.

Uz istovremeno hipertrofiranje, naduvavanje i histerizovanje identiteta, naravno. „Illegalnih migranata“, „Meksikanaca“ i „Muslimana“, u SAD Donalda Trampa, „crnogorske države“ i njenih „izdajnika i neprijatelja“, u Crnoj Gori Mila Đukanovića. Ideološki mehanizam je isti. I njegov krajnji ishod. Fašizam. A da li će do tog ishoda na kraju stvarno i doći, u ne maloj meri zavisi i od toga da li ćemo mi, ostali, uspeti da se izborimo za našu antikapitalističku i antifašističku, ekonomsko-socijalnu, klasnu i političku agendu.

Od ajkula do patrijarha

Jednako su vjerovatne i nevjerovatne mogućnosti da Srbi, medijskim bitkama skreću pažnju sa Kosova, kao i one da srpske i crnogorske vlasti združeno djeluju da bi držale građane Crne Gore u vječitom mraku identitetskih pitanja

Kad bi se vjerovalo naslovima u novinama, između Srbije i Crne Gore samo što nije buknuo rat. Možda između fali još samo nekoliko vijesti iz „dobro obaviještenih izvora” o „gomilanju trupa u blizini srpsko - crnogorske granice”. Niko pouzdano ne zna niti šta je cilj, niti ko vuče konce medijskih sukoba među „dva oka u glavi”.

Već nekoliko godina, ljeta počinju tako što beogradski mediji upozoravaju građane na razne pošasti koje ih čekaju ako slučajno odluče da ljetu provedu u Crnoj Gori.

Lani je sezona počela vijestima o tome kako će građanima Srbije za ulazak u Crnu Goru trebati pasoš. „Pitanje načina ulaska naših građana u Crnu Goru izazvalo je interesovanje domaće javnosti nakon što se danas na pojedinim sajtovim pojavila informacija da će našim građanima od 1. jula za ulazak u Crnu Goru biti potreban pasoš. Navodno, ova odluka je deo Zakona o ulasku Crne Gore u NATO”, pronijelo se iz novine u novinu, sa sajta na sajt.

Najčešće je u ovakvim vijestima najvažniji naslov, riječ je o medijima koji računaju na čitaoce koji gledaju samo velika slova. Glasio je: „U Crnu Goru obavezno sa pasošem? Evo šta je istina”. Pokazalo se, eto, da istina nije - ništa.

Ministarstvo spoljnih poslova

Srbije, Uprava pogranične policije Srbije i Uprava policije Crne Gore, izjasnili su se da se ništa nije promijenilo u režimu ulaska građana Srbije u Crnu Goru. Može se, i u članicu NATO saveza, sa ličnom kartom.

„To je činjenica da je CG ipak turistička destinacija koja je u razvoju i kao takva smeta mnogima. Iz određenih regiona, po navici početkom sezone i tokom njenog odvijanja postoji negativna kampanja koja se najviše bazira na netačnim informacijama”, analizirao je za *Skala radio* Dragan Ivančević, predsjednik Odbora za turizam i ugostiteljstvo u Privrednoj komori Crne Gore

Kad se prebrine granica, na red stižu analize isplativosti ljetovanja u Crnoj Gori. Srbija Danas već u junu je upozorila na „Tri razloga zbog kojih Srbi kada im pomenete letovanje u Crnoj Gori kažu “TAMO VIŠE NIKAD”.

Biju naši, al' biju, bogme i njihovi.
Crna Gora je takva zemlja da su “naši” i “njihovi” relativna i fluidna kategorija

Drastična skupoća, nedostatak pažnje prema gostima iz Srbije i loši putevi, razlozi su zbog kojih se preporučuje izbjegavanje ljetovanja u Crnoj Gori. Bar pola je, ako ćemo pravo, istina.

„Deru nas Srbe”, upozorio je *Srpski telegraf* i objasnio da „Odmor u Crnoj Gori ovog leta košta kao tri odmora u Grčkoj! Crnogorci su iskoristili poplave na grčkom primorju da cene hrane i smještaja podignu do nebesa”.

Za najkрупnije naslove ostaju - ajkule.

Srbija Danas, 18. jula 2018. „Horor u Crnoj Gori! Vest o kojoj mediji nisu smeli da pišu: Ajkula pojela čoveka, mladić prepolovljen”. Ko odmah ne padne u nesvijest od straha, u tekstu može da pročitati: „Iako je juče ulovljena ajkula u Crnoj Gori, jedini poznati napad ajkule na čoveka u crnogorskom podmorju, koji se tragično završio, desio se 13. 07. 1955. godine”.

Ima još ajkula. „PANIKA U CRNOJ GORI U Bečićima turista

ugledao AJKULU, policija krenula u potragu za predatorom”.

Uz informaciju da pripadnici Sektora granične policije provjeravaju prijavu turista koji tvrdi da je u moru u Bečićima vidio ajkulu, objavljen je video snimak pod naslovom „Ajkula u plićaku”. Na snimku uredno piše da potiče sa Balearskih ostrva.

Dio teksta iz *Vijesti*, na koji se *Blic* pozvao, u kom je **dr Aleksandar Joksimović**, ihtiolog iz Instituta za biologiju mora iz Kotora, kazao da se po svemu sudeći, radi o velikom primjerku ribe veliki bucanj,

naravno, nije prenijet.

Iako turizam ne može biti „neozbiljna”, prave razmjene vatre traju oko ozbiljnih pitanja. Sa srpske strane: Crnogorci su izmišljeni, njihov jezik takođe, oni podrivaju pravoslavlje, izdali su braću i tako dalje. Sa crnogorske: Srbi su nas okupirali, i opet će, mi živi nećemo u Evropu, ako treba da „čekamo” Srbiju” i tome slično.

Prosto: ništa su ajkule i skupoća spram - patrijarha.

Drugi čin drame oko patrijarha Srpske pravoslavne Crkve Irineja započele su *Dnevne novine*. Početkom oktobra objavili su da se pravi spisak Srba kojima će biti zabranjen ulazak u Crnu Goru. Među njima se našao i patrijarh zbog izjave da je crkvi u Crnoj Gori crkvi gore nego pod Osmanlijama, a Srbima nego u NDH.

„Sve učestaliji i sve bezobzirniji napadi na Crnu Goru koji su posebno intenzivirani posljednjih mjeseci, stvaraju utisak da se prema našoj državi iz Srbije vodi dvostruka politika; jedna zvanična linija koju personifikuje predsjednik Aleksandar Vučić i druga, koja je mnogo glasnija, u kojoj prednjače pojedini srpski mediji, razni analitičari i istoričari, predstavnici crkvenih krugova, kao i jedan broj zvaničnika”, konstatuju

Ništa posebno nije se desilo, ni na granici ni u izjavama. Patrijarh Irinej je rekao da smo svi mi Srbi, ali NDH više nije pominjao, premijer Duško Marković je kobajagi očekivao izvinjenje koje nije dobio i najavio da će spisak nepoželjnih, ipak, biti napravljen, ali, nekako, više vezano za „bezbjednosno interesantne”

Dnevne novine i dijagnostikuju: "Preko te druge linije u posljednje vrijeme vodi se prava hajka protiv naše države. Iako iz Crne Gore nema reagovanja, ili su krajnje uzdržana, ipak se to na određenim nivoima primjećuje i evidentira".

Na spisku su, objavile su *Dnevne novine*, pozivajući se na neimenovane izvore, historičari Aleksandar Raković i Čedomir Antić, urednici i novinari pojedinih tabloida, ali i neki poznati TV voditelji".

Srpski tabloidi su, normalno skandalizovani. *Kurir*: "SKANDAL! KOMŠIJE NAPRAVILE SPISAK NEPODOBNIH!

BRUKA DOVIJEKA! DOKLE IDE OVO BEZUMLJE I LUDILO!? Patrijarhu Irineju zabranjen ulazak u Crnu Goru!

Na sledeći skandal nije se drugo čekalo. „SKANDAL VEKA! Srpskom patrijarhu Irineju Crnogorci zabranili ulazak u zemlju”, objavili su beogradski mediji pozivajući se na podgoričku *Pobjedu*. „Patrijarhu srpskom Irineju neće biti dozvoljen

prelazak crnogorske granice koji je planiran za sutra”, kazao je crnogorskom listu *Pobjeda* visoki zvaničnik crnogorske policije, preneseno je na sve strane.

Kad su, konačno, informacije, umjesto od nezvaničnih, stigle iz zvaničnih izvora, bilo je suprotna. „Patrijarhu Srpske pravoslavne crkve SPC Irineju neće biti zabranjen ulazak u Crnu Goru, jer ne postoje zakonske smetnje koje bi mu onemogućile boravak u našoj zemlji”, saopšteno je iz Uprave policije.

Uzvratni udarac bio je spreman i tom prilikom: „SRPSKOM PATRIJARHU NAJAVLJUJU PAKLENI DOČEK. Milo za Irineja spremio jaja i paradajz!”, razvuklo se po stranici časopisa *Alo!* „Patrijarh srpski Irinej trebalo bi sutra da se pojavi na podgoričkom aerodromu, a kako stvari stoje, i pored niza pretnji tamošnjeg režima, ovoga puta će mu biti omogućeno da obiđe vernike SPC.

Ipak, **Milo Đukanović** ne bi bio to što jeste da patrijarhu nije

spremio iznenađenje! Naime, crnogorska bezbednosna služba organizuje huligane koji bi ispred Cetinjskog manastira trebalo da napadnu patrijarha".

Biju naši, al' biju, bogme i njihovi. Crna Gora je takva zemlja da su „naši” i „njihovi” relativna i fluidna kategorija.

Uzvratni udarac *Dnevnih novina* glasio je: „Patrijarh Jovan je Irinejeva viza za ulazak u Crnu Goru”. Irinej se, kažu, „provukao” zbog „čina uvažavanja države” prema visokom gostu. „Patrijarh srpski Irinej neće danas biti zadržan prilikom ulaska u Crnu Goru zbog poštovanja prema patrijarhu antiohijskom i cijelog Istoka Jovanu Desetom".

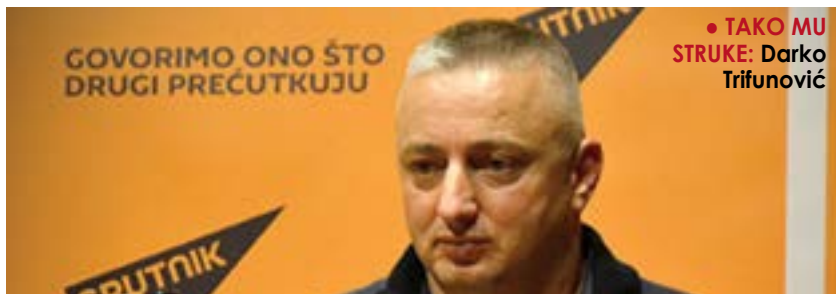
Patrijarh Srpske pravoslavne crkve Irinej u Crnu Goru je zapravo stigao kao neka vrsta gosta-domaćina. U posjeti SPC nekoliko dana je bio patrijarh antiohijski i cijelog Istoka Jovan X i onda su zajedno stigli u Crnu Goru. Dočekao ih je mitropolit Amfilohije, bili su u Cetinjskom manastiru, u manastiru Ostrog i u Sabornom hramu u Podgorici. Oktobarski sunčan dan, malo naroda, malo policije, ništa naročito.

Ništa posebno nije se desilo ni u izjavama, što sveštenika, što crnogorskih zvaničnika. Patrijarh Irinej je rekao da smo svi mi Srbi, ali NDH više nije pominjao, premijer **Duško Marković** je kobajagi očekivao izvinjenje koje nije dobio i najavio da će spisak nepoželjnih, ipak, biti napravljen, ali, nekako, više vezano za „bezbjednosno interesantne".

Iako je bilo raznih pokušaja analiziranja čemu ovakva poplava lažnih vijesti, poluvijesti, podmetanja i međusobnog ocrnjivanja treba da služi, pravi odgovor se ne nazire. Jednako su vjerovatne i nevjerovatne mogućnosti da Srbi, medijskim bitkama skreću pažnju sa Kosova, kao i one da srpske i crnogorske vlasti združeno djeluju da bi držale građane Crne Gore u vječitom mraku identitetskih pitanja.

Ne bojte se, dobro biti neće. Rekli bi Srbi. Ili Crnogorci.

Miloš BAKIĆ

Među vihorove

U medijskim bitkama koriste se sva sredstva, osobito analitičari. Tokom tih ofanziva, svako ima svoja posebna oružja. Dok mediji u Srbiji raspolazu širim spektrom istoričara, medijskih stručnjaka, politikologa, stručnjaka za bezbjednost i ostalog, paradržavni mediji u Crnoj Gori mogu se, zbog deficita domaćih, osloniti i na dio stručnjaka „pozajmljenih” upravo iz Srbije.

Da Rusija pokreće novi rat protiv Crne Gore koji će sprovoditi preko srpskih medija, pojedinaca, kriminalnih klanova, objasnio je stručnjak za bezbjednost **Darko Trifunović**. Iz Beograda.

On kaže da je scenario koji spremaju Crnoj Gori mnogo gori od onoga što je planirano 2016. „Crnoj Gori tek predstoji hibridni rat, sukob. Manifestovaće se na najgori moguću način. Rusija pokreće tu vrstu rata protiv Crne Gore. Ovoga puta neće biti oružana varijanta, već mnogo gore. Pokušaće da posvađaju predsjednika Mila Đukanovića sa premijerom Duškom Markovićem, a i njih obijicu sa direktorom Uprave policije. Dakle, preko medija, priča, kriminalnih klanova... Idu da sruše državnu bezbjednost Crne Gore. Sve kreće iz kibernetičke zone”, rekao je Trifunović. Čudesa.

HETA ASSET RESOLUTION

REAL ESTATE MONTENEGRO

STANOVI NA EKSKLUZIVNOJ LOKACIJI U BEČIĆIMA

NOVOIZGRAĐENI STANOVI NA SVETOM STEFANU

NOVOIZGRAĐENI STANOVI
U BUDVI, BEČIĆI

+382(0) 67 00 77 55

www.heta.me
www.aaaplatform.com

REŽIMSKE GRE: BOGETIĆI ZA VALDANOS, METAR ZA METAR

U Opštinu Ulcinj pristigao je krajem septembra čudan dopis. Vlada, odnosno Ministarstvo finansija, tačnije njezin Direktorat za imovinsko-pravne poslove su lokalnoj upravi dostavili zahtjev privrednog društva *MN invest* koje je zatražilo da zamijeni 670.000 kvadrata na Bogetićima, kod Nikšića, za istu površinu u Valdanosu.

Ta privatna firma je, kako se navodi u dopisu, osnovana za djelatnost gajenja višegodišnjih biljaka, pa planiraju da u toj ulcinjskoj uvali, na zemlji koja je u državnoj svojini, iako predmet restitucije, zasade stabla masline, instaliraju opremu za skladištenje i pakovanje maslinovog ulja, a sve u cilju proizvodnje ekstra djevičanskog maslinovog ulja.

U zahtjevu upućenom Ministarstvu ističe se da je „agrohemijska analiza pokazala da zemljište na Bogetićima ne posjeduje kvalitet za uzgoj novih zasada maslina, što nas je opredijelilo da ponudimo naše zemljište u cjelosti za zamjenu sa istim zemljištem koje je u svojini Crne Gore“, te da je „zemljište u Valdanosu lakše i jednostavnije za obrađivanje i nove zasade maslina.

Kako, ne mogu da masline sade i uzgajaju u Bogetićima, u ovoj firmi su se dosjetili da bi to mogli - u Ulcinju. I to na zemljištu, praktično na pjeni od mora, gdje stotinama godina postoji najveći zasad starih maslina na Jadranu. Ako se zna da je ukupna površina oduzete imovine od 204 ulcinjske familije i vjerskih organizacija iznosila nešto manje od milion metara kvadratnih, čak dvije trećine tog prostora bi moglo, blagoslovom državnih organa, biti ustupljeno firmi koja je osnovana lani prošle godine!?

U Opštini Ulcinj su se našli u nevjerici. Reakcije građana su burne,

Probni balon?

Kako ne mogu da masline uzgajaju u Bogetićima kraj Nikšića u firmi *MN invest* su se dosjetili da bi mogli - u Ulcinju. Na pjeni od mora gdje stotinama godina postoji najveći zasad starih maslina na Jadranu. Ako se zna da je ukupna površina oduzete imovine od 204 ulcinjske familije i vjerskih organizacija iznosila skoro milion metara kvadratnih, čak dvije trećine tog prostora bi moglo, blagoslovom državnih organa, biti ustupljeno firmi koja je osnovana lani

zbog činjenice da je Ministarstvo uopšte pristalo da uzme u razmatranje ovakav zahtjev. A da je on razmatran pokazuje podatak da je zahtjev *MN invest* dostavljen tom državnom organu dva mjeseca ranije, odnosno 20. jula.

Konstatujući da se radi o „genijalnoj biznis ideji“, iz Socijaldemokratske partije su podsjetili da je javnost navikla na neiscrpnu domišljatost i kreativnost DPS preduzetnika, posebno kad je u pitanju korišćenje državnih resursa za sticanje lične koristi i profita. „Ovaj put su prevazišli sami sebe. No, ono što najviše

čudi u ovom slučaju je činjenica da Ministarstvo finansija ne vidi ništa sporno u ovom ‘poštenom’ prijedlogu i ozbiljno razmatra mogućnost za njegovu realizaciju. Vjerovatno će se Ministarstvo pozvati na plemenitu brigu za razvoj maslinarstva na ovom području. Sve to ne bi toliko čudilo da se ne radi o istom Ministarstvu koje dozvoljava da se već 40 godina, 18.000 stabala stoljetnih maslina ne obrađuje i ne ubira plod sa njih“, saopštile su socijaldemokrate.

Ocjenjujući da je riječ o „teatru apsurdna“ novinar nedjeljnika na albanskom *Koha javore*, **Ismet Kalaba**, kaže da je ovaj akt

zapravo „diranje u staru ranu i nova provokacija koja se od strane Vlade Crne Gore čini građanima Ulcinja”.

Prije sedam godina firma iz Velike Britanije, *Cubus lux*, namjeravala je da uzme u dugogodišnji zakup Valdanoš i da navodno gradi ekskluzivne hotele i vile. Nakon protesta građana Ulcinja, pritiska nevladinih organizacija i političkih stranaka, tender za ustupanje te uvale jednoj gubitaškoj kompaniji i njihovim asistentima u Crnoj Gori je propao.

„Da li je *MN invest* novi *Cubus Lux* pokazaće vrijeme”, kaže Kalaba. „Vlada se poigrava sa strpljenjem građana Ulcinja stavljajući ih pred novi ispit”.

Na ispitu su, prije svega, političke strukture iz redova albanskih političkih subjekata koje čine vladajuću koaliciju u Crnoj Gori i kojima je vraćanje oduzete maslinade u Valdanošu, jedna od temeljnih odredaba u stranačkim programima.

Predsjednik Nove demokratske snage - Forca **Nazif Cungu** uputio je pismo premijeru **Dušku Markoviću** podsjetivši ga da je vraćanje Maslinade Valdanošu dio zajedničkog koalicionog sporazuma. Tim dokumentom se predviđalo da se čitav proces restitucije treba završiti do 1. juna prošle godine.

Sve je, u međuvremenu, prebačeno na lokalni nivo, u Upravu za nekretnine, Područna jedinica – Ulcinj, koja će 26. oktobra, odlučivati o zahtjevu bivših vlasnika o deeksprijaciji. Iz jednostavnog

Prije sedam godina jedna firma iz Velike Britanije, *Cubus lux*, namjeravalo da uzme u dugogodišnji zakup Valdanoš i da, navodno gradi ekskluzivne hotele i vile. Nakon protesta građana Ulcinja, pritiska nevladinih organizacija i političkih stranaka, tender za ustupanje te uvale jednoj gubitaškoj kompaniji i njihovim asistentima u Crnoj Gori je propao

i očiglednog razloga: zemljište nije privedeno namjeni zbog kojeg je 1978. godine oduzeto. Rečeno je da će tadašnja Jugoslovenska narodna armija graditi pomorsku luku. Luke u Valdanošu nema, a stabla masline već četiri decenije propadaju.

Kakva god bila odluka ulcinjskog katastra, jasno je da će jedna strana uložiti žalbu, po kojoj će odlučivati drugostepeni organ, a to je, u ovom postupku, Ministarstvo finansija. Upravo ono koje je od Opštine Ulcinj zatražilo mišljenje po zahtjevu *MN invest*.

Nakon što je čitav skandal dospio u javnost iz Ministarstva je saopšteno da će poslije dobijenih mišljenja i okončanja postupka denacionalizacije zemljišta u Valdanošu zauzeti konačan stav.

„Želimo ukazati da je u toku postupak deeksprijacije pred prvostepenim organom Uprave za nekretnine i da to svakako predstavlja prethodno pitanje u odnosu na predmetnu ponudu za razmjenu nepokretnosti, te da će Ministarstvo finansija nakon rješavanja tog prethodnog pitanja, sa dobijanjem mišljenja resornih organa, zauzeti konačan stav”, rekao je savjetnik u Direktoratu za imovinske poslove **Miloš Zarubica**.

U Građanskom pokretu URA tvrde da je Valdanoš postao predmet za grabež velikih moćnika i ukazuju

da je brutalno pogaženo bezbroj sporazuma i aneksa između Force i DPS-a o vraćanju imovine u toj uvali stvarnim vlasnicima.

„Fotelje i lični interesi važniji su od opštih interesa Opštine Ulcinj i njenih građana. Ukoliko žele da dokažu suprotno još jednom pozivamo lokalnu vlast da se oštro usprotivi ustupanju zemlje u Valdanošu, i da ovo pitanje razmotrimo u lokalnom parlamentu. U suprotnom, biće jasno za čije interese rade”, ocijenili su u toj političkoj grupaciji.

Sudeći po prijedlogu dnevnog reda sjednice Skupštine opštine Ulcinj, koja će biti održana 29. oktobra, na njoj neće biti riječi o Valdanošu. No, ove sedmice je izvršna vlast uputila pismo Ministarstvu finansija u kojem energično odbacuje mogućnost davanja saglasnosti za razmjenu nepokretnosti Bogetići - Valdanoš.

Ministarstvo je ranije navelo da stav lokalne samouprave neće biti obavezujući prilikom donošenja konačne odluke, „s obzirom na to da je zemljište u Valdanošu državno”.

U SDP-u upozoravaju: „Ova pravna gimnastika nadležnih organa, može biti samo polazna osnova i probni balon za ustupanje ‘odabranima’, ukupne površine eksproprijisanog zemljišta u Valdanošu”.

Mustafa CANKA

HIT NEDJELJE

„Nadležni u Crnoj Gori ne znaju koliko se građana nalazi u stanju siromaštva, ali su iz Zavoda za statistiku saopštili da obrađuju podatke koji su prikupljeni u sklopu istraživanja za period od 2013. do 2017, o uslovima života pojedinaca, te da će ih objelodaniti sredinom decembra”.

Sa okruglog stola u CANU, koji je organizovan povodom Svjetskog dana borbe protiv siromaštva

Marko Pavić

Predsjednik Demokratskog narodnog saveza (DNS) iz BiH odgovorio na informacije da podnosi ostavku:

„To su gluposti, a ja gluposti ne komentarišem”.

(Klix.ba)

Radoslav Baćović

Advokat Darka Šarića u završnoj riječi na suđenju za šverc 5,7 tona kokaina:

„Najvažniji dokazi tužilaštva su nepostojeći, svedoci saradnici nisu teretili Šarića, a prisluškivani razgovori su nezakoniti. Zbog svega toga, čitajući optužnicu, stiče se utisak da je Darko Šarić u nju umetnut, a da sa švercom kokaina nema nikakve veze”.

(N1)

Ivona Pantelić

Voditeljka Dnevnika RTS-a:

„Sa hemoterapijom može da se živi. Važno je i da zdravi ljudi promene stav prema onima koji se leče od raka - da se ne plaše, da ih ne gledaju sa podozrenjem, da ih ne marginalizuju iz društva. Tako će im osmehom i podrškom olakšati vrlo često tešku borbu”.

(Blic)

Tvrtko Jakovina

Hrvatski istoričar:

„Domoljublje kako ga vidi desnica nije usmjereno samo protiv stranaca i drugih nacija, već i protiv onih koji ne misle desno, a dio su hrvatskog korpusa. I strah od toga da nešto kažete o svojoj prošlosti jako dobro sugerira kakvo je ovo društvo postalo. Karamarkova fraza da će 'svatko moći misliti što hoće u svoja četiri zida' zapravo se ostvaruje”.

(portalnovosti.com)

Semezdin Mehmedinović

Pisac:

„Prilično se zabavljam dok pišem i dok slikam.

Da nije toga, teže bih podnosio svoj život”.

(Jutarnji list)

Boris Liješević

Reditelj:

„Svaku predstavu doživljavam kao živo biće, ono koje nosim u rukama, za koje se borim. Nekada se izborim za to biće, a nekada i ne”.

(Večernji list)

Vinko Puljić

Kardinal:

„Po zakonu 1945-te, koliko ih je ostalo bez glave? Po zakonu, koliko su nam imovine oteli i nemamo pravo da je vratimo? Po zakonu i Hitler je došao na vlast. Sve po zakonu. Pitanje je, zapravo, jesu li ti zakoni da čoveka brane, da brane njegovo dostojanstvo i njegova prava“.

(DW)

Novak Đoković

Teniser:

„Što se tiče podrške Hrvatskoj, to je došlo iz srca. Ja njima stvarno želim sve najbolje. Imam puno prijatelja u Hrvatskoj, a verujem i da dosta ljudi iz Srbije ima svoje prijatelje u Hrvatskoj. Ja imam puno prijatelja među hrvatskim sportistima i gledam ih kao na svoje“.

(RTS)

Volter Volt Bogdanić

Dobitnik Pulicerove nagrade i profesor katedre za novinarstvo Univerziteta Kolumbija, prisjeća se da je jednom pokušao da piše o Srbiji:

„Pokušao sam jednom dok sam radio za Si-Bi-Es njuz. Ali je Majkl Valas, moj šef, povukao priču nakon što su ga pozvali zvaničnici Stejt departmenta“.

(Telegraf)

EMIR KUSTURICA

Režiser:

„Dolazim u Sarajevo, biću Dodikov savjetnik, nas dvojica imamo čiste misli, možemo da promijenimo sudbinu čitave regije“.

(Slobodna Bosna)

KARIM ABDUL DŽABAR

Legendarni košarkaš:

„Svi se nadamo da će doći dan kada nijedan sportista neće moći da podigne svoju rukavicu, da klekne tokom intoniranja himne i da na bilo koji drugi način pokazuje da Amerika ne poštuje sopstveni Ustav“.

(Gardijan)

JAMIL ABU ISNEINEH

Kuvajćanin koji živi u Paraćinu:

„Volim sarmu, ali ne i zimu“.

(Večernje Novosti)

KRALJICA

Plaćanja na rate

BEZ KAMATE SVUDA U SVIJETU!

**HIPOTEKARNA
BANKA**
Vama posvećena

UKUPNI TROŠKOVI ZA KORIŠĆENJE KARTICE:
mjesečna naknada 0,50 €

NAKNADA ZA KUPOVINU NA RATE:

- ✓ Na 6 mjesečnih rata za iznose **do 300 €**
Naknada za transakcije do 300 € je 2,00 € fiksno po rati
- ✓ Na 12 mjesečnih rata za iznose **preko 300 €**
Naknada za transakcije veće od 300 € je 3,00 € fiksno po rati

 19905 www.hb.co.me

Biće skoro propast svijeta?

Sujeverni bi rekli da je ovo loše znamenje. Na indonežanskom ostrvu Baliju ovih dana je bilo 20.000 ljudi koji su pričali o situaciji na svetskim finansijskim tržištima. Ali, na početku godišnje skupštine Međunarodnog monetarnog fonda i Svetske banke – zemlja se potresla. Niko nije pretrpeo štetu od tog zemljotresa, ali nema sumnje da bi globalnu ekonomiju mogao da oštetiti opasni koktel koji je smućkan prethodnih meseci.

Sa zemljotresom se vremenski poklopila erupcija u Vašingtonu. „Mislim da je Fed poludeo“, izjavio je američki predsednik o Federalnim rezervama, centralnoj banci SAD. Iako je **Donald Trump** usred kampanje za izbore za Kongres: to tako ne ide! Postoji dovoljno razloga što centralne banke moraju biti nezavisne, a vlade i predsednici ne smeju da se mešaju u monetarnu politiku.

Trampu smeta povećanje referentnih kamatnih stopa. Ali čuvari dolara to ne rade proizvoljno kako bi razljutili predsednika. Oni trezveno posežu za ekonomskim podacima i pomno ih analiziraju. Uvideli su da američkoj ekonomiji preči pregrejavanje.

No pad berzi ne može se objasniti samo havarijom koju svojim kritikama izaziva g-din Predsednik. Globalnoj ekonomiji preči višeglava aždaja. Tu je trgovinski spor privrednih divova SAD i Kine. Uz to kriza u Pakistanu, koja bi u ponor mogla povući i druge azijske zemlje.

Brdo dugova koje je svet nagomilao iznosi 182 biliona dolara – da li iko uopšte može da zamisli koliko je to para? Tome treba dodati nerazjašnjenu situaciju oko Bregzita i ogromne dugove Italije, treće ekonomija evrozone po veličini.

Definitivno je prerano proglasiti smak sveta. I

dalje postoji niz stabilizirajućih faktora. Tu je veoma robusna američka privreda. I za privrede zemalja evrozone trenutno ne postoji opasnost zaraze kriznim virusom.

Ali mora se tačno pogledati gde vrebaju opasnosti: Američka privreda cveta zahvaljujući stimulansima kao što su poreske olakšice i protekcionističke mere poput kaznenih carina. S druge strane, može se očekivati bumerang kada se američka ekonomija nađe na udaru protivmera trgovinskih partnera – pri čemu pojam partner treba shvatiti uslovno.

Dugovi su velika tema u mnogim zemljama u razvoju. Tako na primer Argentina još nije istinski prevazišla veliku krizu od 2001. i noktima se drži za ivicu provalije. Kako investitori novac radije ulažu u SAD, jer tamo za njega više dobiju, zemlju ponovo zahvata kriza koju prate rast cena, mere štednje, otpuštanja radnika. To je vrzino kolo.

Slično je i sa Turskom: Jedan od najuspešnijih ekonomskih modela, koji je pre 15 godina kreirao tadašnji premijer **Erdogan**, sada demontira današnji predsednik Erdogan. U međuvremenu je mutirao u autokratu.

Pate i siromašne zemlje – kao što je Pakistan. Oni su se previše uzdali u bogate Kineze, sa gigantskim programom Novog puta svile, i sada doživljavaju katastrofu. Oni su se u toj meri zadužili u okviru kineskog projekta da su MMF morali da mole za milijarde kredita. To je začarani krug jer opet znači štednju i gubitak radnih mesta.

To nije prvi mali krah ove godine. Još u februaru je došlo do kraha finansijskih tržišta. Ali, nakon par dana sve se stabilizovalo i ponovo krenulo nabolje. To bi i sada moglo da se desi.

Ako kvartalni bilans velikih američkih preduzeća bude koliko-toliko zadovoljavajući, to će doprineti spuštanju tenzija. Isti efekat bi mogao imati napredak u pregovorima o Bregzitu. Ali, ako je sve više zemalja u kriznom modusu, pre ili kasnije će postati gadno – recimo za nemačku privredu, koja je snažno orijentisana na izvoz. Spremite kokice i gledajte.

Dw.de

Svjetska ekonomija je niz loših vijesti, piše Henrik Beme, urednik ekonomske redakcije DW. Prerano je govoriti o globalnoj krizi, ali rizike ne treba potcijeniti: od sukoba SAD i Kine, preko Bregzita do gomilanja dugova

Tekovine AB revolucije

Na čitavom sjeveru Crne Gore ne postoji fabrika u kojoj su sačuvane oprema i mašine. Kao po isprobanom receptu, sve su najprije privatizovane a zatim opljačkane. Potencijalni investitor, kad je vidio opustošeni pogon kožne galanterije u Andrijevici gdje je namjeravao obnoviti proizvodnju malih predmeta od kože, okrenuo se i otišao

Kada je nedavno jedan potencijalni investitor pokazao interesovanje za pokretanje pogona kožne galanterije u Andrijevici, koji je nekada radio pri beranskoj fabrici kože *Polimka*, bilo mu je teško objasniti da su hale prazne, i da u njima nema baš ničeg.

„Pošli smo do pogona gdje nas je dočekala zatvorena kapija. Lako povezanu žicom, otvorili smo je i ušli bez problema unutra. Tamo nema ama baš ničeg što bi trebalo čuvati“, kaže za *Monitor* Andrijevcjanin koji je bio u društvu investitora.

On je objasnio da mu je bila namjera da pokrene proizvodnju sitnih predmeta od kože, koji se danas traže na tržištu, a po kojim je ovaj pogon i bio nadaleko poznat.

„Kožne torbe, muške i ženske, novčanici, kaiševi i mnogo toga drugog od kože, odavde je stizalo na sve kontinente pod firmom *Polimka* i osvajalo sve moguće nagrade na svjetskim sajmovima“, rekao je naš sagovornik.

„Kada je čovjek postavio logično pitanje – šta je sa mašinama i opremom, nismo znali kako da mu objasnimo. Sve što smo pokušavali da kažemo, nije shvatio. Kako nekom ko dolazi iz uređene države objasniti da je sve netragom nestalo“,

kazao je *Monitorov* sagovornik iz Andrijevice.

Potencijalni je investitor, naravno, otišao i više se nije vraćao, a pogoni kožne galanterije u Andrijevi, sva je prilika, ostaće opustošeni da čekaju hoće li se jednog dana neko pojaviti.

Mogao je ovaj investitor, ili bilo koji drugi, obići čitavu Andrijevicu, susjedno Berane, pa i čitav sjever Crne Gore u potrazi za makar jednom fabrikom u kojoj su sačuvane mašine i oprema i u kojoj bi bilo moguće obnavljanje proizvodnje, makar i u najmanjim količinama.

„Na čitavom sjeveru Crne Gore ne postoji fabrika u kojoj su očuvane oprema i mašine. Za razliku od Srbije, gdje su fabrike odlazile u stečaj ali su sačuvane i sada se obnavlja proizvodnja, kod nas su sve privatizovane i opljačkane“, kaže sagovornik *Monitora*.

Od grada do grada situacija je skoro identična.

U Beranama, na mjestu nekadašnje fabrike kože *Polimka*, sada se nalazi trgovački centar KIPS. U jednom dijelu, u drugom, većem dijelu zgrade i fabričkog kruga, sve propada.

Ova fabrika, matična firma andrijevičke kožne galanterije, tipičan je primjer pljačke bez kazne. Vrijednim kožarskim mašinama ni poslije mnogo godina nema traga.

Bivši radnici podnijeli su više krivičnih prijava tragajući za

mašinama i opremom i preispitujući ovu privatizaciju. Bezuspješno.

Poslije nekoliko bezuspješnih pokušaja i višegodišnjeg traganje za odgovarajućim partnerom, *Polimka* je u drugoj polovini 2008. godine prodana podgoričkom preduzeću KIPS koje je fabriku zatvorilo, a u dijelu prostorija otvorilo prodajni salon građevinskog materijala i opreme za domaćinstva, potpuno nevezane s kožarskom industrijom.

Industrija kože AD *Polimka* Berane, pod kojim nazivom se

firme koja je prije ratova na prostoru bivše Jugoslavije radila u sistemu *Tigra* iz Pirota.

Sudbina fabrike papira *Beranka* zapečaćena je prodajom papir mašina, koje su „otputovale“ na Bosfor. Nepoznatom kupcu iz Turske prodate su obje vrijedne papir mašine, zatim razmontirane do posljednjeg šrafa i izvučene iz fabričkih hala, gdje su stajale punih pet decenija.

Beogradski biznismen pljevaljkog porijekla **Radoje**

U magacinu *Polimke* u trenutku privatizacije bilo je još robe vrijedne milion eura. Nedaleko odatle, iz bivše fabrike za protektiranje guma *Gumig*, izvlačeni su čak i bakarni kablovi iz zidova

kompanija još uvijek vodi u registru Centralne depozitarne agencije, prodana je za simboličnih hiljadu eura, a samo dvije glavne mašine za prerađu kože koje su ostale u fabrici bile su, kako radnici tvrde, vrijedne dva miliona.

U magacinu *Polimke* u trenutku privatizacije bilo je još robe vrijedne milion eura. Gdje je to nestalo, niko živ ne zna.

Nedaleko odatle, iz bivše fabrike za protektiranje guma *Gumig*, izvlačeni su čak i bakarni kablovi iz zidova.

„Sve što je bilo vrijedno, odnešeno je. U hali je ostala jedino presa teška pet tona. Vjerovatno nijesu mogli da joj priđu i da je podignu, inače bi i ona završila u starom gvožđu. Nestali su svi rezervni djelovi i tri tone aluminijuma“, prisjećaju se danas neki od radnika.

Euroturst, na čijem je čelu zvanično bio **Borislav Dvoržak** iz Berana i *Monte-adria* slovenačkog berzanskog mešetara **Damjana Hoste**, kupili su većinski paket akcija *Gumiga* za trideset hiljada eura, iako je njena nominalna vrijednost bila preko milion.

Tada je počela propast ove malene, nekad vrlo perspektivne

Gomilanović, ovu fabricku je kupio kroz stečaj 2004. godine. Trebalo je da uplati milion eura, ali ni upola toliko novca nije prošlo preko računa kompanije. Suprotno kupoprodajnom ugovoru, prebijeno na ime potraživanja i dugovanja.

Šta se dešavalo, opisano je u izvještaju o privatizaciji kroz stečaj nosilaca privrede u Beranama, koji je Mreža za afirmaciju nevladinog sektora (MANS) objavila još prije više godina.

MANS ističe da novim vlasnicima obnavljanje proizvodnje od samog početka nije bilo u planu, te da su djelove imovine prodali i unovčili dok su na ostatak stavili hipoteke za kredite koje ne vraćaju.

U Bijelom Polju za sedam miliona eura rasprodane su vrijedne mašine iz fabrike *Vunko*, a mašina više nema ni u jednoj drugoj fabrici u tom gradu, s izuzetkom fabrike mineralne vode *Rada*.

U Bijelom Polju, pored *Vunka* propale su i sve druge privatizovane firme – dvije fabrike obuće – *Lenka* i *Mladost*, industrija IMAKO, *Prva petoljetka*, *Bjelasica*.

Nestao je i drveni kombinat, baš kao i firma iste djelatnosti *Vukman*

Može bilo koji investitor obići čitav sjever Crne Gore u potrazi za makar jednom fabrikom u kojoj je moguće obnoviti proizvodnju makar u najmanjim količinama ali neće naći nijednu u kojoj su sačuvane mašine i oprema

Umjesto armije radnika, kojih je samo u Beranama bilo deset hiljada, na sjeveru Crne Gore armija sirotinje od prvog do prvog čeka socijalno davanje. I uveliko se raseljava

Kruščić u Mojkovcu, gdje je hljebar zarađivalo hiljadu i po ljudi. U Mojkovcu ne radi ni rudnik olova i cinka *Brskovo*, kao ni veliko trgovinsko preduzeće *Bojna njiva*.

U Rožajama ne radi nijedno privatizovano preduzeće. Zatvoreni su i opljačkani drveno-industrijski gigant *Gornji Ibar*, trgovinsko i zemljoradničko preduzeće *Bisernica*, fabrika dekorativnog papira *Dekor*, fabrika mašinskih elemenata *Famod*, autoprevozno preduzeće *Transervis*, fabrika *Kristal* koja je poslovala u okviru velikog zaječarskog sistema staklarske industrije. U Rožajama je uništeno i nekoliko tekstilnih fabrika.

UAndrijevići je, pored pogona kožne galanterije, zatvorena fabrika izolacionih materijala *Termovent*, fabrika konditorskih proizvoda *Soko Štark*, fabrika *Mermer*, Štamparija i Fabrika tapeta.

Primjer pljačke u Plavu je *Titeks*. I tamo su, kao i svuda, ostale samo prazne hale.

Pogon *Titekso* uništen je i u Kolašinu. U tom gradu su, između ostalog, zatvoreni i na daleko poznata Impregnacija drveta, zatim *Eksport drvo*, Transportno i najveća trgovačka mreža na sjeveru, *Veletrgovina*.

Sve su to mračne tekovine AB revolucije. Umjesto armije radnika, kojih je samo u Beranama bilo deset hiljada, na sjeveru Crne Gore armija sirotinje od prvog do prvog čeka socijalno davanje. I uveliko se raseljava.

Tufik SOFTIĆ

KOLAŠIN: MUKE S PODIZVOĐAČIMA NA AUTO PUTU

Obećanja od srijede do petka

Umjesto dodatnih prihoda u kućnom budžetu, nekoliko kolašinskih domaćinstava dobilo je brigu više, kada se pokazalo da jedno od preduzeća, koje je podizvođač radova na auto putu, nije ažurno u izmirivanju obaveza. Riječ je o zakupu stanova za njihove radnike. Na novac koji im duguje splitska firma *Skladgradnja*, trenutno čeka pet- šest porodica u čijim su kućama tokom ljeta bili smješteni radnici te firme. Već pola godine, kako kažu sagovornici *Monitora* traje bitka da od nadležnih tog preduzeća dobiju novac. U međuvremenu su se naslušali mnogih obećanja, ali do sada nijedno nije ispunjeno.

Stanodavci, kako tvrde, i pored regularnih ugovora strahuju da im kirija nikad neće biti plaćena, a riječ je o iznosima od tri i više hiljada eura. To je, objašnjavaju, veliki iznos za kolašinski standarad.

„Imala sam ugovor sa *Skladgradnjom*, prema kojem je u mojoj kući trebalo da bude smješteno devet radnika. Međutim, sticajem okolnosti bila su samo trojica, pa mi preduzeće duguje oko 3.000 eura. Natezanje oko plaćanja traje skoro pola godine. Ništa nijesam dobila osim obećanja. Stalno govore biće od srijede do petka i tako svake sedmice tokom minulih mjeseci. Ne znam više šta da radim“, kaže **Milica Komatina**.

Ona kaže da je samo jedna od nekoliko kolašinskih porodica, koje su na isti način prevarene. Objašnjava da zaposleni u računovodstvu splitske firme nijesu mogli da joj pomognu, pravdajući se da nijesu

Splitska firma *Skladgradnja* već pola godine ne uspijeva da izmiri obaveze prema Kolašincima u čijim su kućama smješteni njihovi radnici. Stanodavci kažu da su se naslušali obećanja, ali da mjesecima ne mogu da dođu do svog novca. Splitski duguju i radnicima, koje su sezonski angažovali

nadležni. Nijesu znali ni kada može očekivati novac.

„Vrlo je nejasna situacija tog preduzeća. Kako sam čula, i njima su neke domaće firme, kojima su davali mašine pod zakup, ostale dužne, pa su došli u nezavidan položaj. Mi smo prave žrtve takvih njihovih poslovnih odnosa. Očivali smo da će nas država zaštititi, ali ništa od toga. Najnovije obećanje glasi da će do kraja ove sedmice isplatiti dug, jer navodno podgorička firma koja njima duguje treba da podigne kredit. Nemam mnogo razloga da vjerujem da će ovog puta biti drugačije“ – kaže Milica Komatina.

Prema nezvaničnim informacijama *Sladgradnja* nema više posla na auto putu pa se sprema na primopredaju Kinezima. Ostaće navodno tek nekoliko radnika i građevinske mašine koje će iznajmiti ostalim izvođačima na auto putu. To povećava strah onih kojima Splitski duguju. Boje se da s odlaskom preduzeća s gradilišta, prestaje i nada da će dugovi koje su za sobom ostavili ikad biti izmireni.

Jedan od direktora hrvatske kompanije **Slaven Žužul** za *Monitor* je, međutim, kazao da njihovi povjerioci nemaju razloga za

strepnju. On tvrdi da je firma samo u trenutnim problemima, o kojima nije želio detaljnije da govori, ali da nikom neće ostati dužni. Takođe, on je demantovao glasine da odlaze s gradilišta auto puta.

„Nije mi drago što sam se našao u takvoj situaciji, ali tako je kako je. Rješavamo probleme, radimo i dalje, ostvarujemo prihode i svoje obaveze ćemo izmiriti. Ne bih o obavezama koje drugi imaju prema nama. Jedno je sigurno, bez zavidne poslovne reputacije ne bih ni mogao dobiti posao na auto-putu, nismo neozbiljni, samo smo zatečeni neplaniranim problemima“, ispričao je on.

Prema riječima **Slavena Žužula**, isplata dugova može se uskoro očekivati. On je zamjerio stanodavcima koji su „pozvali medije u pomoć“ i ustvrdio da bi se sve moglo lakše riješiti dijalogom jer šteta koja se nanosi njegovoj firmi „nestrpljenjem onih kojima duguje“, kaže, može biti nemjerljiva. Pisanje na tu temu smatra bespotrebno i beskorisno i tvrdi da svoje obaveze zna i bez interesovanja novinara.

Na novac zarađen kod Hrvata, prema nezvaničnim informacijama,

Jedan od direktora hrvatske kompanije kaže da njihovi povjerioci nemaju razloga za strepnju, da je firma samo u trenutnim problemima o kojima nije želio detaljnije da govori, ali da nikom neće ostati dužni. Takođe je demantovao glasine da odlaze s gradilišta

čeka i nekoliko Kolašince koji su bili zaposleni na gradilištu. Kako kažu neki od njih, u više navrata su poslodavcima prijetili štrajkom, ali nijesu mnogo postigli, pa se i njima duguje po pet plata.

Neki od njihovih kolega i

sugrađana, kažu radnici, selektivno su i povremeno dobijali dio zarada, pa je izostala masovnija solidarnost s onima koji plate ne primaju mjesečima. Zbog toga nije ni bilo masovnijih obustava rada.

Nekolicina radnika minule su sedmice pozvali novinare da im ispričaju svoju muku s poslodavcima. Neposredno prije dogovorenog termina za razgovor otkazali su sastanak, uz obrazloženje da su postigli dogovor s poslodavcima, te da će im zarade biti isplaćene za nekoliko dana.

„Postigli smo dogovor s direktorom Žužulom. Obećao nam je da će dug biti izmiren do kraja sedmice, tačnije do 19. oktobra. Imamo čvrsta obećanja za to“, - obavijestili su radnici novinare povodom otkazivanja razgovora.

Slično su praktikovali i ranije, kada su najavljivali štrajkove i poslodavcima prijetili s novinarima, nakon čega bi im bio isplaćivan dio zarade. Da li će i ovog puta to biti uspješan način pritiska uskoro će biti poznato. Žužul je potvrdio da postoje određena dugovanja i prema radnicima. Za taj dio obaveza je rekao da će biti uskoro izmiren. I ta zakašnjenja, objasnio je, posljedica su teškoća s kojima se *Sladgradnja* suočila.

Prema onome što se može pročitati na njihovoj internet stranici, *Sladgradnja* je ozbiljna splitska firma specijalizovana za izvođenje najzahtjevnijih projekata u sektoru građevinarstva, kao što su tunelogradnja, mostogradnja i visokogradnja.

Prije dvije godina splitska firma je bila osumnjičena da su joj preplaćeni radovi na auto putu Rijeka – Zagreb za 11,5 miliona kuna. I na tom projektu bili su podizvođači. Kasnije su oslobođeni optužbi, jer nije bilo dokaza o „napumpanim“ troškovima. Nakon vještačenja tužilaštvo nije imalo argumenata za podizanje optužnice, pa za *Sladgradnju* nije bilo posljedica.

Dragana ŠĆEPANOVIĆ

Između sporta, igre i politike

Moji sportski rezultati i moje stečeno pravo, po osnovu zvanja vrhunskog sportiste, sada se pokušavaju uniziti. I, uopšte, odavno primjećujem neki otklon prema meni. Moguće da je povod za to bio moj politički angažman 2013. godine na Cetinju, kada sam prihvatio da, kao nestranačka ličnost, promovišem i zastupam politiku koju je predstavljao Miodrag Lekić

I za mene stoje moji rezultati. I nemam namjeru da se mijenjam. Ako mi je zamjerka što nisam član partije – ja ću sa tom zamjerkom i umrijeti. I ne mogu tu reći ništa drugo, kaže u razgovoru za *Monitor* Božidar-Bonja Ivanović, prvi crnogorski velemaistor, višestruki prvak Crne Gore i Jugoslavije, osvajač medalja na evropskom i svjetskom prvenstvu, učesnik više šahovskih olimpijada, dvostruki sportista godine u Crnoj Gori, dobitnik *Trinaestojulske nagrade* i prvi ministar sporta u našoj istoriji (izabran 1993. kao vanstranački kandidat).

Ivanovićev otklon od politike, odnosno političara, nije od juče. Svjedoči o tome i dio razgovora koji je prije pet godina objavljen u našem nedjeljniku. „Popularnost sporta i pojedinih sportskih kolektiva političari vješto koriste kako bi obezbijedili veći broj glasova za svoju partiju. Ne može biti dobro za vrhunski sport ni za nacionalne sportske interese kad politika zakuca na njihova vrata, a loše je i za mlade ljude, jer ih čini zavisnim i nesposobnim da građanski misle.

A građanska svijest je temelj demokratije, ljudskih sloboda i borbe za dostojanstvo čovjeka. Ona je izvoriste čovjekovog karaktera, a karakter je, po Heraklitu, ujedno i čovjekova sudbina“.

Tako je govorio, i danas govori Božidar Ivanović. Povod za ovaj razgovor, ipak, nije politika. Ili, možda, jeste. Riječ ima velemaistor.

IVANOVIĆ: Pozvan sam, 26. septembra, u Ministarstvo sporta „na izjašnjenje o rezultatima ispitnog postupka“. Prethodno su od mene zatražili da dostavim uvjerenje o državljanstvu i izjavu da ne primam novčanu naknadu iz inostranstva. Sve sam to poslao i 26. septembra otišao u Ministarstvo misleći da su na sastanak pozvani i drugi naši sportisti. Zato sam bio iznenađen kada su me tri mlade žene uvele u jednu prostoriju i preko puta mene sjele za sto. Tu mi je kratko saopšteno: „Vi niste kažnjavani, ali šah nije olimpijski sport i ne možete primati naknadu od dvije, nego samo od pola prosječne neto zarade. Izjasnite se što o tome mislite“. Rekao sam što sam imao, zahvalio se i otišao...

MONITOR: *Zvuči kao da ste bili pozvani na neku vrstu informativnog*

razgovora u Ministarstvo sporta?

IVANOVIĆ: Pa, izgledalo je kao da sam bio na nekom saslušanju. Mada su me zvali samo da mi saopšte to što su htjeli. Bez ikakve prethodne informacije, obavještenja, konsultacije. Deset godina od kako sam, rješenjem Ministarstva kulture sporta i medija, uz saglasnost Crnogorskog olimpijskog komiteta, dobio zvanje vrhunskog sportiste.

Ja sam čuo da je ove godine usvojen novi Zakon o sportu koji se, kao i svaki zakon, mijenja i prilagođava društvenim kretanjima. Ali mi nije padalo na pamet da će neko pokušati da izvede takve suštinske i nezakonite rezove kao što to pokušava ovaj mladi gospodin. Ako želi da ispravi nečije greške iz prošlosti, ne može to uraditi praveći nove greške. Ja sam mislio da on namjerava da napravi razliku između zlatne, srebrne i bronzane medalje i prilagodi naknade u adekvatnom omjeru. Ja bih tako nešto rado podržao, ali se pitam da li je i to

Hvala što ste me spasili

MONITOR: *Bili ste, 2014. nekoliko dana kandidat za predsjednika ŠSCG. Onda ste povukli svoju kandidaturu. Zašto?*

IVANOVIĆ: Imao sam najbolje namjere, vjerujući da sam potreban ja njima, a ne oni meni. Zapravo, zamolili su me da se angažujem ovdje na Cetinju, iz šahovskog kluba *Crnogorac*, koji sam, sa svojim prijateljima, formirao 2012. godine. Ponudu sam prihvatio da ne ispadne kako neću da pomognem djeci. Međutim, doživio sam ružne napade od vodećih crnogorskih šahista i istog momenta rekao hvala što ste me spasili. I tu je ta priča završena.

MONITOR: *Nešto kasnije podržali ste vašu nesuđenu protivkandidatkinju, predsjednicu ŠSCG Angelinu Vuković. Međutim, i ona je ubrzo dala ostavku.*

IVANOVIĆ: Ja sam u sportu naučio fer-plej. Da budem korektan čovjek i da uvažavam i protivnika i protivkandidata. U sportu je tako. Ako ne cijenite protivnika ne možete ni vi biti cijenjeni. I danas mislim da je ona bila odličan kandidat i sjajno je radila do svoje ostavke. Ja nisam vidio da je neko bolje radio na tom mjestu. Nažalost, i ona je imala velike opstrukcije i odustala je od daljeg angažmana, ne želeći da troši energiju na beskorisne aktivnosti.

moguće retroaktivno, ili samo za naredne dobitnike tih zvanja. Ovdje se, naravno, radi o poštovanju načela o stečenom pravu.

MONITOR: *Kad kažete mladi gospodin, mislite na ministra Nikolu Janovića?*

IVANOVIĆ: Da, on je mlad

čovjek i ja ne znam kakvo je njegovo obrazovanje, ali kad ovako nastupa, vidi se da ne cijeni šah i to mi dovoljno govori o njegovom shvatanju sporta.

MONITOR: *Vi se nijeste vidjeli ili razgovarali?*

IVANOVIĆ: On nije pokazao toliko uvidajnosti da mene sačeka i

porazgovara, makar što sam duplo stariji od njega. Ja sam Ministarstvo sporta formirao 1993. godine. Za divno čudo, najveći dio vremena, tokom prve dvije godine ministarskog mandata, posvetio sam vaterpolu i džudou, pošto su oni u to teško vrijeme imali problema koje smo skupa rješavali.

Šta da se radi? Ja pripadam sportu svim bićem. Bio sam prvak Crne Gore u stonom tenisu – juniorski i seniorski. Ne znam je li još neko od crnogorskih sportista bio prvak u dva sporta. Igrao sam i fudbal, kao omladinac, u *Lovčenu*. No, sad je sve drukčije i to je naša realnost.

MONITOR: *Da li su Vama iz Ministarstva uskratili status vrhunskog sportiste?*

IVANOVIĆ: Ne, to valjda ne mogu. Ili mogu, više ništa ne znam.

On bi (ministar Janović – prim. *Monitora*) sada da preinači odluku koju je 2008. donijela Vlada, a potvrdila Skupština, kojom mi je, doživotno, dato zvanje vrhunskog sportiste i, na osnovu toga, mjesečna naknada od dvije neto prosječne zarade u prošloj godini, ili kako to već stoji u toj odluci. A sad ministar namjerava da to svede na pola prosječne zarade jer je šah po njemu – posljednja rupa na svirali. Na osnovu toga je izveo i rangiranje jednog uspješnog velemajestora.

Ne mogu da shvatim šta je u pitanju i ne znam kakvu riječ da upotrijebim. Ja sam i premijera, u dopisu koji sam mu uputio, pitao da li tu postoji nešto lično, neki problem, pa da makar znam o čemu se radi.

MONITOR: *Šta bi mogao biti taj razlog koji postojeći problem svodi u ravan ličnih odnosa?*

IVANOVIĆ: Mora čovjek posumnjati. Moji sportski rezultati i moje stečeno pravo, po osnovu zvanja vrhunskog sportiste, sada se pokušavaju uniziti. I, uopšte, primjećujem neki otklon prema meni. Mogao sam da vodim crnogorski sport u najtežim vremenima, a sada me ni u šahu nema ko zna koliko godina. Zašto, ja ne znam.

Što se tiče novijeg vremena, moguće je da je povod za sve to

moj politički angažman, prije pet godina na Cetinju, kada sam prihvatio da promovišem i zastupam politiku koju je predstavljao Miodrag Lekić, moj prijatelj iz '62. Ja njega nijesam mogao odbiti, a i poželio sam da, u okviru svojih mogućnosti i sposobnosti, pomognem gradu u kome sam rođen.

Tu je i najnoviji „angažman“ za koji će se uskoro vidjeti da je došlo do malog nesporazuma. Ja sam napisao jednom dragom čovjeku da nije trebalo da izlazi u javnost sa mojim imenom i imenom još jednog čovjeka – vašega kolege – u smislu nekog našeg zvaničnog angažmana u partiji koju najavljuje. Slušajući njegove korektne stavove o najvažnijim pitanjima, rekli smo da možemo pružiti savjet i sugestiju ali bez ikakvog formalnog statusa i angažmana.

MONITOR: *Da se našalimo - priznajete krivicu?*

IVANOVIĆ: Ja ovo ne govorim sada da bih se nešto pravdao. Moji politički stavovi su bili od prvog dana poznati i onima s kojima sam nekad radio zajedno u Vladi. Ali politika nije moj izbor iako je, nažalost, doprinijela da se prerano povučem iz šaha.

Ja sam se uvijek trudio da na dostojanstven način predstavljam svoju zemlju. Bio sam član Šahovskog olimpijskog tima u vrijeme kad to nije bilo nimalo lako. Kada su u reprezentaciji Jugoslavije igrali Gligorić, Ljubojević, Ivkov, Matulović, Velimirović...i kad nijesi mogao bez nekog ekstra rezultata da uđeš u tim.

Ja sam kao šampion Jugoslavije jedne godine pozvan da budem rezerva u reprezentaciji i tada sam to odbio. Bio sam član tima na nekoliko olimpijada (prema podacima *Monitora*: 1982, 1984, 1990. i 1996. godine), a sa reprezentacijom sam osvojio druga mjesta na prvenstvima Evrope i svijeta (1983. i 1989. godine).

Posebno mi je draga srebrna medalja sa Svjetskog prvenstva u Lucernu 1989. koje je bilo kvalifikacionog tipa. Igralo je deset

Otišao sam u Ministarstvo sporta misleći da su na sastanak pozvani i drugi naši sportisti. Tu mi je kratko saopšteno: „Vi nijeste kažnjavani, ali šah nije olimpijski sport... Izjasnite se što o tome mislite“. Rekao sam što sam imao, zahvalio se i otišao

vodećih šahovskih sila tog vremena a mi smo osvojili drugo mjesto, iza Sovjetskog Saveza, a ispred Engleske Mađarske i Amerike. To je rezultat.

MONITOR: *Prema novom Zakonu o sportu, mimo olimpijskih sportova, status vrhunskog sportiste mogu dobiti još samo profesionalni bokseri i teniseri. Šah se ne pominje. Da li je moguće da su zaboravili igru sa tradicijom dužom od milenijuma, ali i Vas – prvog ministra sporta u Crnoj Gori?*

IVANOVIĆ: Ne može se to zaboraviti. Šah je kao sport priznat u preko 100 zemalja svijeta. Ta se igra, stara najmanje 16 vjekova, po

preporuci Briselskog parlamenta od prije šest godina, uvodi u škole zemalja EU. Tu ćemo preporuku i mi dobiti kada uđemo u EU, iako je naš projekat *Šah u škole* bio završen još prije nekoliko godine. Ali, nije zaživio samo zbog nečijeg nemara i taj projekat je propao.

Eto tako to mi radimo. Sve zavisi od pojedinaca koji, često, nijesu dorasli poslu koji im je povjeren. I zbog toga imamo situaciju da, recimo badminton – bez potcjenjivanja te igre – kod nas može biti za tri koplja rangiran ispred šaha, zato što se nalazi na popisu MOK-a, iako se šahovske olimpijade igraju još od 1927. godine. Opet da ponovim, ne potcjenjujem nijedan sport. Svaki sport ima pravo na sopstveni život, kao i svaki čovjek. Ali šah je igra sa ogromnim ugledom u svijetu. Šah danas igra blizu milijardu ljudi – zbog svega onoga što on nosi sa sobom. Brojne studije kažu da su šahisti najobrazovaniji ljudi u svijetu sporta. A mi se eto oglašujemo na sve to.

MONITOR: *Šahovski savez Crne Gore, stičem utisak, nije stao u zaštitu ni Vas kao svog najtrofejnijeg člana, ali ni sporta koji predstavlja?*

IVANOVIĆ: Ništa ne reaguju. Iako oni ne nalaze za shodno da to urade, ja ću se sam boriti za šahovsku igru i njen status. Crna Gora ne bi smjela dopustiti da šahu pokaže put u svlačionicu jer bi se izjednačila sa nekim srednjovjekovnim tendencijama koje su u drevnoj igri vidjele opasnost od uticaja slobodnih i mislećih ljudi. Nije to samo radila crkva. Bilo je i kraljeva koji su progonili šah. Među njima se isticao francuski kralj Luj IX koji je u XIII vijeku izdao edikt o zabrani šaha i po tome je najviše upamćen!

Mi treba da smo ponosni na ovu igru jer je Jugoslavija, i Crna Gora u njoj, uživala veliki ugled u šahovskom svijetu. Imali smo velike turnire, gostovanja najvećih šahista i ogroman broj ljubitelja šaha koji su pokazivali zavidan nivo znanja. Zar treba sami da rušimo takve vrijednosti?

Zoran RADULOVIĆ

Sumrak Trampa?

Piše: **Filip KOVAČEVIĆ**

Za čovjeka čija se politička sudbina rješava za petnaestak dana, Donald Trump ne izgleda previše zabrinuto. Naime, u utorak, 6. novembra u SAD-u su izbori za Kongres. Birači glasaju za cijeli Predstavnički dom i trećinu Senata. U ovom trenutku, Republikanci imaju malu većinu u oba doma Kongresa. U Predstavničkom domu imaju 235 predstavnika, dok Demokrate imaju 193. U Senatu su odnosi snaga skoro izjednačeni. Republikanci imaju 51 predstavnika, a Demokrate 47, uz 2 nezavisna senatora koji od izbora Trampa uvijek glasaju na strani Demokrata. Čak i letimičan pogled na ove brojke pokazuje koliko je situacija neizvjesna.

Trump očigledno ne misli da je tako. Kao i pred predsjedničke izbore, samouvjereno i neumorno drži mitinge u ključnim američkim državama. Često se ne drži unaprijed napisanog teksta nego priča nevezano sve što mu padne na pamet tako da se okupljeni često od srca smiju i, sve u svemu, izgleda da se dobro zabavljaju.

Međutim, suština Trampove retorike je itekako promišljena i perfidna. Trump jasno cilja na žestoko raspirivanje američkog nacionalizma i animozitet prema svemu što se ne uklapa u pogled na svijet prosječnog američkog muškarca bijele rase. On mitologizuje snagu i aroganciju, a nipodaštava jednakost i kompromis. Najviše ovacija uvijek dobije kada pomene građenje zida na granici sa Meksikom, pa čak i kad drži mitinge u saveznoj državi koje su od granice udaljene više od hiljadu kilometara. To pokazuje zlokobnu moć nacionalističke imaginacije.

Za Trampa je nacionalistička karta dobitna izborna kombinacija. Za SAD kao državu, to je put u ozbiljnu krizu sa potencijalno fatalnim posljedicama. Podjele u okviru američkog društva su već dostigle nivo kakav se ne pamti od vijetnamskog rata i Votergejta. Nedavna dešavanja oko izbora sudije Breta Kavana za Vrhovni sud su to itekako dobro pokazala. Ljudi sve više urlaju jedni na druge, a masovni mediji proizvode čistu ideološku propagandu bez trunke uvažavanja za

drugačija mišljenja. Moguće je čak da ni dramatični socijalni i rasni protesti nisu daleko. U velikim saveznoj državama, a posebno u Kaliforniji, sve više jačaju secesionistički pokreti i partije. Naziru li se možda konture nekog budućeg građanskog rata?

U stvari, vrlo je vjerovatno da rezultati novembarskih izbora budu okidač za početak procesa državnog razlaganja. Kako stvari stoje, najvjerovatniji scenario je da Demokrate preuzmu kontrolu Predstavničkog doma, a da Republikanci zadrže većinu u Senatu. To bi značilo apsolutnu blokadu političkog sistema u naredne dvije godine. Predstavnički dom bi negativno reagovao na svaki Trampov zakonodavni predlog, dok bi Trump stavio veto na svaki nacrt zakona koji bi eventualno dogovorili u Kongresu. Vrlo teško bi bilo usvojiti novi budžet, pa bi sam rad državnih institucija, uključujući i finansiranje vojske, bio doveden u pitanje. To bi se značajno odrazilo na projekciju američke moći u svijetu, a geopolitički oponenti bi bili dodatno osokoljeni.

Ukoliko bi, međutim, cijeli Kongres potpao pod vlast Demokrata, to bi bio Trampov politički kraj. Predstavnički dom bi vrlo brzo optužio Trampa za sijaset kriminalnih radnji (između ostalog i za izdaju), a Senat bi, prema svojim ustavnim ovlaštenjima, izglasao njegovu smjenu. Za razliku od Niksona, koji je, kada je doveden u sličnu situaciju, podnio ostavku, Trump bi sigurno ostao da se bori do kraja, a možda bi zvao i vojsku u pomoć. Vojna diktatura bi postala realna politička opcija.

Postoji, naravno, i mogućnost da Republikanci zadrže kontrolu Kongresa. Trump bi dobio šansu da još više produbi svoje nacionalističke planove, a bio bi mu otvoren širok put ka još jednom predsjedničkom mandatu 2020. godine. Nema sumnje da bi njegovi politički neprijatelji bili spremni na sve da ga u tome spriječe, a možda ne bi prezali ni od „viših“ mjera. Mogla bi se ponoviti sudbina Kenedija.

Kao što je navodno jednom prilikom rekao Staljin, sve opcije su gore. Bilo koji izborni scenario da se ostvari, duboka kriza u SAD-u je neminovna.

U SAD-u 6. novembra izbori za Kongres. Birači glasaju za cijeli Predstavnički dom i trećinu Senata. Trump jasno cilja na žestoko raspirivanje američkog nacionalizma i animozitet prema svemu što se ne uklapa u pogled na svijet prosječnog američkog muškarca bijele rase

Pad tradicionalnih konzervativnih ljevičarskih partija

• REZULTAT KAO UPOZORENJE: Angela Merkel

Rezultati bavarskih izbora doveli su u pitanje budućnost krhke vladajuće velike koalicije kancelarke **Angele Merkel** i socijaldemokrata pa se postavlja pitanje hoće li vlada preživjeti svoj mandat do jeseni 2021. godine, barem u sadašnjem obliku. To nije samo unutrašnje pitanje Njemačke budući da je ona najuticajnija država Evropske unije, pa bi paraliza u njoj uticala i na funkcionisanje regionalne integracije.

Hrišćansko-demokratska unija (CDU) kancelarke Merkel tradicionalno ne nastupa na izborima u Bavarskoj. No, konzervativna Hrišćansko-socijalna unija (CSU), sestrinska stranka CDU u Bavarskoj, izgubila je višedecenijsku dominaciju na izborima za parlament te savezne države. Podrška Socijaldemokratskoj

Veliki pobjednici izbora u Bavarskoj su krajnje desničarska, ksenofobična Alternativa za Njemačku i Stranka zelenih. Uspjeh ove dvije partije naglasio je aktuelnu podijeljenost njemačke politike ali i doveo u opasnost budućnost inače krhke vladajuće koalicije kancelarke Angele Merkel i socijaldemokrata

partiji (SPD), takođe koalicionog partnera CDU je prepolovljena, jer su sukobi oko migrantske politike od 2015. zasjenili inače dobru ekonomsku situaciju i stopu nezaposlenosti od samo tri odsto.

CDU takođe gubi podršku. Njena generalna sekretarka **Anegret Kramp-Karenbauer** rekla je da je ono što se dogodilo u Bavarskoj „upozorenje.“

Opšta je saglasnost da su veliki

pobjednici krajnje desničarska Alternativa za Njemačku (AfD) i Stranka zelenih. Uspjeh ove dvije stranke naglasio je aktuelnu podijeljenost njemačke politike, kao i nastavak odjeka izbjegličke krize iz 2015. godine. Jedna trećina glasača navela je migraciju i integraciju stranaca kao najveće probleme. Dok je AfD privukao mnoge nezadovoljne bivše pristalice CSU, uznemirene zbog Merkelinog liberalnog pristupa

azilu, Zeleni su privukli glasače centra koje je pokolebala CSU-ova često oštra retorika o migraciji.”

Bavarska je teritorijalno najveća njemačka savezna država pošto čini petinu površine Njemačke. Sa 12.9 miliona stanovnika i ukupnim domaćim proizvodom od 568 milijardi eura, druga je u Njemačkoj. Bavarski glavni i najveći grad Minhen treći je po broju stanovnika u Njemačkoj. Otuda su izborni rezultati loše vijesti za Merkelovu. Bavarska odražava ono što se dešava na nacionalnom nivou, smanjena popularnost tradicionalnog desničarskog centra i lijevih centralnih partija.

CSU je dominirala bavarskom politikom od kraja Drugog svjetskog rata i suvereno vladala sedam decenija uz izuzetak od tri godine. No, to se promijenilo u nedjelju. CSU je dobila samo 37,2 posto glasova, u odnosu na 47,7 prije pet godina, dok je pro-imigraciona i ekološka Zelena stranka više nego udvostručila svoj rezultat i na drugom je mjestu sa 17,5 posto. Krajnje desničarska, anti-imigraciona AfD osvojila je 10,2 posto glasova i prvi put dobila mjesto u parlamentu. SPD je dobio 9,7 posto glasova.

Bavarska je pretrpjela najveći teret izbjegličke krize 2015: na vrhuncu, hiljade tražilaca azila svakodnevno su ulazili u Njemačku. Od tada, Merkel i njeni saveznici iz CSU bili su kritikovani zbog upravljanja prilivom migranata.

Od tada su glasači napustili njemačke vladajuće stranke zamijenivši ih za alternativne mogućnosti na lijevoj i desnoj strani. Odaslat je jasan znak Berlinu da je sve veći broj Njemaca nezadovoljan smjerom u kojem se zemlja kreće.

Njemački analitičari ukazuju i na kršenje tabua o desnom krilu. Već decenijama bavarska stranka slijedi dogmu nekadašnjeg patrona Franc-Jozefa Štrausa i desno od sebe nije dozvoljavala etabliranje drugih konzervativnih snaga. CSU je, u uniji sa CDU kao konzervativna snaga ispunjavao svoju političku funkciju. Decenijama je to funkcionisalo, sve

dok ove godine vrh bavarske stranke nije uhvatila panika i ona je počela da kopira AfD. To se nije svidjelo znatnom broju birača u Bavarskoj, smatraju analitičari.

Uspjeh AfD, nije iznenađenje. Ulazak te stranke u petnaesti od ukupno 16 pokrajinskih parlamenata u skladu je sa saveznim trendom. Činjenica da pri tom AfD nije osvojila, kako se pribojavalo, dvadesetak već samo 10,2 posto, sama po sebi dovoljno je loša, ali se ipak ne može protumačiti kao zaokret udesno, ocijenjeno je u analizi njemačke medijske kuće

Kritičari ipak ukazuju da 82 odsto ispitanika u anketi ne podržava AfD. Pogled u druge evropske zemlje pokazuje da stanje u Njemačkoj i nije tako loše. U Italiji su populistici na vlasti, u Mađarskoj i Poljskoj nacionalisti, a u Vašingtonu bjesni Donald Trump

Dojče Vele (DW).

Poslije izbora za Bundestag 2017., demohrišćani i SPD bili su oslabljeni, a desničarska AfD je sa gotovo 13 odsto postala treća najjača stranka i najsnažnija opoziciona stranka. Danas je, međutim, situacija tradicionalnih narodnih stranaka – još teža.

Angela Merkel je na vrhuncu

izbjegličke krize izjavila da će s opadanjem broja izbjeglica slabiti i naklonost građana stranci AfD. Prevarila se. Na izborima za Bundestag, AfD je dobila 12,6 odsto. I to još ni izdaleka nije bilo sve.

Ovo je prvi put da je AfD dospjela na drugo mjesto. Stranka se popela za dva odsto u poređenju s posljednjom anketom urađenom 9. septembra i za jedan procenat više od vladajuće SPD.

Konzervativni blok Angele Merkel CDU/CSU, koji rukovodi vladom još od 2005. godine, takođe je pao za jedan odsto i sada je na 28 odsto podrške – što predstavlja njihov najgori rezultat još od 1997. godine od kada se sprovodi anketa. *Dojčlandtrend* traži od ispitanika da odgovore na pitanje za koga bi glasali kada bi se izbori na nacionalnom nivou održali sljedeće nedelje.

AFD je osnovana 2013. zalažući se protiv eura kao jedinstvene evropske valute. Od tada je evoluirala u desničarsku i antimigrantsku partiju koja je zadobila mnogo kritika na račun svoje retorike.

Kritičari kažu kako desni populistici iz AfD ne nude ništa, ali

apsolutno ništa po pitanju rješavanja problema u zemlji. Njihova jedina teza glasi: izbjeglice su krive za sve. Oni ništa ne preduzimaju kada se na njihovim demonstracijama pokazuje „Hitlerov pozdrav“, oni čute kad se napadaju jevrejski restorani. Druge teme, kao što su stambene ili socijalne, njih jednostavno ne interesuju.

AfD je po kritičarima antidemokratska, ksenofobična, puna predrasuda, stranka bez trunke empatije prema manjinama. Stranka koja pod znak pitanja stavlja državni poredak.

Pa opet, kritičari ukazuju da 82 odsto ispitanika u anketi ne podržava AfD. Pogled u druge evropske zemlje pokazuje da stanje u Njemačkoj i nije tako loše. U Italiji su populistu na vlasti, u Mađarskoj i Poljskoj nacionalisti, a u Vašingtonu bjesni **Donald Trump**.

Kritike su usmjerene na podršku AfD ili nedavne demonstracije u istočnom gradu Kemnicu, na kojima je veličan Adolf Hitler i pozivano na otpor državi. No, ocjena je i da je to i znak da ljudi nemaju drugu mogućnost ili mjesto na kojem bi mogli da „istresu“ bijes i frustracije. Ne radi se samo o azilantima i problemima oko suživota, radi se o poštovanju, o osjećaju da građani nisu shvaćeni ozbiljno, u vrijeme kada u sve nesigurnijem svijetu rastu strahovi.

Već odavno su sve stranke zanemarile bitne teme. U takvoj situaciji, gdje vlada latentno nezadovoljstvo, uvijek su u historiji, bez obzira gdje, profitirali oni koji su pojednostavljivali stvari, oni koji su huškali. U poslijeratnoj Njemačkoj, prije svega na zapadu, to je bilo drugačije. Nakon katarze zbog stravičnih zločina nacista, velika većina Njemaca težila je ravnoteži i uzdržanosti. Sada je drugačije. Svuda je uočljiva razdraženost – na ulicama, u gradovima, upozoravaju neki njemački analitičari.

Stvarno iznenađenje izbora je uspjeh Zelenih. S gotovo 18 odsto glasova oni su skoro udvostručili svoj rezultat iz 2013. I na najboljem su putu da postanu nova velika stranka lijevog centra – i na saveznom nivou.

No isto je toliko za uspjeh Zelenih zaslužan pad popularnosti

Vajmarska republika

Političke promjene u Njemačkoj tolike su da se sve češće izvlače paralele s Vajmarskom republikom. Tako je za politikologa **Herfrida Munklera** interni spor u redovima CDU/CSU oko izbjegličke politike „lakomisleno poigravanje političkom stabilnošću“ i „koketiranje s propašću“. On kaže da pogled u evropsko inostranstvo pokazuje da je koncept narodne stranke „model koji je odslužio svoje“: „Vremena narodnih stranaka ćemo se još prisjećati s tugom“.

Analitičari podsjećaju da su u nekim evropskim susjednim zemljama stranački sistemi već dugo mnogo fragmentarniji nego njemački sistem, „a i pored toga su u pitanju stabilne demokratije.“

Politikolog Wolfgang Merkel kao savjetnik SPD smatra da je to za stranku i prednost ako se ona više ne obraća širokim slojevima stanovništva. On smatra da bi SPD trebalo da odustane od pretenzija da bude narodna stranka i da se koncentriše na manju klijentelu.

Demohrišćanske unije i SPD. Mnogi su jednostavno zasićeni vladavinom kancelarke Merkel. Socijaldemokrate, koji su zajedno s njom već treći put u koaliciji, izgubili, su prema mišljenju mnogih, orijentaciju kao stranka „malih ljudi“.

Prije dvije decenije SPD je na parlamentarnim izborima još bio na 40 odsto glasova. Danas se ta stranka u nekim anketama kreće oko 16 odsto i tu dvije brze promjene rukovodstva nisu pomogle.

Pad popularnosti dvije velike stranke i porast popularnosti Zelenih, međutim, ne znače da je ekološka stranka na putu da postane Volkspartei,

napominje berlinski politikolog **Gero Nojgebauer** u razgovoru za DW. Umjesto toga će aktuelni uspjeh Zelene preporučiti kao koalicionog partnera umornih bivših velikih partija, smatra on. „Velikih catch-all stranaka više nema“, tvrdi on. Fragmentacija će, kaže, ostati pravilo.

U SDP, opet vlada drama. Socijaldemokrate su u Bavarskoj pale s dvadeset na manje od deset odsto. Time je njihova kriza još očitija. Kad jedna stranka, koja vlada u Berlinu, doživi takvu eroziju na važnim pokrajinskim izborima, onda to ne može ostati bez posljedica.

Velika tradicionalna partija je u najdubljoj krizi u svojim 150 godina postojanja, ne računajući ratna vremena. SPD nikako ne uspijeva da uzme svoju sudbinu u svoje ruke. Stranačko vođstvo je suočeno s jakim otporom u vlastitim redovima, radi se o onima koji zahtijevaju kraj „velike koalicije“. Trzavice i svađe ne naziru se samo interno u redovima SPD, već i unutar vlade Angele Merkel.

SPD je po treći put mladi partner pod kancelarkom Merkel i, uprkos promjeni na rukovodećoj poziciji, nije uspio da se stabilizuje. Kuda ide stranka koju su nekada, zbog borbe za radnička prava, nazivali crvenim džinom, pitanje je koje se postavlja u njemačkoj javnosti?

• **POLITIKOLOG GERO NOJGEBAUER:** „Zelene će dobar rezultat preporučiti kao koalicionog partnera umornih bivših velikih partija“

Milan BOŠKOVIĆ

INTELEKTUALNA GROMADA

Prve časove iz predmeta Svjetska književnost u okviru studija Komparativna književnost sa teatrologijom, na tek osnovanom Odsjeku za opću književnost sa teatrologijom Filozofskog fakulteta u Sarajevu održao je nama studentima prve godine bard književnoga umovanja i neponovljivi orator, profesor Slavko Leovac. Naše oduševljenje Leovčevom kombinacijom prvoklasnoga sredstva sa nemalom dozom glumovanja u stilu antičke tragedije netom se stižalo kad je govornici prišao tadašnji Leovčev asistent, mladáni dojučerašnji dramaturg sarajevskog Narodnog pozorišta. Tvrtko Kulenović, koji je za pristupno predavanje našoj generaciji odabrao govor o istočnjačkim oblicima književnosti i teatrovanja. Taj nastup profesora, današnjeg akademika Tvrtka Kulenovića čuvam samo za sebe kao najljepšu amajliju intelektualizma. Najviše klase.

Od toga dana niti Leovčeva a niti predavanja Tvrtka Kulenovića ni slučajno nismo propuštali. Bilo je važno na vrijeme zauzeti mjesto u amfiteatru, jer su i studenti drugih studijskih grupa željeli *piti znanja sa zdenca čudesne umjetničke radionice Leovac-Kulenović*. Sve četiri godine studiranja oduševljavali smo se podjednako profesorom Leovcem kao i njegovim asistentom. Kako je vrijeme odmicalo Leovac je manje prakticirao rad u seminariju, a naša drugovanja sa Tvrtkom Kulenovićem, a bila su to uistinu drugovanja, bila su sve duža i sve sadržajnije.

Sin velikog bosanskohercegovačkog slikara Hakije Kulenovića, jednog od onih majstora koji su udarali temelje suvremene bh. likovne umjetnosti u vremenu drugosvjetskog poraća, Tvrtko Kulenović je gradio umjetnički svijet u miksu klasike i suvremenog umjetničkog izraza, u čemu je bio istinskim majstorom.

Kulenovićevi avangardni prozaistički radovi, kao i njegova zanešenost filmom

i radiodramskim izrazom učinili su ga jednom od centralnih figura sarajevskog umjetničkog života, a njegova više nego briljantna ostvarenja u svim umjetničkim sferama od putopisa do teatrologije tokom opsade Sarajeva i agresije na Bosnu i Hercegovinu postali su amblematskim za stvaralaštvo konca stoljeća u Sarajevu.

Akademik Tvrtko Kulenović je istinska intelektualna gromada, a prijedlog njegovih kolega za nominaciju za Nobelovu nagradu za književnost svakako je kruna karijere ovog umjetnika koliko i znanstvenika, putopisca i neprevaziđenog esejiste. U činjenici da je golemi poliglota pa sledstveno tome i strasni globtroter, Kulenović svojim življenjem i djelom dokazuje da ljudi često nisu ni svjesni da ponekad imaju i žive iviše života.

Kulenovićev angažman nije zaobišao niti briljantna esejiziranja o likovnoj umjetnosti gdje je bio i ostao ozbiljan autoritet ne samo procjeniteljskog tipa nego i stanovitog golemog hedoniziranja koje je graničilo sa nevjerovatnom strašću.

Tvrtko Kulenović je član Akademije nauka i umjetnosti Bosne i Hercegovine, ali on je mnogo više od akademika.

On je jednostavno markantna pojava umjetničkog i kulturnog života u cijelom regionu.

Zato se sa sjetom sjećam naših prvih susreta, pa i nezaboravnog rada na maloj pozornici gdje smo uprizorili komad *Bez pogovora* Harolda Pintera, čijim je neskrivenim fanom bio Tvrtko Kulenović.

Nazvan, siguran sam, po kralju bosanskom, Tvrtku, Kulenović ostaje u kulturnoj povjesti Bosne i Hercegovine kao stvarna istinska komparativna prednost BiH u odnosu na druge zemlje regiona.

A bogami i Europe.

Tvrtko Kulenović, intelektualna gromada je nešto najljepše što se moglo desiti Bosni i Hercegovini u dvadesetom i dvadeset prvom stoljeću.

Piše:
Gradimir
GOJER

Predavanja mladog profesora Tvrtka Kulenovića, našoj generaciji na Odsjeku za opću književnost sa teatrologijom čuvam za sebe sebe kao amajliju intelektualizma. Akademik Tvrtko Kulenović je nešto najljepše što se moglo desiti Bosni i Hercegovini u dvadesetom i dvadeset prvom stoljeću

ZORAN PUSIĆ, PROFESOR I GRAĐANSKI AKTIVISTA

Jača radikalna desnica

Radikalna desnica ima kao ideal i cilj autoritarno društvo koje odbacuje, ne samo temeljne vrijednosti na kojima se zasniva EU, nego i temeljne vrijednosti prosvjetiteljstva

MONITOR: *Kako biste ukratko opisali današnju državu Hrvatsku?*

PUSIĆ: Kao jednu od najmanje prestižnih članica najprestižnijeg „kluba” država na svijetu. Prije pet godina, kad je Hrvatska postala članica EU i Hrvatska, a i EU, stajale su mnogo bolje, posebno što se tiče perspektive i očekivanja njenih građana. U ovih pet godina ekonomska očekivanja mnogima se nisu ostvarila, a političke snage koje su protivnici svih onih načela i principa na kojima počiva EU, koji je čine privlačnom i uopće vrijednom truda, su značajno ojačali. Da taj trend jačanja nacionalističke desnice, koji se demonstrira rastućom netolerancijom i primitivizmom, a opadanjem slobode i sigurnosti u društvu, nije samo hrvatski fenomen, slaba je utjeha.

plan izbacio političare koji su svoju snagu gradili na poticanju etničke netrpeljivosti. Posljedice su bile ravne prirodnoj katastrofi, ratovi, žrtve, ljudske patnje, uništenje privrede ne samo ratnim razaranjima nego i sustavnom pljačkom; posljedice koje se u različitim intenzitetima osjećaju i danas u svim državama nastalim poslije raspada Yu.

MONITOR: *Je li tačno da većina Hrvata nije oduševljena onim što se u Hrvatskoj dešava nakon njenog prijema u članstvo u EU?*

PUSIĆ: Većina ljudi koje ja poznajem, građana Hrvatske od kojih većina jesu Hrvati, ali ima i Srba, Židova, Bošnjaka, Albanaca... ja uistinu smatram da etnička pripadnost svakog građanina treba biti njegova privatna stvar, nije oduševljena. To nije nikakav statistički uzorak ali opći je dojam da je nezadovoljstvo rasprostranjeno od radikalne desnice do umjerene ljevice; naravno, zbog različitih, pa i suprotnih razloga.

Radikalna desnica ima kao ideal i cilj autoritarno društvo koje odbacuje, ne samo temeljne vrijednosti na kojima se zasniva EU, nego i temeljne vrijednosti prosvjetiteljstva. Sve njihove akcije, od napada na prava manjina i pokušaja da se izmišljotinama i klevetama stvori panika oko Istambulske konvencije do uplitanja u školske programe i praktično zagovaranje kreacionizma, potezi su s tim ciljem.

Takve akcije imaju podršku

MONITOR: *Da li su građani Hrvatske bolje živjeli 1990. godine, kada su napustili Jugoslaviju nego danas, kako pokazuju ekonomska i socijalna statistika, odnosno najnoviji indeks ljudskog kapitala?*

PUSIĆ: Ekonomski pokazatelji koji na to ukazuju su sigurno jaki argumenti, a i u skladu su sa sjećanjima mnogih od nas koji pamtim Markovićeve reforme, tvornice čija proizvodnja danas izgleda kao science fiction, građevinske firme koje grade po cijelom svijetu, osjećaj realne perspektive kad je uvedena konvertibilnost dinara, sve veću otvorenost društva. Tada su bile otvorene mnoge mogućnosti i neizmjerena je nesreća da su se ostvarile one najgore. Nesreća ne u smislu prirodne katastrofe nego da je u načelu pozitivan i poželjan proces političke pluralizacije u prvi

Mnogi građani koji žele Hrvatsku kao otvoreno demokratsko društvo nezadovoljni su i sve zabrinutiji jačanjem radikalizacije i netolerancije u društvu, trendova koji su do prijema Hrvatske u EU bili potisnuti zahtjevima koje je trebalo ispuniti za prijem

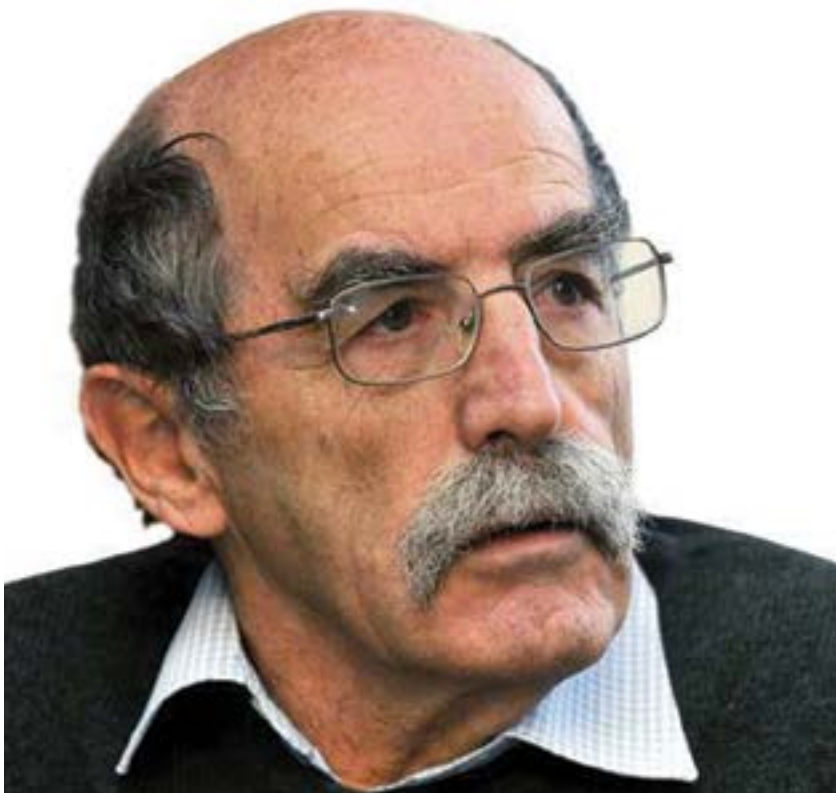
Prije pet godina, kad je Hrvatska postala članica EU, i Hrvatska, a i EU, stajale su mnogo bolje, posebno što se tiče perspektive i očekivanja njenih građana

Katoličke crkve, na njih sa simpatijama gleda i radikalniji dio unutar HDZ-a koji se povukao nakon debakla s Karamarkovom Vladom i pokušava taj trend iskoristiti za novo preslagivanje moći unutar HDZ-a. Suprotavljanje HDZ-ove vlade takvim akcijama koje su često suprotne i slovu Ustava, a redovno njegovom duhu što se tiče zaštite sloboda i ravnopravnosti kao najvažnijih ustavnih načela, ma koliko ta suprotstavljanja bila blaga i „u rukavicama”, vode na sve žešća prozivanja Vlade kao lijeve, koja nacionalne interese podređuje interesima Brisela.

S druge strane mnogi građani koji žele Hrvatsku kao otvoreno demokratsko društvo nezadovoljni su i sve zabrinutiji jačanjem radikalizacije i netolerancije u društvu, trendova koji su do prijema Hrvatske u EU bili potisnuti zahtjevima koje je trebalo ispuniti za prijem.

MONITOR: *Na inicijativu gradonačelnika Vukovara Ivana Penave u subotu je u tom gradu, oko 10.000 desničara iz cijele Hrvatske prozvalo vlast zbog „sramotnog čutanja državnih institucija kada je riječ o procesuiranju svih odgovornih za ubijene i nestale žrtve agresije na Vukovar i Hrvatsku”. Na skupu je poručeno da bi Hrvatska zbog navodnog neprocesuiranja ratnih zločina morala da uslovi Srbiju i njeno članstvo u EU. Vaš komentar?*

PUSIĆ: Građanski odbor za ljudska prava, čiji sam član od 1992, prati suđenja za ratne zločine od sredine devedesetih. Zajedno sa još tri NVO osnovao je 2004. godine „Documentu”, organizaciju specijaliziranu za praćenje suđenja

za ratne zločine koja od tada prati sva suđenja u Hrvatskoj, pa i u Srbiji i Crnoj Gori, a i mnoga u Hagu.

Ja sam se složio s onim što je gradonačelnik Penava rekao u razgovoru u TV emisiji *Nedjeljom u 2*, da treba procesuirati sve ratne zločine i da je taj proces nedopustivo spor. Mi identični zahtjev ponavljamo posljednjih 20 godina, u bezbrojnim člancima, press konferencijama, međunarodnim konferencijama, objavljenim knjigama. Jedino mjesto gdje nismo i gdje takav zahtjev ne treba postavljati je na masovnim mitinzima. Masovni miting sličnog tipa održan je na splitskoj rivi 2001. kad je podignuta optužnica protiv Mirka Norca. Tada je, u organizaciji HDZ-a, na „ulici” trebalo odlučiti koga se ne smije suditi. Sada bi u Vukovaru na „ulici” trebalo odlučiti koga se treba suditi.

Sporost u procesuiranju je boljka hrvatskog pravosuđa decenijama, a u procesuiranju zločina počinjenih nad Hrvatima u Vukovaru glavni razlog sporosti je specifičnost tih zločina, žrtve su u Hrvatskoj, a počinioci u Srbiji sa srpskim državljanstvom. Preduvjet za uspješno procesuiranje je dobra suradnja nadležnih

Sporost u procesuiranju je boljka hrvatskog pravosuđa decenijama, a u procesuiranju zločina počinjenih nad Hrvatima u Vukovaru glavni razlog sporosti je specifičnost tih zločina, žrtve su u Hrvatskoj, a počinioci u Srbiji sa srpskim državljanstvom

pravosudnih institucija Hrvatske i Srbije, a preduvjet za takvu suradnju su dobri odnosi hrvatskog i srpskog političkog vrha. A upravo većina učesnika vukovarskih demonstracija protivi se svakom političkom potezu koji vodi poboljšanju odnosa.

Iz navedenih razloga taj skup naprosto ne može postići svoj deklarativni cilj ili mu je cilj, kao što mnogi mediji nagađaju, nešto sasvim drugo; odmjeravanje snaga unutar HDZ-a.

Veseljko KOPRIVICA

posjetite nas na
www.monitor.co.me

DRUGI PIŠU: GDJE ĆE NAS ODVESTI POPULIZAM

Atak na temelje Evrope

Pređimo odmah na stvar: Preti li Evropskoj uniji raspad? Ne. Preti joj nešto mnogo gore. Njoj, kolevki civilizacije, preti evropski Boko Haram, divljaštvo. Imala je Evropa mračnih razdoblja, a za ovo koje nadolazi ne znamo hoće li nadmašiti prethodna. Verovatno neće, ali je buđenje zla i bahatosti sramotno u 3. milenijumu. Da li je ovaj uvod u tekst paničenje? Ni to ne znam, spadam u one koji su preživeli pravi fašizam, a čiji bližnji nisu i znam kuda ta ideologija vodi. Bojim se, priznajem. Radovao bih se ako bi se ispostavilo da nema razloga za to.

Povoda za razmatranje ima: od Britanije do Poljske i Italije koja je izbila u centar zbivanja. Italija, Apeninsko poluostrvo ima za sobom skoro 3.000 godina civilizacije i legalno izabrane današnje političare koji sramote taj podatak. Populističko suverenističku vlast nisam ja stavio u centar. Učinio je to guru američke desnice **Stiv Benon** izjavivši na skupu italijanskih neofašista: „Italija je postala centar političkog univerzuma. Vaš eksperiment je izuzetno važan. **Đorđa Meloni** (vođa neofašista) i **Mateo Salvini** (vođa Lege) su prevratnici. Odavde polazi nova revolucija”. Ima u svemu tome mnogo retorike, ali je prevratnički cilj nesumnjiv.

Pošao bih od perifernog primera koji otkriva udar na demokratiju. Jedan od dva potpredsednika vlade (zemljom vladaju potpredsednici, uz predsednika koji izigrava „fikus”) i lider *Pokreta 5 zvezdica* **Luidi Di Maio** žestoko napada italijanske medije. Pored ostalog i ovako: „Mi smo srećom vakcinisani protiv *fake news* iz medija. Umiru pojedine novine jer ih niko više ne čita, na čelu sa

Tehnika nasilja populista je jednostavna: oni su legalno izabrani od većine izašlih na izbore i to je osnova njihovog legitimiteta i vladavine nad drugima. Nikakve vrednosti: nauka, znanje, stručnost, dobre namere, pa čak ni religija ne zaslužuju njihovo poštovanje – vrhovni sud je narod, a oni su tumači njegove volje uz ovlašćenje da rade šta god hoće

Espressom i *La Repubblica*. Žao mi je jedino radnika koji ostaju bez posla zbog novinara koji izvrću istinu”. On još u ciju širenja omraze kaže kako će ukinuti subvencije medijima koje inače dobijaju samo lokalni i verski mediji, ali on to izgovara tako da ispada kao da ih dobijaju i mediji koji kritikuju vladu.

Činjenica je da *La Repubblica* ima najveći tiraž u Italiji i da on osetno još poraste čim je političari napadnu. Činjenica je takođe da je tokom prve sedmice u oktobru rejting Lege pao za 1 odsto, a M5S za 0,8 odsto. „Borac protiv laži” Di Maio dakako zna vrlo dobro sve to, ali ponavljana laž postaje istina. Valja zaplašiti radnike i proizvesti sukob između njih i novinara. De Maio zapravo nesvesno priželjkuje ono što smo mi imali posle Drugog svetskog rata kada su radnici bojeći se za sopstvenu egzistenciju odbili da štampaju opozicionu Grolovu „Demokratiju”. Za sada je to samo De Maiov nedostižan ideal.

Ni slučajno ne stajem na stranu novinara iz esnafskih razloga, jer odveć dobro znam kakvog ološa među nama ima.

• ŽESTOKO SE OBRUŠIO
NA ITALIJANSKE MEDIJE:
Luidi Di Maio

Povremeno sam prinuđen da se stidim ne samo poziva nego i prezimena. Navodim napade na medije jer su oni lakmus papir za režime sa diktatorskim ambicijama. **Erdogan** (prema *Stockholm Center for Freedom*) je u zatvor strpao 214 novinara i mnogi mu zavide na tome, na primer **Trump** koji mora da se nosi sa *New York Timesom* koji ga svakodnevno preslišava. Na Erdogana liči i **Orban**, ne samo zbog odnosa prema medijima već i zbog disciplinovanja univerziteta i svega što miriše na otvoreno društvo. Tu su i poljski konzervativci koji su posle sređivanja medija prešli na potčinjavanje sudstva, uključujući i Vrhovni sud, zbog čega su na tapetu EU koja im kruni suverenitet. I mi smo svedoci toga kako ozbiljni mediji smetaju, a šund prija totalitarnim političarima. Oni najdosledniji, kao Saudijska Arabija, nepoželjne novinare zato ubijaju, bez okolišanja.

Sa drugim potpredsednikom italijanske vlade Mateom Salvinijem je lakše; njega je **Džek Lang**, istoričar i bivši francuski ministar kulture, ovako locirao: „Pozli mi kada vidim da tu prekrasnu zemlju, kolevku humanizma i kulture danas predstavlja tako brutalna i vulgarna osoba kao što je Mateo Salvini”. Italijanski potpredsednički dvojac je samo najuočljiviji među agresivnim vođama novog poretka koji se intenzivno pripremaju da na izborima u maju sledeće godine ovladaju Evropom. Jedno krilo britanskih konzervativaca zamera **Terezi Mej** što je preuranila sa *brexitom*, jer bi sledeće godine zajedno sa rastućim talasom evroskeptika mogli po svojoj volji da menjaju EU umesto da je ruše. Ipak je šteta izgubiti tržište – i toga smo bili svedoci pri raspadu SFRJ.

Tehnika nasilja populista je jednostavna: oni su legalno izabrani od većine izašlih na izbore i to je osnova njihovog legitimiteta i vladavine nad drugima. Bilo ko da

pokuša da im ospori neku odluku ili postavi pitanje koje im se ne dopada biva učutkan formulom: nas je izabrao narod, ko je vas izabrao, ko vam je dao legitimitet da se mešate u

ratova i vratimo li joj nacionalne države neminovno ćemo vratiti i netrpeljivost i ratove. Ali ona je i „kolevka” jedne od najprihvatljivijih civilizacija humanizma, tolerancije,

• PREMA STOKHOLMSKOM CENTRU ZA SKLOBODU U ZATVOR JE STRPAO 214 NOVINARA: Redžep Taip Erdogan

upravljanje? Tom formulom gađaju ne samo političku opoziciju, nego i novinare, sudije, ekonomiste, pa čak i lekare kada ovi pokušaju da argumentima nauke dokažu kako je obavezno vakcinisanje neminovno, protiv čega je jedan deo populista energično angažovan. Nikakve vrednosti: nauka, znanje, stručnost, dobre namere, pa čak ni religija ne zaslužuju njihovo poštovanje – vrhovni sud je narod, a oni su tumači njegove volje uz ovlašćenje da rade šta god hoće – tako oni to tumače.

Timoti Garton Eš je 28. septembra u prokazanoj *La Repubblica* objavio esej pod naslovom Nestanak Zapada (L'Occidente sta sparendo), što je zapravo osavremenjena i sažeta verzija njegovog teksta od pre dve godine pod naslovom Kako je Zapad izgubljen – i zašto nam je ponovo potreban (How the West is lost – and why we need it back). On tu naravno govori o raspadu zapadne civilizacije koja je ponikla u Evropi, a ne o NATO-u, kao na primer *The Economist* u svom memorandumu. Evropa je „kolevka” mnogih međunacionalnih i nadnacionalnih

kulture i umetnosti.

Na tim osnovama ona je stvorila svoju zajednicu – Evropsku uniju. Stvarali su je vizionari, a nameru da je podriju i preoblikuju imaju ljudi koji prizivaju prošlost, nacije i nacionalne sebičnosti. U Povelji o pravima iz Lisabona definisani su ciljevi i vrednosti na kojima se ta zajednica zasniva. Prvi cilj su mir i dobrobit njenih stanovnika. Slede sloboda, pravda i sigurnost, ukidanje međusobnih granica... nema prostora da ih nabrojimo sve, ali da vidimo bar šta tu najviše bode oči populista/suverenista. Povelja propagira socijalnu i teritorijalnu koheziju, ekonomsko jedinstvo, euro kao zajedničku monetu i borbu protiv diskriminacije. To su mete na koje suverenisti napadaju od nastanka EU.

Još kompleksnije i prostorom zahtevnije je nabrojanje vrednosti na kojima EU počiva. Tu su neprikosnovenost ljudskog dostojanstva, sloboda mišljenja, udruživanja, religije, izražavanja i informisanja. Još su nabrojani demokratija, jednakost, vladavina

prava i prava građana – dovoljno da diktatura, bilo čija, ne može da se ustali i funkcioniše. Nije li to crvena marama koja populistima/suverenistima kida živce i perspektivu?

Na sve što dolazi iz Brisela što ne proističe iz populističke zajedničke platforme prekrivanja Italije i Evrope, vođa Lege Mateo Salvini odgovara fašističkim usklikom: Baš me briga. Štaviše, na **Junkero**vu izraženu bojazan da bi Italija mogla krenuti putem Grčke, Salvini odgovara na Fejsbuku: „Ne uzbuđujmo se. Za 6 meseci 500 miliona Evropljana na izborima će svima njima dati otkaz. Mi nastavljamo našim pravcem i imamo sve više saveznika”. Njegov kompanjon De Maio kao smiruje situaciju: „Ne želim da podižem ton u obraćanju EU jer, recimo to otvoreno – Evropa je gotova.”

Da oni mogu biti pobednici potvrđuje reakcija udruženja italijanskih industrijalaca (Confindustria), čiji je predsednik **Boća** bez ijednog glasa protesta na skupu te organizacije izjavio: „Čvrsto verujemo da će ova vlada, a posebno Lega, dati prave odgovore narodu”. Još jedan dokaz da ekonomija nije na braniku demokratije, odnosno da populizam lako osvaja i one kojima bi logičan interes bio u većem tržištu

od domaćeg. Mađarski akademici pokazuju da ni nosioci najviših intelektualnih zvanja nisu imuni na populističke napade na tradicionalne vrednosti. Početkom oktobra su zdušno glasali za uklanjanje biste **Đerda Lukača**, najvećeg mađarskog filozofa 20. veka, jer je bio levo i kritički orijentisan. Valja se talas revizije dostignutih intelektualnih, političkih i materijalnih vrednosti, od obnove antisemitizma do veličanja fašističkih vođa i kvislinga.

Onaj neobuzdani **Majkl Mur** posle dugog razgovora sa **Stivom Benonom**, koji uz bogatu finansijsku podršku američkih konzervativaca organizuje podriivanje osnove evropskog jedinstva, svedoči: „Tramp

Majkl Mur kaže: „Tramp nije novi Hitler, ali jeste univerzalni lik novog autoritarizma. Fašizam se neće vratiti sa kukastim krstovima nego sa populizmom, a mase će ga prihvatiti”. Ne zaboravimo da je Tramp 15. jula izjavio: Evropa je naš neprijatelj

nije novi Hitler, ali jeste univerzalni lik novog autoritarizma. Fašizam se neće vratiti sa kukastim krstovima nego sa populizmom, a mase će ga prihvatiti”. Ne zaboravimo da je Tramp 15. jula izjavio: *Evropa je naš neprijatelj*. Ne bi on to rekao da nema nekih koji žele to da čuju. Temelji Evrope su napadnuti i pitanje je ima li ko da ih brani. Levica je preslaba i razjedinjena. Od nje su već svi digli ruke. Jedini koji nešto preduzima je roker **Bono**. Namerava da sa svojim U2 bendom pod ogromnom zastavom Evropske unije krene od Milana na turneju po zemljama Unije i pozove građane da se bore za Evropu. Valja se uzdati jedino u građane, one kod kojih nasleđe civilizacije nije presahlo. U one kod kojih je koren prosvetiteljstva duboko usađen. Prema Ljubomiru Nenadoviću, još je Njegošu bilo jasno: „Čovečanstvo ne može biti spokojno i srećno dokle je podeljeno u države koje imaju za glavni cilj sebe, veru, narodnost i dinastije.”

Mnogi su sa simpatijama gledali na **Musolinija** dok je otimao vlast, uključujući i uvek ciničnog **Čerčila**. Ali kada su 1941. Musolini i Hitler proklamovali Novi evropski poredak – sve je bilo jasno, ali i kasno. Današnji italijanski populist, koje su već posetili Orban (27. avgusta) i **Marin Le Pen** (7. oktobra), postaju stožer za okupljanje pristalica najnovijeg Novog evropskog poretka.

Nijedan veliki medij skoro da nije zabeležio i da nema društvenih mreža ni bi se ni saznalo da je u subotu 13. oktobra oko 250.000 građana Berlina izašlo da demonstrira privrženost slobodi i otvorenom društvu. A to je jedini pravi otpor ksenofobiji i konzervativizmu, otpor razumnih građana, bez stega političkih partija i njihovih kalkulacija. Mogla bi u tome biti iskra optimizma.

Milutin MITROVIĆ
(Biznis i finansije)

TELEVIZIJA
Vijesti

BOJE JUTRA

JUTARNJI PROGRAM TELEVIZIJE VIJESTI

**RADNIM DANIMA
OD 6:30^h DO 9:30^h**

Naše kulturno blago

Sve novinske naslove i priče ovog četrnaestog oktobra zaijenio je odlazak vjerovatno posljednje prave jugoslovenske heroine.

Milena Dravić je preminula u bolnici na Bežanijskoj kosi u 79. godini. U tih osam decenija stala je cijela istorija jedne bolje prošlosti, čiji je simbol bila.

Od kada se sa 19 godina predstavila u filmu **Františka Čapa Vrata ostaju otvorena** (1959), ispisala je priču kakvu mogu samo rijetki i rijetke. Najveća filmska online baza filmova bilježi 156 naslova koje je svojim šarmom oplemenila Dravićeva.

Nije slučajno što je kritika već te 1959. godine, poslije njenog debija, pisala: *Zvijezda je rođena*.

„Ta moja rana mladost nije bila sasvim obična... Pohađala sam paralelno dvije škole, baletsku i gimnaziju i učila treću školu, školu života. Stigla sam i da se zabavljam i da prošetam ‘straftom’, ali i da igram rokenrol. Ništa nisam izgubila, ali sam mnogo dobila. Sve te godine sam vjerovala da ću postati balerina, ali balerina nisam postala“, govorila je Milena u jednom od intervjua.

Nije balerina, ali je postala glumica koja je plijenila talentom, ljepotom i šarmom. Od spektakularnih ratnih epopeja do subverzivnih filmova crnog talasa, od ekranizacija narodne poezije do savremenih drama, od velikih tragedija do popularnih komedija, Milena je uvijek autentična.

Dobitnica je specijalne nagrade *Zlatna ruža* na Filmskom festivalu u Veneciji, najprestižnijih srpskih nagrada *Dobričin prsten* i *Žanka Stokić* za cjelokupan doprinos jugoslovenskoj i srpskoj kinematografiji, nagrade *Joakim Vujić*, nagrade *Pavle Vuisić* na *Filmskim susretima* u Nišu. Kao prva, a upućeni kažu i jedina naša glumica, našla se na naslovnoj strani *New York Timesa*.

Na ovim prostorima jedini je dobitnik glumačke nagrade na kanskom festivalu. Dobila ju je za ulogu u filmu *Poseban tretman* **Gorana Paskaljevića** koji je urađen po scenariju **Duška Kovačevića**. Iako se okitila ovom

Rame uz rame sa holivudskom elitom: Velsom, Bartonom... pa čak i kultnim Hičkokom sa kojim je drugovala po Skadarliji. Mogla je da postane svjetski poznata glumica, ali je ipak odlučila da Beograd bude njeno mjesto, utočište i grad u kome će ostariti. I umrijeti

veoma prestižnom nagradom, godinama se prisjećala da joj je žao što u toj pometnji nije uspjela da sačuva neku fotografiju sa **Akirom Kurosavom** ili **Žanom Morom**. Iskreno je priznala da bi joj to više značilo i od nagrade koja je, kako je tvrdila, u Jugoslaviji prošla nezapaženo.

Tih godina bila je rame uz rame sa holivudskom elitom: **Velsom, Bartonom...** pa i kultnim **Hičkokom** sa kojim je drugovala po Skadarliji. Filmska Jugoslavija je mogla ostati bez svog najvećeg aduta. Mogla je da postane svjetski poznata glumica, ali je ipak odlučila da Beograd bude njeno mjesto, utočište i grad u kome će ostariti. I umrijeti.

„Možda je trebalo da probam. Možda me je i bilo strah kako ću proći. Da li ću se obrukati. Jednom smo Neda Arnerić i ja otišle na probno snimanje u Italiju. Zvao nas je čuveni De Laurentis. Ali mi smo u Jugoslaviji imale fenomenalan status, pa nam ta proba i nije mnogo značila i jedva smo čekale da se vratimo“, reći će godinama kasnije za *Vreme*.

Njenu sudbinu umjetnika na domaćem terenu dobro je osjetio režiser **Jagoš Marković**. „Tolika slava i popularnost, a sam i svoj na Balkanu, u malom Beogradu, na Čuburi, biti i umetnik i komšija, i čovek skroman, bez bodigarda i agenata, bez menadžera

i interesnih grupa... Sami i svoji, časni i daroviti, vredni i plemeniti, skromni i harizmatični, čovečni iznad svega... I odvojeno, svako za sebe, i kao par, životni i umetnički. Sve to je podvig“. - rekao je Marković za *Novosti* o našoj heroini i njenom mužu, još jednom stubu domaće kinematografije **Draganu Nikoliću**.

Prošle godine, glumica je doživjela izdanje monografije naslovljene *Više od umjetnosti*. Monografija se u Srbiji dobija u sklopu dodjele najvećeg glumačkog priznanja za životno djelo *Dobričinog prstena*.

„Milena je naše kulturno blago“, sazeo je prilikom promocije monografije njen život u jednu rečenicu direktor *Kinoteke* **Radoslav Zelenović**.

Nije skrivala gorčinu prema onome u šta se pretvorila naša okolina. „Nije mi jasno kako je moguće da kao legitiman stav zavlada onaj da sve može da se radi ofrlje, da svi mogu da rade sve... Apsolutno ne mogu da shvatim kako su neznanje i površnost zavlada u svim sferama. Valjda svako treba da radi najbolje što ume ne samo da bismo išli dalje, nego da bismo opstali“, riječi su koje opominju.

Jednom kad dođe vrijeme da počnemo učiti od najboljih, Milena će biti tu. Kao sjaj bisera.

Dragan LUČIĆ

Produbljuju kanale bez projekta

Radi započetih radova produbljanja kanala u Buljaričkom polju, Crnogorsko društvo ekologa podnijelo je prijavu Upravi za inspeksijske poslove i Komunalnoj inspekciji Opštine Budva. Prijava je podnijeta 15. oktobra 2018. godine zato što, po dosadašnjim saznanjima, nije urađen projekat regulacije površinskih voda, bez kojeg je obavljanje radova nepropisno - u odsustvu jasnih smjernica i mjera ublažavanja uticaja na životnu sredinu. Nepravilno produbljanje kanala može negativno da utiče na vodni režim ovog lokaliteta, pa time i na prisutni biljni i životinjski svijet.

Za izvođenje ovakvih radova potrebna je projektna dokumentacija i saglasnosti od strane nadležnih ustanova za zaštitu životne sredine i upravljanje vodama. Pomenutim saglasnostima odobravaju se metode izvođenja radova, koje podrazumijevaju način otvaranja zatrpanih kanala, način odlaganja sedimenta, vrijeme izvođenja i dužinu trajanja radova. Sve navedene procese treba definisati shodno zahtjevima prirodne ravnoteže (režim voda, stabilnost zemljišta, potrebe živog svijeta).

Najveću vrijednost Buljarici daju upravo vode: prisutni izvori, potoci, kanali, lokve i estuar. Ovi vodeni ekosistemi, zajedno sa šumom i morskim ekosistemima, Buljaricu čine jednom od nekoliko preostalih močvara i laguna na obali Jadrana. Veliki procenat slatkovodnih staništa na Crnogorskom primorju izgubljen je lošom urbanizacijom. Zbog toga sistem povezanih vodnih tijela Buljarice treba da bude simbol ne samo Buljarice nego i šireg prostora. Ovo su razlozi zbog kojih je važno na prihvatljiv način obnoviti zatrpene kanale.

Buljarica bi trebalo da bude eko-turistička destinacija, koja zbog svojih prirodnih karakteristika ima

jedinstvenu turističku vrijednost. Njeni ključni resursi su njene vode, poljoprivredno zemljište i šume. Resursima Buljarice moralo bi da se upravlja mudro, da bi njen poseban i bogat biodiverzitet, kao i ostale eko-sistemske vrijednosti, bile sačuvane. Najveću dobit od takvog upravljanja imalo bi lokalno stanovništvo, ali i cijela Crna Gora.

Jelena Popović,
Crnogorsko društvo ekologa

Hljev sa ukusom auspuha

Obradovan informacijom da će se na Trgu nezavisnosti u Podgorici obilježiti Međunarodni dan hrane, a misleći da je to ona ista manifestacija koja je održana prvi put prošle godine u tržnom centru *Gintaš*, i to sasvim solidno, otišao sam do Trga.

To što se manifestacija održava pod pokroviteljstvom Glavnog grada, davalo mi je sigurnost da će ona biti organizovana na dostojan način. Kad tamo imam što da vidim...

Desetak tezgi poređanih pored

samog asfalta, ispod kolonada sa južne strane Trga, a na njima postavljena peciva i hljev, smokve i druga hrana bez ikakve zaštite od prašine i izduvnih gasova automobila koji prolaze jednom od najprometnijih ulica u našem gradu. Za trenutak se sjetih raznih inspekcija u čijoj bi nadležnosti mogla biti ova bruka. Ali, čovječe, glavni grad je organizator, rekoh sebi, doduše sa jednim davno prepoznatim privatnikom! Sjetih se tada da su prije nekoliko mjeseci jednu sličnu manifestaciju organizovali Turistička organizacija Podgorice i jedan sličan biznismen ovom maloprije pomenutom, pod nazivom Dani sira ili festival. Nećete vjerovati: sir na tezgama na plus 30 stepeni, bez rashladnih vitrina, u prašini ulice, a automobili uporno prolaze...

Naravno, zahvalio sam se Glavnom gradu i ostalim faktorima i vratio kući, a da ništa nisam probao, mada sam bio u iskušenju jer nikada nisam probao hljev sa ukusom auspuha.

Jakša M. Bogdanović,
Podgorica

Manastirska 3, 85340 HERCEG-NOVI
Tel/fax: 031 344 244
E-mail: radio.delfin@t-com.me
www.radiodelfin.me

PRETPLATA

Correspondent bank:
Swift Address: RZBAATWW
Name & Address: RAIFFEISEN BANK INTERNATIONAL AG VIENNA, AUSTRIA
Beneficiary's bank:
Party Identifier: 1-55.097.455 EUR
Swift Address: LOVBMEPG
Name & Address: LOVCEN BANK AD BULEVAR DZORDZA VASINGTONA 56
81000 PODGORICA, MONTENEGRO
IBAN ME25565005010000413202
Name & Address: MONITOR DOO
PODGORICA, Trg republike-PC Ražnatović bb,
Podgorica
Kopiju uplate obavezno poslati
na fax: +382 20 242 306 ili na adresu:
81000 Podgorica, Ul. Trg republike bb

OMBUDSMANKA MONITORA

Paula Petričević, ombudsmanka *Monitora*, redovno prati rad našeg nedjeljnika. Njena djelatnost je transparentna i njene ključne nalaze objavljujemo. Ukoliko mislite da smo prekršili neko od načela Kodeksa novinara Crne Gore ili se ogriježili o druge profesionalne i etičke standarde, obratite se našoj ombudsmanki na email adresu: monitor.omb@gmail.com ili poštom na adresu: Trg Republike bb

Redakcija *Monitora*

ISKORISTILA BIH OVU PRILIKU DA JE PROPUSTIM

**Kad me šćepaju
nepreboli, ja šćepam
reći, da prvima od
drugih napravim
kućicu za ptice**

Jutros su komunalci, ispred moje kapije, pokupili punu kantu propuštenih prilika. A vi svoje, jeste li izneli iz kuće? Znam, znam, sad nastupaju oni iscelitelji rečima koje, verujem, svi imamo u okolini i poseban terapijski učinak rečenice: „Znam kako ti je, *MENI JE BILO JOŠ GORE*“.

Okrruženi prijateljima, a zapravo kao na svadbi. Imaš dve stotine gostiju, a sa dvadesetoro se razumeš očima, ostali su tu da jedu kupus i prave atmosferu da komšiluk ne kaže kako je bila mala svadba. Prostora uvek premalo datog. Pa prostore, majku mu, više da te bude! Razlika između najuže familije i svih ostalih: sve ostale biste davno oterali dovraga da su vam priredili trećinu onog što familiji praštate.

Ima tih nekih ljudi koje nikad nisi upoznao, a toliko ih bliskim osećaš, kao da su bili tu i za tebe čitav život. Tu prazninu sam osetila kad je otišao Leonard Kohen i sad kad je otišla Milena Dravić. Dušu ako nađeš ne ispuštaj je.

Na današnji dan 1837. godine srpski knez Miloš Obrenović je ukinuo kuluk. Na današnji dan ja odgovorno tvrdim da Miloš nije ukinuo kuluk! Na današnji dan rođen je i pisac Ljermontov koji je Beograđanima poznat po tome da ima ulicu gde se beskonačno čeka u redovima. Šta je napisao, nije ni bitno. Vazduh miriše na neminovnost. Još je basna *Cvrčak i mrav* govorila o tome da umetnici umiru od gladi i da preživljava samo prosta radna snaga. Praznina može biti i prostor i vreme koje je nemoguće bilo čime popuniti. I čovek može biti najtužnija hodajuća praznina.

Praznina kao duhovna, a ne fizička kategorija.

Spojila sam dve davno rastavljene čarape. Šta ste vi uradili za ljubav danas? Kad me šćepaju nepreboli, ja šćepam reći, da prvima od drugih napravim kućicu za ptice. Ne šaljite nedoraste misli na te noćne ekskurzije svesti, vraćaju se iskvarene i navučene na nemoguće. Sanjati da možeš umreti na nečijim rukama, zapravo, podrazumeva toliku količinu bliskosti, da je lakše skončati sam. Tamo kuda te srce vodi razum obično ne ide. Mašta je udomila mnoge beskućnike. Volim kad dođu gosti iz inostranstva, podignu tri prsta, pa mi malo objasne kako treba da budem srećna jer smo ovde bogati emocijama. Pa odu bez dvoumljenja. Ja tri prsta koristim samo kad pokazujem šipak.

ODUZETI MOĆ GOVORA SVAKOM KO NE UME DA SLUŠA.

U maslačku nam zapeo svet, ni tamo ni ovamo da mrdnemo. Gospodari kažu da moramo da čekamo pravi vetar, a ja znam, neko će nas već, sa željom, oduvati. Pomisli želju. Eto, jedna manje. I tako stanem u red. I budem u redu.

Znate šta se nikad ne zaboravlja? Onaj trenutak kada iskočiš iz svoje kože, i posmatraš neku sebe, a ta neka ti, reći koje izgovara, izgovara posthumno.

P. S. Previše godina za mladost, premalo za starost. Taman za baš me briga.

Nataša ANDRIĆ

Antičko doba

Monitor će u nekoliko narednih brojeva objaviti djelove iz Pregleda umjetnosti Crne Gore, iz monografije Crna Gora, koja je objavljena 1976. Uređivački odbor: dr Dimitrije Dimo Vujović, Mihailo Maletić, Vladimir N. Popović, dr Miljan Radović i Milovan Tanasijević

Umjetnost na tlu Crne Gore ima i svoju helenističku epohu. Čuveni zlatni nakit, nađen u Budvi prilikom kopanja temelja hotela *Avala* (1938), pa razgrabljen i odnešen iz naše zemlje, pripada helenističkom dobu. Kad se u nas piše o njemu uvijek se govori o „helenističko-ilirskom” nakitu, iz čega bi trebalo shvatiti da se radi o pravljenju tog, helenističkog, nakita u nekoj našoj, ilirskoj, zlatarskoj radionici. S nakitom o kojemu je sada riječ, to međutim, nije slučaj. On nije u Budvi rađen. Ali, zato što je uvezen i namijenjen čovjeku našeg, ilirskog, područja smatra se da je, kao što je bilo s uvezenim oružjem (takav je pomenuti nalaz srebrne sjekire i zlatnog bodeža u tumulu na Maloj grudi u Tivtu, iz ranog bronzanog doba) — uticao na ukus i modu ondašnje ilirske aristokracije, a zatim i na domaću zlatarsku umjetnost.

Posebno su interesantni nalazi reljefnih pločica. Jedna, nađena u nekropoli Gostilja, izrađena je od srebrnog lima, 94 X 24,5 mm, čiji reljef prikazuje trijumfalnu scenu s ratnicima i konjima, a drugi personifikaciju — ženu s polumjesecom u ruci i sokolom — iz III/II vijek prije n.e.

U jednoj drugoj nekropoli, nedaleko od gostiljske, u Momišićima, kod Titograda, nađen je, između ostalih predmeta, jedan bronzani prsten s ugraviranom predstavom u krugu, stilski gotovo istovjetan gostiljskim srebrnim pločicama. Na ovom prstenu prikazano je kako, u centru kruga, sjedi jedna žena na stocu, dok su, u pozadini, samo naznačene figure dva muškarca u živom pokretu, koji podsjećaju na igru. Stav koji žena zauzima dok sjedi — poluprofil — njena haljina, stolac, pokreti ruku (jedne nagore, druge nadolje), gotovo ista obrada

lica s ptičijim nosom potpuno su ikonografski istovjetni s gostiljskim. Razlika je samo u detaljnoj obradi. Isti stav, na gotovo istom takvom prstenu kao što je ovaj iz Momišića, ima figura žene koja, takođe, sjedi, u dugoj haljini, u poluprofilu, s rukama nagore i nadolje — na jednom prstenu, nađenom u gostiljskoj nekropoli. Sve su ove predstave ne samo slične, već su i proizvod istog kruga umjetnika, Ilira, koji su oponašali dobro poznate grčke uzore, komponovane u krugu sa simetričnim rasporedom figura. Ova arhajska grčka umjetnost dospjela je u ilirske krajeve u VI vijeku, a tada je počela i trgovina grčkih kolonija iz Magna Grecije s našom ilirskom obalom. Do III/II vijeka prije n. e. kad se datiraju ovi prsteni u Grčkoj, ne samo što je završeno s arhajskim periodom, nego je prošlo i njegovo najslavnije, zlatno, antičko doba.

Gotovo čitav sačuvani rimski arheološki fond Duklje može se interpretirati istorijsko-umjetničkim metodom. Osnovni uslov za to bio bi — djelimično ili potpuno idejna rekonstrukcija, bilo da je izvrše arheolozi, bilo da to urade sami istoričari umjetnosti. Mada se idejnim rekonstrukcijama istraživanja najradije služe kao vrstom neobavezne i nesigurne rekonstrukcije arhitekture, skulpture ili slikarstva — za one čitaoce ili posmatrače koji nemaju stručnog obrazovanja, pa ne mogu da iz detalja sagledaju čitav oblik — mora se reći da je potrebna takva vrsta „ilustracija”. Rekonstrukcije, na pr. Dijaninog hrama u Duklji po Stikoti-Ivekoviću, u obliku anta, ili onakvu kakvu je predložio Basler, u obliku prostila, pomažu istorijsko-umjetničkom sagledavanju stila cjeline.

Sagledana tako, rimska Duklja u jednom istorijsko-umjetničkom vodiču sadržavala bi, naravno, sve

istorijske pomene u vezi s postankom, razvitkom i propašću, dakle: takav vodič bi se koristio istorijskim i epigrafskim podacima, prema kojima se najprije može zaključiti da je Doclea osnovana kao municipium u doba flavijevaca, možda baš u doba samog cara Flavija, budući da se gentilno ime Flavija najčešće pominje na njenim natpisima. Zato će za istoričara umjetnosti biti veoma značajno što se u Duklji našlo više fragmenata spomenične monumentalne flavijevske arhitekture, iz kojih se može rekonstruisati stepen umjetničke djelatnosti u nas kad se ona u drugim djelovima Carstva bila uzdigla na zavidnu visinu.

Naš bi itinerar (vodič), zbog izmijenjene istorijske situacije Duklje, morao početi obrnuto onom iz vremena njenog procvata. U živu rimsku Dokleju se ulazilo na dvojna vrata: sa sjeverozapada, od Lovišta, a sa jugozapada, kao danas kad joj se, mrtvoj, prilazi, od Titograda. Od glavnih gradskih vrata s jedne i druge strane ulice redali su se hramovi i druge javne građevine. Najprije se nailazilo na prvi mali hram koji su Stikoti i Iveković zamislili s trijemom na četiri stuba prema ulici — templum in antis. Počivao je na soklu, visokom 1 metar, do kojeg su vodile široke stepenice. Hram se na drugoj strani završavao plitkom apsidom. Među njegovim razvalinama nađeni su jedna carska statua i medaljon u kamenu s bistom boginje Rome, u poluprofilu, s kacigom ispod koje se spuštala kosa u „loknama”. Na grudima Rome bili su znaci egide i glava meduze, zbog čega se pretpostavljalo da je ovaj hram bio njoj posvećen. Tamo gdje je Romi bio podignut hram, vršeni su zvanični (državni) obredi u čast cara, pa je najvjerojatnije pred ovim malim dukljanskim hramom bio sagrađen jedan mali carski žrtvenik Ara Caesaris — na kome je sveštenik mogao obavljati obred prinošenja žrtava. Za rekonstrukciju gezimsa (okvira) oko trougaonog timpana poslužili su fragment jednog arhitrava i friz gezimsa, ukrašeni bogato stilizovanim palmetama i

akantovim lišćem koje se svijalo u volutama. Jedan reljef torzo genija, s nekog kulnog spomenika, nađen je na istom ovom mjestu, što je bio dokaz da se s ovim hramom Dokleja svrstavala među značajne rimske gradove u kojima se obavljao carski kult. Na drugom, manjem, hramu, a u produžetku iste ulice prema istoku, nije nađeno značajnijih reljefnih fragmenata, kao ni na mjestu jedne velike palate s atrijem i peristilom u njenom središnjem dijelu. Ali, zato, treći hram, na južnoj strani glavne ulice, veći i s velikim dvorištem (24,6 X 18,4 m),

koji ima širok gezims timpana, zato predlaže rekonstrukciju s dva pilastra i dva stuba sa strane, arhivoltu u sredini, na prednjoj strani, zadržavajući jonske kapitule. U slučaju da se Baslerova rekonstrukcija prihvati kao vjerovatnija — medaljonu s Dijanom u timpanu, zaista, ne bi bilo mjesta. Sličnu rekonstrukciju predlaže on i za Romin hram — s arhitravom, gezimsom i timpanom na šest, umjesto na ranije predložena četiri stuba, i s pilastrima na bočnim zidovima trema. Ovako veliki klasični hram — prostil s jonskim kapitelima — ne bi mogao imati u

ograđen trijemom nad kolonama portika, bio je, takođe, veoma važna doklejska kulna građevina. Njegova cela počivala je na visokom postolju do koga se dolazilo stepenicama. I ovo je, po Stikotiju i Ivekoviću, bio templum in antis. Pored njega su nađeni dijelovi gezimsa i timpana s istom dekoracijom kao što je ona s hrama boginje Rome.

Polazeći od pronađenih fragmenata, Stikoti i Iveković napravili su jednu rekonstrukciju fasade Dijaninog hrama, s četiri stuba koji nose trijem, sa strana zatvoren zidovima, a sprijeda uokviren zabatom. Gezims zabata bio je ispunjen bogatim floralnim dekorom, a sredina medaljonom boginje. Nedavno je, međutim, Đ. Basler predložio drukčiju rekonstrukciju Dijaninog hrama. Po njemu, raspon između stubova (interkolumnija) je prevelik za arhitravnu gredu hrama u antama,

sredini timpana medaljon s reljefom božanstva kojemu je posvećen. U oba slučaja Basler predlaže drukčiji smještaj nađenih reljefa: Dijaninog u timpanu nad ulazom u dvorište hrama, dok za Romin pretpostavlja da je posrijedi bista nekog lokalnog, doklejskog, genija — iz kakvog lararija, a ne s Rominog hrama. Ovoj rekonstrukciji ide naruku to što je gezims epistila spojen s arhitravom, a takav je mogao stajati samo u nekom manjem timpanu, možda u timpanu vrata ili iznad kakve konhe (niše) u zidu. Ni torzo mladića s rogom izobilja nije, po Basleru, predstavljao genija nekog preminulog vladara nego Virtusa, genija samog grada Dokleje. Taj reljef bi mogao stajati negdje u portiku koji je okružavao hram. Kao što se vidi, postoje još mnoge neistražene mogućnosti rekonstrukcije dukljanskih hramova.

(Nastaviće se)

JELENA KONTIĆ

Zbog čega ste odlučili da se bavite novinarstvom?

Mogu reći da sam od djetinjstva željela da se bavim novinarstvom, ali nikada nijesam „odlučila”, jer to nije bio plod razmišljanja, već prosto prepuštanje nekoj strasti za životom. Novinarstvo me je, prosto, pozvalo i ponijelo, a kada sam počela da radim shvatila sam da je to životni poziv kojem se najradije odazivam. To je strast za stvaralačkim i istraživačkim radom, želja za preispitivanjem svijeta, društvenih fenomena, čovjekovog stanja i položaja, a sve zarad prikazivanja realne – ili realnije – slike stvarnosti. Novinarstvu se ne možete oduprijeti, niti ignorisati novinara u sebi. Možda nijesam dovoljno kompetentna da govorim ovako, jer nemam mnogo iskustva iza sebe, ali to je ono što mislim.

Željela sam da se bavim novinarstvom jer sam željela da promijenim nešto. I još uvijek želim, naravno.

Koliko ste zadovoljni obrazovanjem koje se pruža novinarima na podgoričkom Fakultetu političkih nauka?

Jednostavno je – od FPN-a sam očekivala više. Veoma je malo praktičnog znanja i konkretnih stvari koje su kasnije primjenjive, posebno na novinarskom smjeru. Zanimljivo je što većinu onoga što sam pokušala, možda i uspjela, da usvojim tokom studija, kada sam počela da radim nije bilo toliko bitno. Mogu slobodno da kažem da sam više naučila iz neformalnih riječi određenih profesora, nego iz programa obrazovnog sistema. Međutim, moram istaći i da sam vidjela kako izgleda reformisani novinarski smjer i da sam se istim oduševila.

U organizaciji Deutsche Welle-a učestvujete na projektu Balkan Booster koji je namijenjen mladim novinarima sa Balkana. Koliko je teško mladom novinaru iz Crne Gore da postane dio svjetskih medija i kakvi su kriterijumi neophodni za to?

Morate biti zainteresovani i morate konstantno pratiti konkurse za ovakve i slične projekte. Meni puno pomaže i to što poznajem kvalitetne i dobre ljude koji dijele iskustva i prilike, pa tako, osim što vas motivišu, osjećate i iskrenu podršku. Teško je mladim

Nikšićanka Jelena Kontić je novinarka *Vijesti*, zahvaljujući kojoj su čitaoci ovog lista svakodnevno informisani o kulturnim dešavanjima u našoj zemlji. Nedavno je studije novinarstva privela kraju, a za *Monitor* govori zbog čega je odabrala ovu profesiju i šta je to što je u novinarstvu posebno privlači

novinarima da nađu put do „svjetskih medija”, posebno ako bismo u obzir uzeli stanje u novinarstvu u Crnoj Gori. Uprkos tome, smatram da se bez obzira na to treba interesovati i angažovati.

Moram prokomentarisati i da mi je projekat Deutsche Welle-a *Balkan Booster* potvrdio da čovjek može mnogo ukoliko želi i trudi se. Sretnete dosta ljudi koji vas inspirišu i vrate euforiju ili je unaprijede na neki novi nivo. Možete da čujete i vidite mnogo zanimljivih priča, sa svih strana.

Koje teme, osim kulture, Vas najviše interesuju?

Iskreno – zanima me sve što je novinarstvo. Uloga novinarstva za društvo je neprocjenjiva, pogotovo u 21. vijeku. Uz kulturu, tu su i socijalne teme. Društvo je ono čime bih se voljela baviti. Možda je to i najzahtjevnije – da društvu pružite više od onoga čime već raspolaže otvarajući teme i šireći vidike tako što ćete se fokusirati na bitne, često zapostavljene ili nedovoljno vrednovane slučajeve, okolnosti, probleme. Novinarstvo je energičan i aktivan posao, nudi mnogo mogućnosti i sfera djelovanja u kojima se možete oprobati, saznati, naučiti. Nudi mnogo sakrivenih istina za koje se možete izboriti, pa takav poziv u potpunosti odgovara mojim afinitetima.

Kakva je, po Vašem mišljenju, crnogorska medijska scena?

Tužna. Ne iz razloga što nema kvalitetnih novinara, već zato što se po svaku cijenu ti kvalitetni novinari pokušavaju učutkati. Stravično je kakve se stvari dešavaju novinarima u maloj Crnoj Gori, a stručne analize tih događaja su još gore. Novinari u našoj državi nijesu zaštićeni, često nijesu ni nezavisni, a iz toga slijedi čitav niz uticaja koji stvaraju loš efekat. Svaka informacija i pojava moraju biti izloženi kritičkoj misli, te stoga vjerujem da je našoj medijskoj sceni neophodna sloboda, ali i osvježanje. Osvježanje dođe, ali za slobodu se jedino sam novinar može izboriti poštujući kodeks, ali i moralne i sopstvene principe nastojeći da bude potčinjen samo istini (koju, takođe, neprestano provjerava) i ničemu više.

Da li postoji neko iz sfere novinarstva ko Vas posebno inspiriše?

Inspirišu me ljudi koji ne odustaju. Inspirišu me novinari koji se bore protiv onih koji pokušavaju da ih udalje od pera i oduzmu im slobodu govora. Inspirišu me nasmijani ljudi koji oštro zastupaju istinu i za nju, možda, žrtvuju sopstveni mir. Takvi novinari su inspiracija, motiv i obaveza. Inspirišu me i oni novinari koji su kao svoju misiju pronašli razotkrivanje toplih priča iz života, umjetnosti, sporta...

Miljana DAŠIĆ